

ANTYK

BIBLIA

ŚREDNIOWIECZE

RENESANS

BAROK

OŚWIECENIE

ROMANTYZM

POZYTYWIZM

MŁODA POLSKA

DWUDZIESTOLECIE
MIĘDZYWOJENNE

LITERATURA WOJNY

KLASA IV
POWTÓRZENIA

Maria Bartnicka

TESTY HISTO RYCZNO LITERA CKIE

MATURA 2023

Książka, którą nabyłeś, jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, abyś przestrzegał praw, jakie im przysługują. Jej zawartość możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym. Ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A kopiując ją, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy cudzą własność i prawo!
Polska Izba Książki
Więcej na www.legalnakultura.pl

prawolubni

Redakcja i korekta
Katarzyna Ziębik
Skład i łamanie
Wioletta Szebesta
Ilustracje
domena publiczna
(jeśli nie wskazano inaczej)

ISBN 978-83-63462-81-9

© Copyright by Maria Bartnicka
© Copyright by Wydawnictwo Piotra Marciszuka STENTOR
Warszawa 2022

Wydawnictwo Piotra Marciszuka
STENTOR

02-793 Warszawa
ul. Villardczyków 10/73
tel. 797 657 960
e-mail: stentor@stentor.com.pl
www.stentor.pl
<https://klubnauczyciela.stentor.pl/>

WSTĘP

*Cokolwiek zamierzasz zrobić, o czymkolwiek marzysz, zacznij działać.
Śmiałość zawiera w sobie geniusz, siłę i magię
(Johann Wolfgang Goethe)*

Testy, które prezentuję Państwu, są odpowiedzią na potrzeby polonistyczne związane z testem historycznoliterackim, który na pewno pojawi się na maturze w 2023 r. jako ważna część tego egzaminu. Tego typu zadań nie było nigdy na egzaminie maturalnym, toteż wielu polonistów poczuło być może bezradność, stanęli w obliczu wyzwania, jakim z pewnością jest odpowiednie przygotowanie uczniów do sprostania nowym wymaganiom. Chcąc pomóc nauczycielom, ale też umożliwić uczniom poznanie zadań testowych nieco nowego typu, proponuję zamieszczone tu testy. Myślę, że warto się z nimi zmierzyć na różnych etapach edukacji, by sprawdzać poziom swojej wiedzy.

Forma przygotowanych zadań jest zgodna z wzorcami opublikowanymi w *Informatorze maturalnym*, a więc – najogólniej rzecz ujmując – w zamieszczonych tu testach znajdują Państwo zadania badające znajomość tekstów literackich, które są lekturami obowiązkowymi, umiejętność zestawienia tekstu literackiego lub ikonického z wiedzą o epoce, w której tekst powstał, umiejętność porównania dwóch tekstów literackich oraz utworu literackiego z tekstem ikonickým, umiejętność analizy tekstu naukowego dotyczącego utworu literackiego lub epoki, rozumienie kontekstów, umiejętność dostrzegania kontynuacji i nawiązań w podanych tekstach, znajomość zagadnień językowo-stylistycznych (np. funkcji środków stylistycznych), znajomość zagadnień z zakresu teorii literatury (np. rodzaje i gatunki literackie, język ezopowy). Postanowiłam zamieścić też kilka zadań badających znajomość filozofii, wiedzę o autorach, o których mówimy zwykle na lekcjach języka polskiego – jest to kontekst często niezbędny do interpretacji dzieł literackich. Ma to teraz szczególne znaczenie, gdyż wśród wymagań, przed jakimi staną uczniowie czteroletniego liceum, jest sięganie do różnorodnych kontekstów.

Zaproponowałam testy związane z chronologicznie omawianymi epokami literackimi, by nauczyciel mógł z nich korzystać na zajęciach dydaktycznych od początku edukacji w szkole ponadpodstawowej. Zamieszczam też testy z całości wiedzy literackiej, do wykorzystania w klasach maturalnych. Zaproponowana punktacja została dostosowana do potrzeb bieżącego korzystania z załączonych materiałów: każdy test ma, zgodnie z zasadami pomiaru dydaktycznego, określoną całkowitą liczbę punktów, tak by łatwo można było przeliczyć je na oceny szkolne.

Zacznijmy więc działać i sprawdzajmy stan swojej wiedzy polonistycznej i umiejętności humanistycznych.

Maria Bartnicka

SPIS

ANTYK	5
BIBLIA	13
ŚREDNIOWIECZE	23
RENEANS	31
BAROK	41
OŚWIECENIE	49
ROMANTYZM	57
POZYTYWIZM	67
MŁODA POLSKA	77
DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE	87
LITERATURA WOJNY	99
KLASA IV POWTÓRZENIA CZ. 1	109
KLASA IV POWTÓRZENIA CZ. 2	119

ANTYK

Zadanie 1. (10 p.)

Przeczytaj uważnie podany fragment *Iliady* Homera.

Biedny ojciec go prosi z wyciągniętą dłonią:
„Hektorze mój! Nie czekaj sam, od twych z daleka!
Pójdź synu! Byś nie zginął od tego człowieka! [...]
Wnijdź do miasta, bądź jeszcze obroną twych ziomków,
Zbaw Trojan, zbaw Trojanki, zbaw drobnych potomków,
Nie wystawiaj się śmierci, powróć do nas cały,
Nie dawaj sam największej Achillowi chwały!
Nareszcie miej nad nędznym ojcem zmiłowanie!...
Mnie bóg w starości zgubi najsroższym wypadkiem,
Gdy wszystkich domu mego nieszczęść będę świadkiem,
Ujrzę syny wyróżnione, córki me porwane...
A synowe w kajdany niewolnic związane. [...]
Ale Hektor stał, ojca prośbą niewzruszony. [...]
Jak wąż, gdy się trucizną ze złych ziół napoi,
Pełen jadu przy swojej jaskini się toczy,
A wszędzie obracając zapalone oczy,
Niecierpliwy złość wyrzucić, czuwa na człowieka:
Tak Hektor, pełen ognia, na miejscu swym czeka.

1.1. Podaj imiona bohaterów *Iliady*, o których mowa we fragmencie. (2 p.)

Ojciec Hektora to

Przeciwnik Hektora w pojedynku to

1.2. Opisz w kilku zdaniach, jak zakończył się ten pojedynek. (3 p.)

.....
.....
.....
.....

1.3. *Iliada* Homera jest eposem. Podaj trzy ważne cechy gatunkowe eposu homeryckiego. (3 p.)

.....
.....
.....

1.4. Wypisz z fragmentu dwa środki stylistyczne i je nazwij. (2 p.)

.....

.....

Zadanie 2. (1 p.)

Przypisz każdej postaci mitologicznej odpowiadające jej określenie.

A. Prometeusz	1. zwiastunka nieszczęść
B. Odyseusz	2. przywódca Greków w wojnie trojańskiej
C. Agamemnon	3. mitologiczny <i>homo viator</i>
D. Syzyf	4. dobroczyńca ludzkości
E. Kasandra	5. zmuszony do nieefektywnego trudu
	6. władca Trojan

Zadanie 3. (1 p.)

Podaj, jak nazywamy mit, w którym występują wymienieni niżej bohaterowie.

Uranos, Gaja, Kronos, Pandora

.....

Zadanie 4. (1 p.)

Kosmogonia mitologiczna mówi, że człowiek... (wybierz prawdziwe odpowiedzi).

- A.** został stworzony przez Prometeusza z gliny i łez
- B.** miał siłę tytana
- C.** czuł się równy bogom
- D.** był słaby i bezbronny

Zadanie 5. (1 p.)

Krótkie informacje przyporządkuj imionom bogów i bohaterów, których dotyczą.

A. bogini mądrości	1. Dionizos
B. królowa nieba	2. Artemida
C. bóg wina i sił natury	3. Hera
D. opiekun handlu	4. Atena
i posłaniec bogów	5. Hermes

Zadanie 6. (1 p.)

Podanym bohaterom mitu o Odyseuszu przyporządkuj informacje, które ich dotyczą.

A. Kirke	1. syn Odyseusza
B. Telemach	2. żona Hadesa
C. Okeanos	3. bogini czarodziejka, która zniewoliła Odysa
D. Persefona	4. bóg mórz
	5. żona Odyseusza

Zadanie 7. (1 p.)

Symbole mitologiczne przyporządkuj ich objaśnieniom.

A. Egida	1. magiczna chusta
B. Skamander	2. cudowna tarcza
C. obol	3. pieniążek wkładany umarłym
D. kaduceusz	4. rzeka opływająca Troję
	5. laska zażegnująca spory

Zadanie 8. (3 p.)

Przeczytaj uważnie fragment wiersza Horacego.

Horacy, *Wybudowałem pomnik*

Wybudowałem pomnik trwalszy niż ze spiżu
strzelający nad ogrom królewskich piramid
nie naruszą go deszcze gryzące nie zburzy
oszalały Akwilon oszczędzi go nawet
łańcuch lat niezliczonych i mijanie wieków.
Nie wszystek umrę wiem że uniknie pogrzebu
częstka nie byle jaka [...]

- 8.1.** Przedstaw jedną z myśli, które Horacy wyraża w tej pieśni i zacytuj fragment tekstu będący jej ilustracją. (2 p.)

.....

.....

- 8.2.** Podaj nazwę, którą stosujemy na określenie utworów podejmujących problemy twórczości, założenia twórcze autora tekstu i jego refleksje o swojej sztuce poetyckiej. (1 p.)

.....

.....

Zadanie 9. (4 p.)

Obejrzyj dokładnie reprodukcję Jules'a-Eugène'a Lenepveu i wykonaj zadania.

Reprodukcja wg obrazu
Jules'a-Eugène'a Lenepveu

9.1. Podaj imiona bohaterów tragedii Sofoklesa *Antygona* widocznych na reprodukcji. (2 p.)

.....

9.2. Jaką scenę tragedii oddał malarz? Przypomnij ją w kilku zdaniach. (2 p.)

.....

.....

.....

.....

Zadanie 10. (5 p.)

Przeczytaj uważnie fragment tragedii Sofoklesa *Antygona*.

ANTYGONA:

Nie Zeus to przecież obwieścił to prawo,
Ni wola Diki, podziemnych bóstw siostry,
Taką ród ludzki związała ustawą.
A nie mniemałam, by ukaz twój ostry
Tyle miał wagi i siły w człowieku,
Aby mógł łamać święte prawa boże,
Które są wieczne i trwają od wieku,
Że ich początku nikt zbadać nie może.
Ja więc nie chciałam ulęknąć się człeka
I za złamanie praw tych kiedyś bogom
Zdawać tam sprawę. Bom śmierci ja pewna
Nawet bez twego ukazu; a jeśli
Wcześniej śmierć przyjdzie, za zysk to poczytam.
Bo komu przyszło żyć wśród nieszczęść tylu,
Jakżeby w śmierci zysku nie dopatrzeć?
Tak więc nie mierzi mnie śmierci ta groźba,
Lecz mierzyłoby mnie braterskie ciało
Nie pogrzebane. Tak, śmierć mnie nie straszy;
A jeśli głupio działać ci się zdaje,
Niech mój nierozum za nierozum staje.

- 10.1.** Na podstawie wypowiedzi Antygony podaj dwa argumenty, jakie bohaterka formułuje, by przedstawić Kreonowi swoje racje. (2 p.)

.....

.....

.....

- 10.2.** Jaką postawę wobec decyzji Antygony przyjęła Ismena i czym uzasadniała swoje stanowisko? Odpowiedz w formie 2 zdań. (2 p.)

.....

.....

.....

Zadanie 11. (5 p.)

Przeczytaj uważnie ostatnią wypowiedź Kreona w tragedii Sofoklesa.

KREON:

Wiedźcie mnie, sługi, uchodźcie stąd ze mną,
Mnie, który syna zabiłem wbrew woli
I tamtą. Biada! Aż w oczach mi ciemno.
Dokąd się zwrócić, gdzie spojrzeć w niedoli?
Wszystko mi łamie się w ręku,
Los mnie powalił, pełen burz i lęku.

- 11.1.** Czy twoim zdaniem można się zgodzić z twierdzeniem, że nie tylko Antygona jest postacią tragiczną, ale również Kreon? Uzasadnij. (4 p.)

.....

.....

.....

- 11.2.** Podaj imię syna Kreona, o którego śmierci bohater wspomina w swojej wypowiedzi. (1 p.)

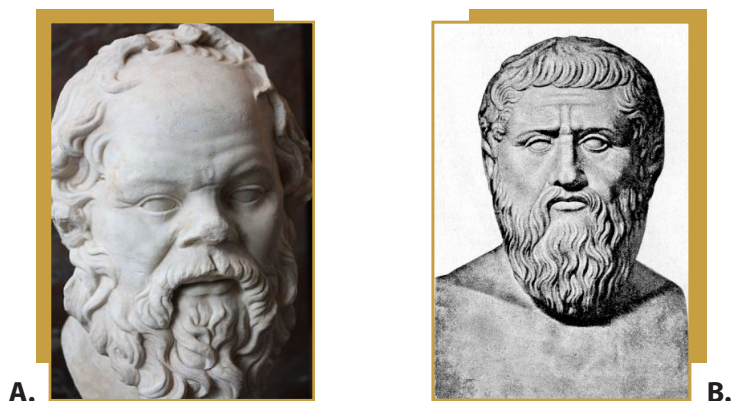
.....

- 11.3.** Jakie relacje łączyły syna Kreona z Antygona? (1 p.)

.....

Zadanie 12. (2 p.)

Poniższe ilustracje przedstawiają Sokratesa (A) i Platona (B).

A.**B.****12.1.** Jakie relacje łączyły tych antycznych filozofów? (1 p.)

.....

12.2. Podane informacje przyporządkuj filozofowi, którego dotyczą. (1 p.)

1. Jego filozofii właściwy był dualizm w spojrzeniu na świat i człowieka. Twierdził, że rzeczywistość składa się z dwóch sfer: sfery bytu zmiennego, którą człowiek poznaje zmysłami, i sfery bytu niezmiennego, który poznaje się rozumem. Bytem prawdziwym są elementy bytu niezmiennego – idee.
2. Twierdził: *Gościu, tutaj będzie ci dobrze, tutaj najwyższym dobrem jest przyjemność*. Mówił, że trzeba wyzbyć się lęku przed śmiercią, uciekać przed cierpieniem, żyć zgodnie z naturą i dążyć do przyjemności.
3. Mówił: *Nie dbam o zaszczyty, lecz szukając prawdy, będę się starał żyć najlepiej, jak tylko potrafię*. Wierzył, że zło wynika z niewiedzy, toteż prowokował ateńczyków do rozmów, by zdobywali wiedzę dotyczącą cnotliwego życia. Zdobywanie wiedzy było w jego przekonaniu drogą do doskonałości.

A. Platon **B.** Sokrates **C.** Epikur **D.** Arystoteles

Zadanie 13. (5 p.)

Ważną rolę w kulturze antyku i późniejszego renesansu odegrały myśli przedstawicieli szkół filozoficznych, szczególnie stoików i epikurejczyków.

13.1. Podaj imię założyciela szkoły stoickiej. (1 p.)

.....

13.2. Przedstaw dwie ważne myśli stoików. (2 p.)

.....

.....

13.3. Przedstaw dwa ważne poglądy epikurejczyków. (2 p.)

.....

Zadanie	ANTYK Proponowane odpowiedzi	Punktacja
1.1.	Priam, Achilles	2 p.
1.2.	Trzy informacje spośród, np.: O zwycięstwie zadecydowali bogowie. Zeus położył losy obu bohaterów na szalę i szala z losem Hektora opadła w dół. W pojedynku zwyciężył więc Achilles – pokonał Hektora, a następnie zbezcześcił jego ciało. W końcu uległ prośbom Priama i oddał mu zwłoki syna.	3 p.
1.3.	Dwa spośród: epitet, np.: <i>biedny ojciec, nędznym ojcem, najsroższym wypadkiem</i> , złych ziół; wykrzyknienie, np.: <i>Pójdź synu!, Byś nie zginął od tego człowieka!, Nie dawaj sam największej Achillowi chwały!, Nareszcie miej nad nędznym ojcem zmiłowanie!</i> ; powtórzenie, np.: <i>Zbaw Trojan, zbaw Trojanki, zbaw drobnych potomków</i> ; anafora np.: <i>Nie wystawiaj... / Nie dawaj...</i> ; porównanie homeryckie: <i>Jak wąż, gdy się trucizną ze złych ziół napoi [...] tak Hektor, pełen ognia, na miejscu swym czeka.</i>	2 p.
1.4.	Trzy spośród: obszerny utwór epicki; rozpoczyna się inwokacją (zwrotem do Muz); kompozycja ma charakter epizodyczny (jej części stanowią zamknięte całości fabularne, które jako oddzielne pieśni mogły być śpiewane przez aoidów czy rapsodów); dominuje obrazowanie realistyczne, chociaż dzięki ingerencji bogów sporo tu fantastyki; akcję tworzą dwa równoległe ciągi zdarzeń (paralelizm akcji) – równocześnie z ludźmi działają bogowie; o przebiegu akcji decyduje Mojra, Fatum (przeznaczeniu podlegali nie tylko ludzie, lecz także bogowie; narrator trzecioosobowy, zachowuje epicki dystans i obiektywizm w stosunku do przedstawianych zdarzeń i ludzi; bohaterowie statyczni, idealizowani; mitologiczna motywacja działań bohaterów; styl narracji podniosły, patetyczny; częste retardacje; heksametr daktyliczny – miara wiersza.	3 p.
2.	A – 4, B – 3, C – 2, D – 5, E – 1	1 p.
3.	mit o powstaniu świata	1 p.
4.	A, D	1 p.
5.	A – 4, B – 3, C – 1, D – 5	1 p.
6.	A – 3, B – 1, C – 4, D – 5	1 p.
7.	A – 2, B – 4, C – 3, D – 5	1 p.
8.1.	Np. Horacy mówi o nieśmiertelności twórcy: <i>Nie wszystek umrę...</i>	2 p. (1 p. za sformułowaną myśl + 1 p. za odpowiedni cytat)
8.2.	utwory autotematyczne	1 p.
9.1.	Polinejkes i Antygona	2 p.
9.2.	Antygona przysypuje ziemią ciało Polinejkesa, chce go pogrzebać wbrew zakazowi Kreona.	2 p. (1 p. za prawidłowe określenie sceny + 1 p. za stwierdzenie, że łamie zakaz Kreona)
10.1.	Dwa spośród, np. prawa boskie są odwieczne i ważniejsze niż te ustanowione przez człowieka; człowiek nie może łamać praw boskich; nie mogłaby zgodzić się na niepogrzebanie ciała brata; kierowała nią też miłość do brata.	2 p.

10.2.	Ismena odmawia pomocy Antygonie, mówi, że nie powinna ona przeciwstawiać się nakazom królewskim.	2 p. (1 p. za określenie postawy Ismeny + 1 p. za uzasadnienie decyzji Ismeny)
11.1.	Dopuszczalna odpowiedź zarówno „tak” jak też „nie”; argumentacja musi być logicznym uzasadnieniem; tak: okazało się, że wbrew jego oczekiwaniom znalazł się w sytuacji tragicznej: stracił najbliższych i uświadomiono mu, że złamał odwieczne prawa boskie; nie: sam sobie zgotował taki los, wydając nieprzemyślany zakaz grzebania ciała Polinejka.	4 p. (1 p. za określenie „tak” lub „nie” + po 1 p. za każdy podany argument będący logicznym uzasadnieniem)
11.2.	Hajmon	1 p.
11.3.	narzeczony Antygony	1 p.
12.1.	Platon był uczniem Sokratesa.	1 p.
12.2.	A – 1, B – 3, C – 2	1 p.
13.1.	Zenon z Kition	1 p.
13.2.	Dwie spośród, np.: świat jest całością uporządkowaną, rozumną, rządzoną stałymi i niezmiennymi prawami; człowiek musi kierować się rozumem i dokonywać mądrych wyborów; należy wyzbyć się zbyt wielkich pragnień i namiętności; warto ograniczyć emocje i wyzbyć się całkowicie skrajnych emocji; życie rozumne to życie cnotliwe; szczęście, bogactwo, władza, sława, uroda są wartościami przemijającymi, nie warto przywiązywać do nich zbyt wielkiej wagi.	2 p.
13.3.	Dwie spośród, np.: człowiek powinien wyzbyć się strachu przed śmiercią i bogami; człowiek jest twórcą swojego losu i za ten los ponosi odpowiedzialność; trzeba żyć w zgodzie z naturą; warto dążyć do przyjemności, gdyż jest ona dobrem; trzeba unikać cierpienia, które jest złem; szczęście łączy się z ataraksją i aponią (niezmąconym spokojem duszy i brakiem bólu cielesnego).	2 p.
Razem		40 p.

oprac. Maria Bartnicka

BIBLIA

Zadanie 1. (6 p.)

Przeczytaj uważnie podany fragment *Księgi Rodzaju*.

A wreszcie rzekł Bóg: „Uczyńmy człowieka na Nasz obraz, podobnego Nam. Niech panuje nad rybami morskimi, nad ptactwem powietrznym, nad bydłem, nad ziemią i nad wszystkimi zwierzętami pełzającymi po ziemi”. Stworzył więc Bóg człowieka na swój obraz, na obraz Boży go stworzył: stworzył mężczyznę i niewiastę.

Po czym Bóg im pobłogosławił, mówiąc do nich: „Bądźcie płodni i rozmnażajcie się, byście zaludnili ziemię i uczynili ją sobie poddaną; abyście panowali nad rybami morskimi, nad ptactwem powietrznym i nad wszystkimi zwierzętami pełzającymi po ziemi”. I rzekł Bóg: „Oto wam daję wszelką roślinę przynoszącą ziarno po całej ziemi i wszelkie drzewo, którego owoc ma w sobie nasienie: dla was będą one pokarmem. A dla wszelkiego zwierzęcia polnego i dla wszelkiego ptactwa podniebnego i dla wszystkiego, co się porusza po ziemi i ma w sobie pierwiastek życia, będzie pokarmem wszelka trawa zielona”. I tak się stało. A Bóg widział, że wszystko, co uczynił, było bardzo dobre.

- 1.1.** Jaki był stworzony przez Boga człowiek i jakie zadania wyznaczył mu Stwórca? Odpowiedz w formie 2–3 zdań. (2 p.)

.....

.....

.....

.....

- 1.2.** Czym różni się człowiek opisany w *Księdze Rodzaju* od tego, którego stworzył Prometeusz i którego poznajemy w mitologii? Podaj dwie różnice. (2 p.)

.....

.....

- 1.3.** Jakie składniowe środki stylistyczne dostrzegasz w podanym fragmencie Biblii? Wypisz dwie i je nazwij. (2 p.)

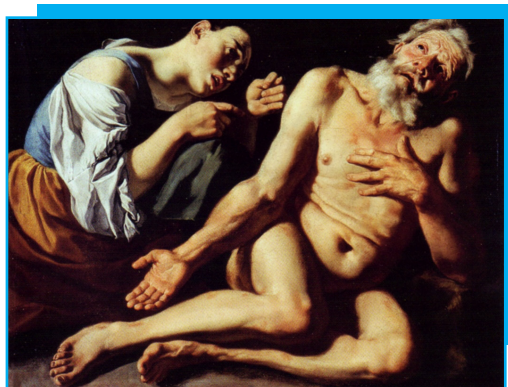
.....

.....

.....

Zadanie 2. (5 p.)

Obejrzyj dokładnie obraz Gaspare'a Traversiego.

Obraz Gaspare'a Traversiego

2.1. Przedstaw postaci znajdujące się na obrazie Traversiego. (1 p.)

.....

2.2. Opowiedz historię przedstawionego na obrazie bohatera biblijnego w 4–5 zdaniach. Skoncentruj się na najważniejszych zdarzeniach. (3 p.)

.....

.....

.....

2.3. Uzupełnij rozpoczęte zdanie. (1 p.)

Biblijny Hiob jest archetypem

Zadanie 3. (6 p.)

Uważnie przeczytaj fragment wiersza Jacka Kaczmarskiego pt. *Dzieci Hioba*.

Żyły przecież dzieci Hioba bogobojnie i dostatnio
Siedmiu synów jak te sosny siedem córek jak te brzozy
Szanowały swego ojca i kochały swoją matkę
Żyły w zgodzie z każdym przykazaniem bożym

A tej nocy błysk i grom
Runął ich bezpieczny dom
I na głowy spadł lawiną głazów grad

Dnia nie ujrzy więcej już
Siedem sosen siedem brzoź
Jednej nocy cały las utracił świat [...]

Za ten zakład diabła z Bogiem
Czyj silniejszy będzie ogień
Dzieci Hioba, dzieci Hioba
Idzie kres

3.1. Podaj dwa fakty z *Księgi Hioba*, do których odwołuje się Kaczmarski w swoim wierszu. (2 p.)

.....

.....

3.2. Zinterpretuj pointę fragmentu wiersza Kaczmarek. (3 p.)

.....

.....

3.3. Uzupełnij poniższe zdanie. (1 p.)

Księgę Hioba wykorzystasz jako kontekst interpretacyjny do utworów mówiących o

.....

.....

Zadanie 4. (5 p.)

Przeczytaj uważnie fragment *Księgi Koheleta*

Słowa Koheleta, syna Dawida, króla w Jeruzalem.
 Marność nad marnościami, powiada Kohelet,
 marność nad marnościami – wszystko jest marnością. [...]
 Wszystko ma swój czas,
 i jest wyznaczona godzina
 na wszystkie sprawy pod niebem:
 Jest czas rodzenia i czas umierania,
 czas sadzenia i czas wrywania tego, co zasadzono,
 czas zabijania i czas leczenia,
 czas burzenia i czas budowania,
 czas płaczu i czas śmiechu,
 czas zawodzenia i czas płasów,
 czas rzucania kamieni i czas ich zbierania [...]
 czas miłowania i czas nienawiści,
 czas wojny i czas pokoju [...]
 Zobaczyłem więc, że nie ma nic lepszego
 nad to, że człowiek cieszy się ze swych dzieł,
 gdyż taki jego udział.
 Bo któż mu pozwoli zobaczyć,
 co stanie się potem?

4.1. Określ jednym wyrazem przedmiot rozważań Koheleta. (1 p.)

.....

4.2. Jak rozumiesz stwierdzenie: *marność nad marnościami – wszystko jest marnością*. (3 p.)

.....

.....

4.3. Nazwij środek stylistyczny, który dominuje w podanym fragmencie. (1 p.)

.....

.....

Zadanie 5. (8 p.)

Przeczytaj uważnie parafrazę biblijnego psalmu autorstwa Jana Kochanowskiego

PSALM 130, *De profundis clamavi ad Te, Domine*

W troskach głębokich ponurzony,
Do Ciebie, Boże niezmierzony,
Wołam, racz smutne prośby moje
Przyjąć w łaskawe uszy swoje!

Jeśli tej z nami surowości
Będziesz chciał użyć, jako złości
Nasze są godne: kto praw, Panie,
Przed srogim sądem Twym zostanie?

Aleś Ty Pan jest dobrotliwy,
Pan z przyrodzenia lutościwy,
Co przeciw Tobie u wszech ludzi
Uczciwość wielką w sercu budzi.

Ciesz mi, Panie, dobroć Twoja,
Ciesz mi słowa; dusza moja
Upatrzą Twego smiłowania
Barziej niż nocna straż świtania.

Barziej niż nocna straż świtania
Pragnie duch Twego smiłowania.
O Izraelu, niech się dzieje
Co chce, ty w Panu kładź nadzieję¹.

U Tego litość nieprzebrana,
U Tego pomoc nieczekana,
Ten miłosierdziu swemu g'woli
Ze wszech cię grzechów twych wyzwoli.

5.1. Scharakteryzuj krótko osobę mówiącą w tym psalmie. (2 p.)

.....

.....

.....

5.2. Jaki wizerunek Boga wyłania się z treści tego psalmu. Scharakteryzuj ten obraz w kilku zdaniach. (3 p.)

.....

.....

.....

5.3. Psalmy zwykle przedstawiają relacje między człowiekiem a Bogiem. Jak określiłbyś te relacje na podstawie słów psalmu 130? Odpowiedz w formie 2–3 zdań. (3 p.)

.....

.....

.....

Zadanie 6. (3 p.)

Uważnie obejrzyj podaną reprodukcję.

Malarskie wyobrażenie
czterech jeźdźców

6.1. Podaj tytuł księgi biblijnej, do której jest ona ilustracją. (1 p.)

.....

6.2. Nazwij temat tej księgi. (1 p.)

.....

6.3. Wskaż symbole, które pojawiają się w tej księdze biblijnej. (1 p.)

- A. pieczęć
- B. wąż
- C. Bestia
- D. Baranek
- E. owoc

Zadanie 7. (5 p.)

Przeczytaj uważnie podany fragment tekstu Anny Świderkówny.

Biblijny potop – metafora czy zjawisko?

Biblia, używając potopu jako metafory, narzuca pytanie, czy biblijny potop był jedynie metaforą czy rzeczywistym zjawiskiem. W ślad za pytaniem pojawiły się próby odnalezienia góry, na której arka miała osiąść. Jak wiadomo, nigdy te poszukiwania nie zostały uwieńczone powodzeniem i pewnie nigdy nie będą. Bo pytanie, które sobie należy zadać, to nie pytanie, czy rzeczywiście był jakiś Noe, który wszedł do arki razem z rodziną i zwierzętami. [...] Powiedzmy od razu, że Noe jako taki, Noe z kart biblijnych nie istniał na pewno. Ale jego rzeczywiste istnienie wcale nie było potrzebne do tego, żeby napisać pierwszych kilkanaście rozdziałów *Księgi Rodzaju* (te bowiem nie mają waloru historycznego, choć pisane były jak historia). Te rozdziały to swego rodzaju wstęp do *Księgi Rodzaju* i były one próbą odpowiedzi na podstawowe pytania, które dla nas dzisiaj też są aktualne, pytania o sens życia, o sens tego, że to życie jest ustawicznie zagrożone, o sens cierpienia i śmierci, o ludzką odpowiedzialność, o Boga i relację, jaka nas łączy z Bogiem. Dzisiaj napisalibyśmy taki wstęp językiem teologii albo filozofii, a wtedy takiego języka nie było, wobec tego autorzy biblijni (bądź redaktorzy) pisali obrazami, wykorzystując w tym celu różne tradycje bliskowschodnie.

7.1. Odpowiedz na pytanie zawarte w tytule fragmentu. Swoją odpowiedź krótko uzasadnij. (3 p.)

.....

.....

.....

.....

7.2. Jakie problemy, zdaniem Anny Świderkówny, możemy spotkać w opowieściach będących treścią *Księgi Rodzaju*? Wymień dwa. (2 p.)

.....

.....

Zadanie 8. (9 p.)

Przeczytaj uważnie wiersz Czesława Miłosza.

Czesław Miłosz, *Piosenka o końcu świata*

W dzień końca świata
 Pszczoła krąży nad kwiatem nasturcji
 Rybak naprawia błyszczącą sieć
 Skaczą w morzu wesołe delfiny
 Młode wróble czepiają się rynny
 I wąż ma złotą skórę jak powinien mieć
 W dzień końca świata
 Kobiety idą po len pod parasolkami
 Pijak zasypia na brzegu trawnika
 Nawołują na ulicy sprzedawcy warzywa
 I łódka z żółtym żaglem do wyspy podpływa
 Dźwięk skrzypiec w powietrzu trwa
 I noc gwieździstą odmyka

A którzy czekali błyskawic i gromów
 Są zawiedzeni
 A którzy czekali znaków i archanielskich trąb
 Nie wierzą że staje się już
 Dopóki słońce i księżyc są w górze
 Dopóki trzmiel nawiedza róże
 Dopóki dzieci różowe się rodzą
 Nikt nie wierzy
 Że staje się już
 Tylko siwy staruszek który byłby prorokiem
 Ale nie jest prorokiem bo ma inne zajęcie
 Powiada przewijając pomidory
 Innego końca świata nie będzie
 Innego końca świata nie będzie

8.1. Podaj tytuł księgi biblijnej, do której nawiązuje poeta. (1 p.)

.....

8.2. Jaka wizja końca świata wyłania się z wiersza? Przedstaw ją w kilku zdaniach. (4 p.)

.....

.....

.....

.....

8.3. Czy wizja końca świata w wierszu Miłosza jest podobna do tej, którą znamy z księgi biblijnej? Uzasadnij. (4 p.)

.....

.....

.....

Zadanie 9. (3 p.)

Pod każdym z zamieszczonych tu obrazów umieść tytuł księgi biblijnej, z którą jest on związany.

Malarskie wyobrażenia
scen biblijnych

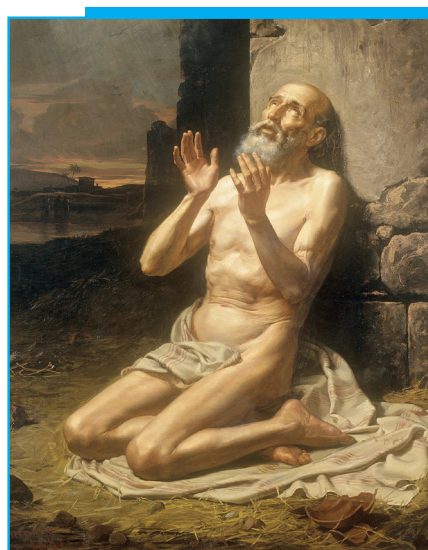
9.1.

.....

9.2.

.....

9.3.

.....

Zadanie	BIBLIA Proponowane odpowiedzi	Punktacja
1.1.	Np.: Człowiek w Biblii (mężczyzna i kobieta) był stworzony na obraz i podobieństwo Boga. Człowiek powinien panować nad wszystkimi istotami żyjącymi na ziemi, pamiętając, że są one darem Bożym, a nie własnością człowieka. Pierwsi ludzie mieli za zadanie zaludniać ziemię i czynić ją sobie poddaną.	2 p. (po 1 p. za każdą informację)
1.2.	Np.: Człowiek przedstawiony w Biblii jest stworzony na wzór Boga; człowiek stworzony przez Prometeusza z gliny i łez był słaby i bezbronny.	2 p. (po 1 p. za każdą informację)
1.3.	Np.: inwersja: <i>A wreszcie rzekł Bóg; Po czym Bóg im pobłogosławił; Oto Wam daję wszelką roślinę...</i> wyliczenie: <i>...nad ptactwem powietrznym, nad bydłem, nad ziemią i nad wszystkimi zwierzętami...</i> ; powtórzenie: <i>na swój obraz, na obraz Boży, A dla wszelkiego zwierzęcia polnego i dla wszelkiego ptactwa podniebnego...</i>	2 p. (1 p. za każdy właściwie nazwany i zacytowany środek stylistyczny)
2.1.	Hiob i jego żona	1 p.
2.2.	Np.: Hiob był żyjącym dostatnio, bardzo religijnym mieszkańcem ziemi Uz. Miał wielodzietną rodzinę i liczne stada trzody. Bóg, chcąc udowodnić Szatanowi nieskazitelność postawy Hioba, wystawił go na próbę i doświadczył cierpieniem, najpierw pozbawił go majątku, potem zabrał jego dzieci, a następnie zesłał na Hioba trąd. Bohater nie odwrócił się od Boga, chociaż przyjaciele (Elifaz, Bildad i Sofar) mówili mu, że nieszczęścia, jakich doznaje, są z pewnością karą za jego grzechy. Hiob nadal twierdził, że zła nie popełnił, a podobnie jak przyjmował dobro od Stwórcy, teraz musi przyjąć zło. Bóg wynagrodził Hioba, odzyskał on swoją rodzinę, swój dobytek dwa razy liczniejszy niż wcześniej, a jego życie zostało przedłużone o 140 lat.	3 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
2.3.	Np.: człowieka cierpiącego w sposób niezawiniony; człowieka głęboko wierzącego.	1 p.
3.1.	Dwa spośród, np.: Rodzina Hioba żyła w wierze w Boga; Hiob był żałożnym człowiekiem; miał wielodzietną rodzinę; dzieci Hioba szanowały rodziców; rodzina żyła zgodnie z prawem Bożym; szatan prowokuje Boga i chce wykazać, że człowiek zmiażdżony przez cierpienie odsuwa się od Boga. Natomiast autor biblijny ma na celu pokazanie, że nawet w największym nieszczęściu Bóg staje się ratunkiem dla człowieka.	2 p.
3.2.	Np.: W świecie dobro i zło toczą ustawiczną walkę i bywa tak, że to właśnie zło zwycięża; ów kres może być hipotetycznym zwycięstwem zła.	3 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
3.2.	Np.: o cierpieniu niezawinionym, nieszczęściach, wartościach wiary w Boga.	1 p.
4.1.	Np.: przemijanie.	1 p.
4.2.	Np.: Wszystko przemija, nie warto przywiązywać się do rzeczy materialnych, gdyż czas ich trwania mija, człowiek powinien cieszyć się tym, co mu się zdarza, bo przyszłość jest niewiadoma.	3 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
4.3.	Anafora: <i>marność; czas</i> ; pytanie retoryczne: <i>Bo któż mu pozwoli zobaczyć, / co stanie się potem?</i>	1 p.
5.1.	Np.: Osobą mówiącą jest zatroskany (nieszczęśliwy, cierpiący) człowiek; jest człowiekiem głęboko wierzącym w dobroć Boga, ufającym Mu, mającym nadzieję na Boże miłosierdzie.	2 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)

5.2.	Np.: Bóg jest tu przedstawiony jak byt <i>niezmierzony</i> , potężny; jest Sędzią sprawiedliwym, ale też pełnym dobroci, litości i miłosierdzia.	3 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
5.3.	Np.: Religijny i pełen ufności w Boże miłosierdzie człowiek zwraca się do Stwórcy, wierząc, że mimo swych niedoskonałości zyska Boże zrozumienie i miłosierdzie; Bóg, do którego zwraca się ów zatroskany człowiek, na pewno otoczy go opieką i wyzwoli z grzechów.	3 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
6.1..	<i>Apokalipsa św. Jana</i>	1 p.
6.2.	Np.: Eschatologia, czasy ostateczne, koniec świata.	1 p.
6.3.	A, B, C, D	1 p.
7.1.	Np.: Biblijny potop jest metaforą, <i>Księga Rodzaju</i> nie jest to księga historyczna; mniej istotne jest to, czy Noe i jego arka istnieli naprawdę, ważne natomiast jest to, że historia Noego inspiruje człowieka do refleksji o sprawach egzystencjalnych i jest uniwersalna.	3 p. (1 p. za właściwą odpowiedź na tytułowe pytanie + po 1 p. za każdą informację w uzasadnieniu)
7.2.	Dwa spośród, np.: sens życia, zagrożenia w ludzkim życiu, sens cierpienia i śmierci, odpowiedzialność człowieka, relacje między człowiekiem a Bogiem.	2 p.
8.1.	<i>Apokalipsa św. Jana</i>	1 p.
8.2.	Np.: Wizja końca świata w wierszu Miłosza to paradoksalnie zwyczajny, radosny dzień. Jest to dzień letni, natura jest piękna, ludzie poświęcają czas swoim codziennym czynnościom, rodzą się dzieci. Zawiedzeni są ci, którzy wierzyli, że koniec świata objawi się poprzez <i>błyskawice i gromy</i> . Jedynie wykonujący prozaiczną czynność podwiązywania pomidorów staruszek wie, że teraz jest właśnie koniec świata i innego nie będzie, oraz mówi o tym.	4 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
8.3.	Np.: Jest całkowicie inna. Biblijna księga przedstawia ten czas jako apokaliptyczny kres, pełna jest tajemniczej symboliki, przerażających wizji zagłady, Sądu Ostatecznego, u Miłosza natomiast mamy zwyczajny, radosny dzień.	4 p. (1 p. za stwierdzenie odmienności + po 1 p. za każdą dobrą informację uzasadnienia)
9.1.	<i>Apokalipsa św. Jana</i>	1 p.
9.2.	<i>Księga Rodzaju</i>	1 p.
9.3.	<i>Księga Hioba</i>	1 p.
Razem		50 p.

oprac. Maria Bartnicka

ŚREDNIOWIECZE

Zadanie 1. (4 p.)

Przeczytaj uważnie podany fragment rozprawy Michaiła Bachtina.

Michaił Bachtin, *Średniowieczny karnawał*

Uroczystości karnawałowe oraz pokrewne im widowiska komiczne czy obrzędy zajmowały w życiu człowieka średniowiecznego niezmiernie dużo miejsca. Oprócz karnawałów we właściwym znaczeniu – z ich wielodniowym, skomplikowanym przebiegiem, z korowodami na placach i ulicach – osobno obchodzono święta głupców (*festa stultorum*) i święto osła; istniał również specjalny, uświęcony przez tradycję, swobodny śmiech paschalny (*risus paschalis*). Co więcej, prawie każde święto kościelne miało swoją, również uświęconą przez tradycję, część ludowo-jarmarczną, swój moment śmiechu. Taki właśnie charakter miały na przykład tak zwane odpusty, z którymi szły zazwyczaj w parze jarmarki posiadające bogaty i różnorodny system jarmarcznych uciech, z udziałem wielkoludów, karzełków, poczwara, „uczonych” zwierząt. Karnawałowa atmosfera panowała w dni wystawiania misterii [...]. Królowała też podczas takich wiejskich świąt jak winobranie obchodzone w miastach. Zazwyczaj śmiech towarzyszył również ceremoniałom oraz obrzędom państwowym i obyczajowym: ich uczestnikami byli niezmiennie błazni i głupcy, parodystycznie dublujący rozmaite momenty poważnego ceremoniału (wysławianie zwycięzców na turniejach, uroczystości przekazywania praw lennych, pasowania rycerzy i tym podobne). A i zwykłe hulanki nie obchodziły się bez elementów opartego na śmiechu porządku – na przykład na czas uczty wybierano królową i króla śmiechu.

Wszystkie formy i symbole karnawałowego języka przeniknięte są patosem zmiany i odnowienia, poczuciem wesołej względności panujących prawd i panującej władzy. Niezmiernie charakterystyczna jest dla niego swoista logika „odwrotności”, „na odwrót”, „na nice”, logika nieustannych przemieszczeń góry i dołu („koło”), oblicza i zadu, charakterystyczne są najrozmaitsze typy parodii i trawestacji, degradacji i profanacji, błazeńskich koronacji i detronizacji. Drugie życie, drugi świat kultury ludowej powstaje w pewnej mierze jako „świat na opak”, jako parodia zwykłego, to znaczy pozakarnawałowego życia. [...]

Wielkie średniowieczne miasta żyły karnawałowym życiem – razem wzięwszy – aż trzy miesiące w roku. Karnawałowy światopogląd miał nieprzeparty wpływ na sposób widzenia i myślenia ludzi: karnawał jak gdyby zmuszał ludzi do wyrzeczenia się oficjalnie zajmowanych przez nich pozycji (mniacha, klerka, uczonego) i do odczuwania świata w karnawałowej perspektywie śmiechu. Nie tylko żacy i nic nieznaczący klerkowie, ale i wysoko postawieni dostojnicy Kościoła i uczeni teolodzy pozwalali sobie na wesołe rekreacje, na odpoczynek od bogobojnej powagi, na „zakonne żarty”.

W swych celach pisali po łacinie na wpół parodystyczne uczone traktaty i inne utwory mieszczące się w kulturze śmiechu.

1.1. Jakich informacji o życiu codziennym w średniowieczu dostarczył ci ten tekst? Wymień dwie. (2 p.)

.....

.....

1.2. Jakie funkcje w życiu człowieka średniowiecznego pełniły zabawy karnawałowe? Odpowiedz w formie 1–2 zdań. (2 p.)

.....

.....

Zadanie 2. (1 p.)

W architekturze średniowiecza występowały dwa style: gotycki i romański. Obejrzyj zamieszczone niżej zdjęcia i odpowiednio je podpisz, podając nazwę stylu, w którym została zbudowana każda z zaprezentowanych budowli.

Zadanie 3. (1 p.)

Spośród cech budowli wybierz te, które charakteryzują styl gotycki:

- A. wysokość i strzelistość budowli
- B. małe okna
- C. zewnętrzne elementy dekoracyjne
- D. grube mury

Zadanie 4. (1 p.)

Spośród cech budowli wybierz te, które charakteryzują styl romański:

- A. duże okna wypełnione witrażami
- B. bryła budowli masywna, surowa
- C. częste baszty i rotundy
- D. budowle o charakterze obronnym

Zadanie 5. (2 p.)

Przeczytaj uważnie poniższy tekst.

Utwór ten jest arcydziełem poezji średniowiecznej. To pieśń religijna, która wyróżnia się kunsztowną budową i wykorzystaniem wielu środków stylistycznych. Utwór ma regularny rytm, uzyskany dzięki powtarzaniu schematów składniowych w kolejnych członach zdań oraz rymom zewnętrznym i wewnętrznym. Pierwsza strofa pieśni rozpoczyna się rozbudowaną apostrofą do Matki Bożej, a następnie podmiot mówiący przedstawia krótką prośbę. [...] Modlitwa do Syna Bożego jest w tej pieśni skonstruowana w sposób przypominający kompozycję *deesis* [...], wykorzystywaną przez malarzy oraz rzeźbiarzy w średniowieczu.

5.1. Podaj tytuł utworu, o którym mówi ten tekst. (1 p.)

.....

5.2. Jak wyglądał w sztuce średniowiecza motyw *deesis*? Odpowiedz w formie jednego zdania. (1 p.)

.....

.....

Zadanie 6. (4 p.)

Przeczytaj uważnie podany fragment *Lamentu świętokrzyskiego*.

Lament świętokrzyski

Posłuchajcie bracia miła,
Kćć wam skorzyć krwawą głowę;
Usłyszycie moj zamętek,
Jen mi się zstał w Wielki Piątek.

Pożałuj mię, stary, młody,
Boć mi przyszyły krwawe gody.
Jednegociem Syna miała
I tego ciem ożałała. [...]

Synku miły i wybrany,
Rozdziel z matką swoją rany;
A wszakom cię, Synku miły, w swem sercu nosiła,
A takżeż tobie wiernie służyła.
Przemow k matce, bych się ucieszyła,
Bo już jidziesz ode mnie, moja nadzieja miła. [...]

Twoja główka krzywo wisa, tćc bych ja podparła;
Krew po tobie płynie, tćc bych ja utarła;
Picia wołasz, piciać bych ci dała,
Ale nielza dosiść twego świętego ciała.

6.1. Kto jest osobą mówiącą w tym utworze? (1 p.)

.....

6.2. Na czym polega oryginalność kreacji Matki Bożej w *Lamencie świętokrzyskim*? Odpowiedz w formie 1–2 zdań. (2 p.)

.....

.....

.....

6.3. Wypisz z tekstu utworu 3 archaizmy. (1 p.)

.....

Zadanie 7. (4 p.)

Legenda o świętym Aleksym to bardzo znany w średniowieczu żywot świętego ukazujący ideał ascety. Scharakteryzuj ów ideał w kilku zdaniach.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 8. (6 p.)

Obejrzyj dokładnie zamieszczone reprodukcje przedstawiające popularny w sztuce średniowiecza motyw śmierci.

A.**B.**

- 8.1.** Która reprodukcja przedstawia popularny w sztuce średniowiecza motyw *danse macabre*? Uzasadnij. (3 p.)

.....

.....

- 8.2.** Która reprodukcja mogłaby być, twoim zdaniem, ilustracją do średniowiecznego tekstu *Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią*? Uzasadnij. (3 p.)

.....

.....

Zadanie 9. (6 p.)

Przeczytaj uważnie podany fragment tekstu Marii Ossowskiej.

Maria Ossowska, *Rycerz średniowieczny*

U schyłku średniowiecza [...] Eustachy Deschamps wylicza warunki, które obowiązują kogoś, kto chce należeć do rycerzy. Kto chce należeć do rycerzy, musi rozpocząć nowe życie, modlić się, unikać grzechu, pychy i podłości. Musi on bronić kościoła, wdowy i sieroty, a także opiekować się ludnością. Musi być waleczny, lojalny i nie pozbawiać nikogo jego własności. Obowiązuje go wojna w słusznej sprawie. Musi być wielkim podróżnikiem, szukającym udziału w turniejach i walczącym dla damy swojego serca. Musi wszędzie szukać wyróżnienia, unikając wszelkiej skazy; musi kochać swego pana i pilnować jego własności, być hojnym i sprawiedliwym, szukać towarzystwa walecznych i uczyć się od nich, jak dokonywać czynów wielkich na wzór Aleksandra.

O chwale rycerza decydowało nie tyle zwycięstwo, ile to, jak walczył. Walka mogła dla niego bez jego ujmy kończyć się klęską i śmiercią tak, jak rzecz się miała z Rolandem. Śmierć na polu walki była nawet dobrym zakończeniem jego biografii, bo trudno było dopuścić do życia w starczym niedołęstwie. *Fair play* obowiązujący w walce dyktowany był [...] przez szacunek dla przeciwnika, dumę, postawę zabawową, lęk przed odwzajemnieniem i wreszcie humanitaryzm. Szacunek do przeciwnika, duma i względy zabawowe prowadziły do ubiegania się w walce o równe szanse. Jeżeli rycerz, z którym się walczyło, spadł z konia (a w zbroi nie mógł podnieść się o własnych siłach), ten, kto go strącił, sam też zsiadał z konia, żeby wyrównać szanse.

Nie przynosiło rycerzowi chwały korzystanie z czyjejś słabości. [...] Zabijanie wroga nieuzbrojonego okrywało rycerza hańbą. Lancelot, rycerz bez skazy, nie mógł sobie darować tego, że w zamęcie bitwy zabił dwóch nieuzbrojonych rycerzy, w czym się zorientował dopiero później. Przewidywał on, że będzie ten czyn wyrzucać sobie aż do śmierci i zapowiadał pieszą pielgrzymkę w zgrzebnej tylko koszuli dla odpokutowania.

Nie wolno było zabijać wroga, godząc w niego z tyłu. [...] Rycerzowi w zbroi nie wolno było się cofać. To powodowało, że jadąc na rekonesans, zbroi kłaść nie mógł. Nic, co mogło być poczytywane za tchórzostwo, nie było dopuszczalne. Roland nie chciał dąć w róg dla przywołania pomocy, żeby nie pomyślano, że się boi.

- 9.1.** Które cechy rycerza wymieniane przez Marię Ossowską dostrzegasz w czynach i postawie bohatera średniowiecznej *Pieśni o Rolandzie*? Odpowiedz w formie kilku zdań. (3 p.)

.....

.....

.....

.....

- 9.2.** Którą cechę postawy średniowiecznego rycerza spośród omówionych przez Ossowską uważasz za najbardziej wartościową? Uzasadnij. (3 p.)

.....

.....

.....

Zadanie 10. (1 p.)

Podanym gatunkom literatury średniowiecza przyporządkuj odpowiadające im tytuły utworów.

A. epos rycerski	1. <i>Legenda o świętym Aleksym</i>
B. plankt	2. <i>Pieśń o Rolandzie</i>
C. żywot świętego	3. <i>Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią</i>
	4. <i>Bogurodzica</i>
D. pieśń religijna	5. <i>Lament świętokrzyski</i>

Zadanie	ŚREDNIOWIECZE Proponowane odpowiedzi	Punktacja
1.1.	Dwie do wyboru, np.: Uroczystości karnawałowe były niezwykle ważne w życiu człowieka średniowiecznego; średniowiecznym karnawałem towarzyszyły korowody na ulicach i placach, święta głupców, święta osła oraz swobodne śmiechy paschalne; każde święto kościelne miało swoją część ludowo-jarmarczną; odpustom towarzyszyły jarmarki z udziałem wielkoludów, karzełków...; karnawałowa atmosfera towarzyszyła nawet misteriom; śmiech towarzyszył ceremoniom państwowym i obyczajowym; poważne ceremonie były parodystycznie przekształcane; karnawał był manifestacją parodii zwykłego życia; karnawał w miastach trwał 3 miesiące; karnawał zapewniał odpoczynek od trudów codziennego życia.	2 p.
1.2.	Np. Karnawał zapewniał odpoczynek od trudów codziennego życia; odrywał od codziennej powagi; miał pozytywny wpływ na odczuwanie świata; dawał odpoczynek od „bogobojnej” powagi życia.	2 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
2.	A – styl romański; B – styl gotycki, gotyk	1 p.
3.	A, C	1 p.
4.	B, C, D	1 p.
5.1.	<i>Bogurodzica</i>	1 p.
5.2.	Motyw <i>deesis</i> to przedstawienie Jezusa, który znajduje się w centrum, siedzi na tronie i trzyma księgę, obok, z obu jego stron, znajdują się Maryja i Jan Chrzciciel.	1 p.
6.1.	Matka Boża	1 p.
6.2.	Matka Boża jest zdesakralizowana, przedstawiona jak zwykła, cierpiąca kobieta; mówi językiem prostym.	2 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
6.3.	Trzy spośród, np.: krcęć, skorzyć, zamętek, jen, boć, jednego ciem, ożałała, wszakom, bych, wisa, tęć, piciać, nielza, dosiąć.	1 p.
7.	Np.: Aleksy pochodził z Rzymu, z książęcego rodu; w noc poślubną oświadczył żonie, że postanawia zostać ascetą; rozdał swój majątek studentom i ubogim, a sam postanowił modlić się do Boga i wieść życie ascety; wyjechał z Rzymu; modlił się pod kościołami, nie zważając na pogodę, cierpiał; gdy stał się cud i Matka Boża kazała klucznikowi wpuścić Aleksego do świątyni, Aleksy, chcąc uniknąć sławy, opuścił to miejsce; wrócił do Rzymu, tam, niepoznany przez nikogo, leżał jak żebrak pod schodami domu swojego ojca; kiedy umarł, działy się cuda; asceta świadomie umartwił swoje ciało, by uzyskać wieczne zbawienie.	4 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
8.1.	A – Motyw <i>danse macabre</i> to taniec śmierci; jest to zwykle taniec ludzi różnych stanów i w różnym wieku, których Wielki Tancerz, czyli śmierć, prowadzi do grobu. Na reprodukcji widać w centrum śmierć jako tancerza i krąg różnych postaci tańczących ze śmiercią.	3 p. (1 p. za właściwe wskazanie reprodukcji + po 1 p. za każdą właściwą informację z uzasadnienia)
8.2.	B – Np.: Mężczyzna na rycinie przypomina uczzonego Polikarpa, który chciał zobaczyć śmierć; gdy śmierć mu się ukazała, rozmawiał z nią, a ona tłumaczyła mu, że przyjdzie do każdego człowieka bez względu na wiek, pozycję społeczną; mówiła, że trzeba żyć dobrze, wtedy nie będzie ona straszna.	3 p. (1 p. za właściwe wskazanie reprodukcji + po 1 p. za każdą właściwą informację z uzasadnienia)

9.1.	Np.: Roland zgodnie z tym, o czym mówi Ossowska, był waleczny i lojalny, kochał swojego pana; wołał, żeby walka zakończyła się klęską, niż miałby zadać w róg i wezwać pomoc; nie chciał być posądzony o tchórzostwo; dbał o honor rycerski.	3 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
9.2.	Np.: Unikanie pychy i podłości; waleczność, lojalność; walka dla damy serca, miłość do swojego pana, hojność, sprawiedliwość, walka <i>fair</i> , humanitaryzm, ucieczka od hańby, odwaga.	3 p. (1 p. za wskazanie cechy + po 1 p. za dobre informacje z uzasadnienia; uzasadnienie musi być logiczne i przekonujące)
10.	A – 2, B – 5, C – 1, D – 4	1 p.
Razem		30 p.

oprac. Maria Bartnicka

RENEANS

Zadanie 1. (5 p.)

Przeczytaj uważnie dwa fragmenty wypowiedzi historyków literatury polskiej o renesansie.

Renesansem nazywamy epokę w dziejach kultury trwającą we Włoszech od XIV w. do początku XVI w., a w krajach północnej Europy od końca XV w. po koniec XVI w. Renesans jest rezultatem skomplikowanego procesu historycznego, na który złożyły się takie czynniki jak kryzys papiestwa, rozluźnienie więzi scalających cesarsko-papieską Europę, szybki rozwój miast, powstawanie – po okresie rozbicia feudalnego – zjednoczonych państw (np. Hiszpania, Francja, Polska, Szwajcaria) lub dążenie do zjednoczenia narodowego (Włochy). W kulturze renesansu ogromną rolę odegrało odrodzenie i przyswojenie kultury antycznej. [...] Renesans jest nazwą epoki, w której dochodziły do głosu różne prądy umysłowe i religijne. Wśród nich dwa najważniejsze – to reformacja i humanizm.

(Jerzy Ziomek)

Gdy tedy człowiek średniowieczny był wyznawcą teocentryzmu, poglądu na świat opartego na nauce Kościoła, a interesującego się przede wszystkim Bogiem i zagadnieniami religijnymi, nowy człowiek wykształcony na filozofii Platona i Cicerona, wielbiciel kultury starożytnej, której odrodzenia (renesansu) dokonał, był wyznawcą antropocentryzmu, środek bowiem jego zainteresowań stanowiły *res humanae* – sprawy ludzkie.

(Julian Krzyżanowski)

1.1. Wymień trzy czynniki, które miały wpływ na powstanie kultury renesansu. (1 p.)

.....

.....

1.2. Na jaką cechę kultury renesansu zwracają uwagę dwaj cytowani wyżej historycy literatury polskiej? (1 p.)

.....

1.3. Ważnym prądem umysłowym renesansu był humanizm. Podaj dwa ważne założenia humanistów. (2 p.)

.....

1.4. Jakim słowem określano renesansowy światopogląd? Podaj je. (1 p.)

.....

Zadanie 2. (4 p.)

Obejrzyj dokładnie podane reprodukcje: *Mona Lisę* Leonarda da Vinci (A) i *Narodziny Wenus* Sandro Botticelliego (B).

A.

Kopia obrazu Leonarda da Vinci, *Mona Lisa*

B.

Zdjęcie obrazu Sandro Botticelli, *Narodziny Wenus*

2.1. Na podstawie wiadomości o epoce renesansu i przedstawionych tu reprodukcji wymień 2 cechy malarstwa renesansowego. (2 p.)

.....

.....

2.2. Które z przedstawionych płócien robi na tobie większe wrażenie i dlaczego? Podaj dwa argumenty. (2 p.)

.....

.....

.....

Zadanie 3. (1 p.)

Spośród podanych tu postaci wybierz pisarzy doby renesansu.

- A.** Ignacy Krasicki
- B.** Jan Kochanowski
- C.** Wacław Potocki
- D.** Piotr Skarga

Zadanie 4. (6 p.)

Przeczytaj uważnie fragmenty *Pieśni IX z Ksiąg I* Jana Kochanowskiego.

Jan Kochanowski, *Pieśń IX*

Chcemy sobie być radzi?
Rozkaż, panie, czeladzi,
Niechaj na stół dobrego wina przynaszają,
A przy tym w złote gęśli albo w lutnię grają.

Kto tak mądry, że zgadnie,
Co nań jutro przypadnie?
Sam Bóg wie przyszłe rzeczy, a śmieje się z nieba,
Kiedy się człowiek troszcze więcej, niżli trzeba. [...]

Próżno ma mieć na pieczy
Śmiertelny wieczne rzeczy;
Dosyć na tym, kiedy wie, że go to nie minie,
Co z przejrzzenia Pańskiego od wieku mu płynie.

A nigdy nie zabłądzi,
Kto tak umysł narządzi,
Jakoby umiał szczęście i nieszczęście znosić,
Temu mężnie wytrzymać, w owym się nie wznosić.

Chwałę szczęście stateczne;
Nie chce li też być wieczne,
Spuszczę, com wziął, a w cnotę własną sie ogarnę
I uczciwej chudoby bez posagu pragnę.

- 4.1.** Jakie rady życiowe skierowane do człowieka zawarł Jan Kochanowski w *Pieśni IX*? Wymień dwie. (2 p.)

.....

.....

- 4.2.** W poincie podmiot liryczny mówi o sobie. Co jest dla niego ważne w życiu? (2 p.)

.....

.....

- 4.3.** Do poglądów jakich antycznych szkół filozoficznych nawiązuje w tej pieśni poeta? Wymień jedną z nich i uzasadnij. (2 p.)

.....

Uzasadnienie:

.....

Zadanie 5. (10 p.)

Przeczytaj uważnie fragment *Pieśni V* z *Ksiąg II* Jana Kochanowskiego.

Jan Kochanowski, *Pieśń V*

Wieczna sromota i nienagrodzona
Szkoda, Polaku: ziemia spustoszona
Podolska leży, a pohaniec sprośny,
Nad Niestrem siedząc, dzieli łup żałosny.

Niewierny Turczyn psy zapuścił swoje,
Którzy zagnali piękne łanie twoje
Z dziećmi pospołu, a nie masz nadzieje,
By kiedy miały nawiedzić swe knieje.

Jedny za Dunaj Turkom zaprzędano,
Drugie do hordy dalekiej zagnano;
Córy szlacheckie (żał sie mocny Boże!)
Psom bisurmańskim brzydkie ścielą łoże.

Zbójce, niestety, zbójce nas wojują,
Którzy ani miast, ani wsi budują;
Pod kotarzami tylko w polach siedzą,
A nas nierządne, ach, nierządne, jedzą! [...]

Jakiego serca Turkowi dodamy,
Jeśli tak lekkim ludziom nie zdołamy?
Ledwieć nam i tak króla nie podawa;
Kto się przypatrzy, mała nie dostawa.

Zetrzy sen z oczu a czuj w czas o sobie
Cny Lachu! Kto wie, jemu czyli tobie
Szczęście chce służyć? A dokąd wyroku
Mars nie uczyni, nie ustępuj kroku.

A teraz k temu obróć myśli swoje
Jakobyć szkody nieprzyjacieli twoje
Krwią swą nagroził i omył tę zmazę,
Której dziś niesiesz prze swej ziemię skazę. [...]

Ciesz mi ten rym: „Polak mądr po szkodzie”;
Lecz jeśli prawda i z tego nas zbodzie,
Nową przypowieść Polak sobie kupi,
Że i przed szkodą, i po szkodzie głupi.

5.1. Podaj wydarzenie historyczne, z którym związane jest powstanie tej pieśni. (1 p.)

.....

5.2. Przedstaw krótko opisaną w *Pieśni V* sytuację Polek i Polaków. (2 p.)

.....

.....

5.3. Podaj dwie cechy Tatarów scharakteryzowanych przez Kochanowskiego w tej pieśni. (1 p.)

.....

5.4. Jak rozumiesz pointę tej pieśni? Krótko wyjaśnij. (2 p.)

.....

.....

5.5. Uzupełnij tabelę, wpisując środek stylistyczny bądź jego nazwę. (2 p.)

Cytat z tekstu	Nazwa środka stylistycznego
	epitet
<i>Jakiego serca Turkowi dodamy,/ Jeśli tak lekkim ludziom nie zdołamy?</i>	
	powtórzenie
<i>Tak odbieżałe stado więc drapają / Rozbójce wilcy [...]</i>	

Zadanie 6. (5 p.)

Obejrzyj dokładnie reprodukcję obrazu Jana Matejki.

Jan Matejko, Jan Kochanowski nad zwłokami Urszuli

6.1. Podaj tytuł utworu literackiego Jana Kochanowskiego, do którego obraz ten mógłby być ilustracją. (1 p.)

.....

6.2. Krótko scharakteryzuj przedstawione w podanym wyżej utworze postaci. (4 p.)

Ojciec

Urszulka

6.3. W utworze Kochanowskiego, o którym mowa, mamy zapis kryzysu światopoglądowego poety. Wyjaśnij, na czym on polegał? (2 p.)

.....

.....

Zadanie 7. (3 p.)

Jan Kochanowski jest autorem pierwszego polskiego dramatu pt. *Odprawa posłów greckich*. Jaki tekst stał się inspiracją dla polskiego poety i w jakim miejscu toczy się akcja tego utworu? (2 p.)

.....

7.1. Wymień imiona dwóch bohaterów tego dramatu. (1 p.)

.....

Zadanie 8. (4 p.)

Przeczytaj dokładnie podany fragment *Odprawy posłów greckich*.

CHORUS:

By rozum był przy młodości,
Nigdy takiej obfitości
Pereł morze i ziemia złota nie urodzi,
Żeby tego nie mieli tym dostawać młodzi.
Mniej by na świecie trosk było,
By się to dwoje łączyło;
I oni by rozkoszy trwalszych używali,
Siebie ani powinnych w żal by nie wdawali.
Teraz, na rozum nie dbając,
A żądzom tylko zgadzając,
Zdrowie i sławę tracą, tracą majątności
I ojczyznę w ostatnie zawodzą trudności.

8.1. O kim mówi w tej wypowiedzi chór? (1 p.)

.....

8.2. Do którego bohatera dramatu można odnieść te słowa? Uzasadnij. (3 p.)

.....

Uzasadnienie:

.....

Zadanie 9. (5 p.)

Przeczytaj uważnie podany fragment *Odprawy posłów greckich* Jana Kochanowskiego.

Wy, którzy pospolitą rzeczą władacie,
 A ludzką sprawiedliwość w ręku trzymacie,
 Wy, mówię, którym ludzi paść poruczono
 I zwierzchności nad stadem bożym powierzono:
 Miejcie to przed oczyma zawždy swojemu,
 Żeście miejsce zasiedli boże na ziemi,
 Z którego macie nie tak własne rzeczy,
 Jako wszytek ludzki mieć rodzaj na pieczy.
 A wam więc nad mniejszymi zwierzchność jest dana.
 Ale sami macie nad sobą pana.

9.1. Do kogo zwraca się w tych słowach autor dramatu? (1 p.)

.....

9.2. Wymień 2 zadania, jakie przed adresatami tych słów stawia poeta. (2 p.)

.....

.....

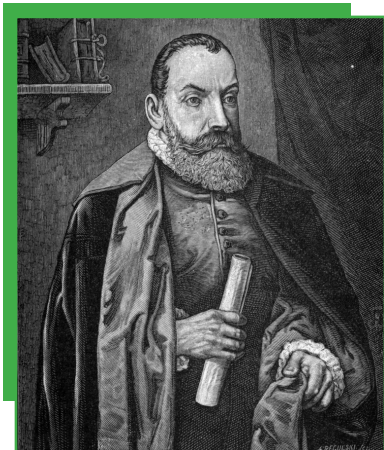
9.3. Dlaczego mówi się, że słowa te i płynące z nich przesłanie mają charakter uniwersalny? Uzasadnij. (2 p.)

.....

.....

Zadanie 10. (4 p.)

Obok ilustracji przedstawiającej Jana Kochanowskiego zapisz cztery informacje o jego życiu i twórczości na podstawie wiedzy z lekcji języka polskiego i rozwiązywanych teraz zadań.

Portret Jana Kochanowskiego, drzeworyt A. Regulski
 wg rysunku J. Buchbindera

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 11. (3 p.)

Przeczytaj uważnie podany fragment *Kazań sejmowych* Piotra Skargi.

Gdy okręt tonie, a wiatry go przewracają, głupi tłumoczki i skrzynki swoje opatruje i na nich leży, a do obrony okrętu nie idzie, i mniema, że się sam miłuje, a on się sam gubi. Bo gdy okręt obrony nie ma i on ze wszystkim, co zebrał, utonąć musi. A gdy swymi skrzynkami i majątnością, którą ma w okręcie, pogardzi, a z innymi się do obrony okrętu uda, swego wszystkiego zapomniawszy, dopiero swe wszystko pozyskał i sam zdrowie swoje zachował. Ten najmilszy okręt ojczyzny naszej wszystkich nas wiezie, wszystko w nim mamy, co mamy. Gdy się z okrętem źle dzieje, gdy dziur jego nie zatykamy, gdy wody z niego nie wylewamy, gdy się o zatrzymanie jego nie staramy, gdy dla bezpieczeństwa jego wszystkim, co w domu jest, nie pogardzamy, zatonie, i z nim my sami poginiemy.

11.1. Skarga, mówiąc o okręcie, ma na myśli Polskę. Nazwij zastosowany tu trop. (1 p.)

.....

11.2. Jakie zabiegi językowo-stylistyczne dostrzegasz w ostatnim zdaniu fragmentu? Zacytuj i nazwij jeden z nich. (2 p.)

.....

.....

Zadanie		RENESANS Proponowane odpowiedzi	Punktacja
1.1.	Trzy spośród, np.: kryzys papieżstwa; rozluźnienie więzów łączących narody Europy; kres uniwersalizmu średniowiecznego; rozwój miast; dążenia zjednoczeniowe w państwach europejskich; powstanie zjednoczonych państw europejskich; kres rozbitcia feudalnego.		1 p.
1.2.	Sięganie do dorobku kultury antyku.		1 p.
1.3.	Dwa spośród, np.: dążenie do wszechstronnego wykształcenia; poznanie wielu dziedzin wiedzy; sięganie do kultury antyku; zainteresowanie człowiekiem i jego ziemską egzystencją; pozostawienie po sobie śladu dla przyszłych pokoleń.		2 p.
1.4.	antropocentryzm		1 p.
2.1.	Dwie spośród, np.: postaci ludzkie jako temat wielu dzieł; realizm w przedstawianiu człowieka; dbałość o właściwe proporcje w ukazywaniu ciała ludzkiego; często postaci w ruchu; łagodne światło; harmonijna kompozycja; odrodzenie motywów mitologicznych.		2 p.
2.2.	Np. A. <i>Mona Lisa</i> ; dwa spośród: oryginalność tematu – portret; tajemniczość postaci kobiecej (uśmiech); ciekawa kolorystyka; realizm w ukazaniu twarzy. B. <i>Narodziny Wenus</i> ; dwa spośród: tematyka mitologiczna; Wenus – symbolem idealnego piękna; piękno ciała ludzkiego; łagodne, jasne barwy; ciała przedstawione w ruchu.		2 p.
3.	B, D		1 p.
4.1.	Dwie spośród, np.: Nie warto przejmować się przyszłością, gdyż człowiek nie ma na nią wpływu; trzeba umieć znosić zarówno dobre chwile, jak i trudy życia; trzeba żyć uczciwie; trzeba wiedzieć, że szczęście nie trwa wiecznie.		2 p.
4.2.	Np.: życie cnotliwe, czyli troska o wartości duchowe; wyzbycie się potrzeb materialnych; życie uczciwe.		2 p. (1 p. za jedno stwierdzenie; 2 p. za dwa)
4.3.	Stoicy: spokój w przyjmowaniu zarówno radości, jak i nieszczęść; umiejętność radzenia sobie z trudnościami i nieszczęściami w życiu; epikureizm: pochwała radości życia; spędzanie czasu przy winie, muzyce.		2 p. (1 p. za podanie szkoły filozoficznej + 1 p. za uzasadnienie)
5.1.	Np.: napad Tatarów na Podole; klęska Polaków w wojnie z Tatarami w 1575 r.		1 p.
5.2.	Np.: spustoszone ziemie polskie, kobiety i dzieci dostały się do niewoli tatarskiej i nie wiadomo, czy kiedykolwiek wrócą do kraju; szlachcianki muszą służyć Tatarom.		2 p. (po 1 p. za podane informacje)
5.3.	Dwie spośród, np.: naród zbójcki; dziki; niecywilizowany; naród zdecydowanie gorszy niż Polacy.		1 p.
5.4.	Np.: Kochanowski apeluje do Polaków, by wyciągnęli wnioski z tego zdarzenia i ironicznie twierdzi, że jeśli tego nie uczynią, będzie źle; ironicznie zmienia przysłowie, mówiąc, że Polak będzie zawsze głupi.		2 p. (1 p. za podanie treści apelu + 1 p. za dostrzeżenie ironii)
5.5.	Epitet (jeden spośród): <i>wieczna sromota, nienagrodzona szkoda, ziemia spustoszona, Pohaniec sprośny, łup żałosny, niewierny Turczyn, piękne łanie, horda daleka, córki szlacheckie, psy bisurmańskie, brzydkie łóża, lekkim ludziom, cyny Lachu</i> ; pytanie retoryczne; powtórzenie: <i>zbójce [...] zbójce; nierządne [...] nierządne</i> ; metafora.		2 p. (1 p. za 2 dobrze wypełnione treści; 2 p. za 4 poprawne odpowiedzi)

6.1..	<i>Treny</i>	1 p.
6.2.	Np.: Ojciec: rozpaczający po śmierci córki, wspomina dziewczynkę, wątpi w sens wcześniej wyznawanych poglądów, zastanawia się, gdzie może być po śmierci jego córeczka, wątpi w istnienie Boga; Urszulka: zmarła w wieku dwóch lat, była wesołym dzieckiem; była zdolna i utalentowana, mogła zostać poetką jak jej ojciec.	4 p. (1 p. za 2 treści z charakterystyki ojca + 2 p. za 2 informacje o Urszulce)
6.3.	Np.: Kochanowski, który w pieśniach deklarował się jako zwolennik stoicyzmu i epikureizmu, a także człowiek głęboko wierzący, teraz odrzuca stoicyzm i epikureizm, mówiąc, że nie da się wierzyć w mądrości starożytnych filozofów; przez chwilę wątpi też w Boga, podaje w wątpliwość istnienie życia pozagrobowego, ale do wiary w Boga wraca w ostatnim XIX trenie.	2 p. (1 p. za informację o odrzuceniu wcześniej wyznawanych poglądów filozoficznych + 1 p. za informację o zwątpieniu w Boga)
7.	mit o wojnie trojańskiej, Teby	2 p. (1 p. za podanie tytułu + 1 p. za podanie miejsca akcji)
7.1.	Dwie spośród: Aleksander, Antenor, Priam, Helena, Pani stara, Poseł Parysów, Ulisses, Menelaus, Kasandra, Rotmistrz, Więźni.	1 p.
8.1.	Np.: o ludziach młodych; o młodzieży.	1 p.
8.2.	Aleksander; uzasadnienie, np.: Aleksander postępował nierozsądnie, nie chcąc oddać Heleny Grekom, myślał przede wszystkim o sobie, nie interesowały go skutki własnych decyzji, nie dbał o sprawy ojczyzny, prowadził kraj do zguby.	3 p. (1p. za podanie bohatera + 2 p. za dwie informacje uzasadnienia)
9.1.	Np.: do władców; do rządzących państwem.	1 p.
9.2.	Dwa spośród, np.: Nie mogą realizować własnych celów; muszą dbać o poddanych; muszą pamiętać, że z ich czynów rozliczy ich Bóg.	2 p.
9.3.	Np.: Można je odnieść do rządzących w każdych czasach, nie tylko w XVI w.	2 p. (1 p. za stwierdzenie, że odnoszą się do władców + 1 p. za dostrzeżenie ich aktualności nawet dziś)
10.	Cztery spośród, np.: Jest najwybitniejszym poetą polskiego renesansu; był człowiekiem wszechstronnie wykształconym, humanistą; sięgał do poezji Horacego; jest autorem fraszek, pieśni, trenów, pierwszego polskiego dramatu i parafrazy psalmów biblijnych; był zwolennikiem stoicyzmu i epikureizmu, ale w <i>Trenach</i> zwątpił w ich wartość; był patriotą i nawoływał Polaków do obrony ojczyzny; mieszkał w Czarnolesie; stał się wzorem dla późniejszych twórców poezji polskiej.	4 p.
11.1.	alegoria	1 p.
11.2.	Jeden spośród, np.: powtórzenie: <i>gdy...</i> , <i>gdy...</i> ; całe zdanie jest metaforą.	2 p. (1 p. za nazwanie zabiegu + 1 p. za właściwy cytat)
Razem		50 p.

oprac. Maria Bartnicka

BAROK

Zadanie 1. (2 p.)

Na początku XVII w. William Szekspir napisał *Makbeta*. Podaj czas akcji tego dramatu i wymień nazwy dwóch państw, w których toczy się akcja.

Zadanie 2. (4 p.)

Przeczytaj uważnie podany fragment tragedii Szekspira.

LADY MAKBET:

Jesteś już thanem Glamis i Cawdoru,
I tym zostaniesz, co ci obiecano —
Tylko, że twojej lękam się natury,
Zbyt jest tkliwości ludzkiej pełna mleka,
Aby najkrótszą pogoniła drogą.
Być wielkim chciałbyś, ambicję masz w sercu,
Ale ci słabość stoi na przeszkodzie;
Chcesz zejść wysoko, ale chcesz uczciwie,
Nie chcesz szachrować, a wygrać chcesz grzesznie;
To, czego pragniesz, woła ci, Glamisie:
„To zrobić musisz, jeśli chcesz mnie osiąść,
A czego raczej wykonać się lękasz,
Niż żebyś pragnął, aby się nie stało”.
Spiesz się, przybywaj! abym mego ducha
W twe uszy wlała, moich słów potęgą
Zdołała wszystkie zażegnać zawady,
Które od złotej dzielą cię obręczy,
Twojemu czołu, zda się, obiecanej
Wołą przeznaczeń i nadprzyrodzonych
Potęg pomocą.

2.1. Scharakteryzuj Makbeta na podstawie słów wypowiedzianych przez jego żonę. Podaj trzy cechy charakteru bohatera i jego postawy. (3 p.)

2.2. O jakich swoich planach mówi w tym monologu żona Makbeta? (1 p.)

Zadanie 3. (3 p.)

Przeczytaj uważnie wypowiedź Makbeta.

MAKBET:

Dwa mam powody wzdrygać się przed czynem;
Potem, jak jego gospodarz, winienem
Drzwi jego izby przed mordercą zamknąć,
Nie sam na głowę jego nóż podnosić.
A potem, Duncan tak łagodnie władał,
Na tronie swoim posadził cnót tyle,
Że wszystkie, jakby chór świętych aniołów,
Głosem od trąby grzmotu potężniejszym,
Przeciw tej czarnej odezwy się zbrodni;
Litość, jak nagie, nowo narodzone
Na skrzydłach burzy lecące niemowlę,
Lub jak niebieski posłaniec, cherubin,
Na niewidomym powietrznym rumaku,
W każde by oko czyn dmuchała krwawy,
I w łez potoku zatopiła wichry.
Jedyną moich zamiarów ostrogą
Moja ambicja, własną pochopnością
Za szranki celów swych przeskakująca.
Wchodzi LADY MAKLET.

3.1. Podaj dwa powody, dla których, jak mówi Makbet, nie powinien on zabijać króla. (2 p.)

.....

3.2. Jaka cecha charakteru Makbeta może go nakłonić, jego zdaniem, do zbrodni? (1 p.)

.....

Zadanie 4. (2 p.)

Jakim człowiekiem stał się Makbet w finale dramatu? Wymień dwie cechy jego postawy.

.....

Zadanie 5. (3 p.)

Szekspir jest twórcą tragedii nowożytnej. Podaj trzy cechy, które różnią jego dramat od tragedii antycznej.

.....

.....

Zadanie 6. (8 p.)

Przeczytaj uważnie fragment sonetu Mikołaja Sępa-Szarzyńskiego *O wojnie naszej, którą wiemy z szatanem, światem i ciałem*.

Mikołaj Sęp-Szarzyński, *O wojnie naszej, którą wiemy z szatanem, światem i ciałem*

Pokój – szczęśliwość; ale bojowanie
Byt nasz podniebny: on srogi ciemności
Hetman i świata łakome marności
O nasze pilno czynią zepsowanie.

Nie dosyć na tym, o nasz możny Panie!
Ten nasz dom – ciało –, dla zbiegłych lubości
Niebacznie zajrzając duchowi zwierchności,
Upaść na wieki żądać nie przestanie.

Cóż będę czynił w tak strasliwym boju,
Wątpli, niebacznym, rozdwojony w sobie?
Królu powszechny, prawdziwy pokoju

Zbawienia mego, jest nadzieja w tobie!
Ty mnie przy sobie postaw, a prześpiecznie
Będę wojował i wygram statecznie!

6.1. Czym dla poety, według słów tego wiersza, jest życie? Odpowiedz jednym własnym słowem. (1 p.)

.....

6.2. Do podanych w sonecie wyrażen dopisz ich współczesne odpowiedniki. (3 p.)

A. srogi ciemności hetman:

B. świata łakome marności:

C. ciało–dom dla zbiegłych lubości:

6.3. Jaki wizerunek człowieka wyłania się z tego sonetu Szarzyńskiego? Podaj dwie informacje. (2 p.)

.....

6.4. Czy wizerunek człowieka wyłaniający się z renesansowych pieśni Jana Kochanowskiego jest podobny do tego, który przedstawia w tym sonecie Szarzyński? Uzasadnij za pomocą dwóch argumentów. (2 p.)

.....

Uzasadnienie:

.....

Zadanie 7. (3 p.)

Obejrzyj dokładnie fotografie przedstawiające budowle barokowe: pałac w Wilanowie i rzymską fontannę di Trevi.

Pałac w Wilanowie

Fontanna di Trevi

7.1. Podaj dwie dostrzeżone na ilustracjach cechy architektury barokowej. (1 p.)

.....

.....

7.2. Czym różnią się według ciebie budowle barokowe od wcześniej znanych średniowiecznych czy renesansowych? Podaj dwie różnice. (2 p.)

.....

.....

Zadanie 8. (5 p.)

Przeczytaj uważnie fragment wypowiedzi historyka literatury i zamieszczony wiersz.

W dziedzinie literatury, podobnie jak w innych sztukach, barok przyniósł swoistą „estetykę nadmiaru”. [...] Poeci twierdzili, że odbiorcę należy zaskakiwać, zadziwiać, wywoływać u niego niepokój. Styl barokowy cechuje ruch, dynamizm, nieład, dysharmonia, zmysłowość, indywidualizm. Najważniejszy w poezji był koncept, zaskakujący pomysł. Konceptyzm stał się głównym kierunkiem poezji barokowej. [...] Barokowy styl pisania odznaczał się kwiecistością, sztucznym językiem, używaniem kunsztownych środków wyrazu, zamiłowaniem do kontrastów. Kontrast możliwy był do osiągnięcia dzięki stosowaniu tropów stylistycznych takich jak antyteza, oksymoron, paradoks. Niemniej ważne w poezji barokowej okazały się alegorie, hiperbole, peryfrazy (omówienia), wyliczenia, anafory.

(Anna Skoczek)

Jan Andrzej Morsztyn, *O swej pannie*

Biały jest polerowny alabastr z Karrary,
Białe mleko przysłane w sitowiu z koszary,
Biały łabęć i białym okrywa się piórem,
Biała perła nieczęstym zażywana sznurem,
Biały śnieg świeżo spadły, nogą nie deptany,
Biały kwiat lilijowy za świeża zerwany,
Ale bielsza mej panny płeć twarzy i szyje
Niż marmur, mleko, łabęć, perła, śnieg, lilije.

- 8.1.** Które z podanych przez Annę Skoczek cech poezji barokowej można znaleźć w wierszu Jana Andrzeja Morsztyna. Podaj dwie. (2 p.)

.....

.....

- 8.2.** Na czym polega, według ciebie, koncept zastosowany przez Morsztyna? Czym zaskakuje czytelnika ten wiersz? (2 p.)

.....

.....

- 8.3.** Zacytuj i nazwij dominujący środek stylistyczny występujący w tym wierszu. (1 p.)

.....

.....

Zadanie 9. (4 p.)

Przeczytaj uważnie wiersz Jana Andrzeja Morsztyna *Do trupa*.

Jan Andrzej Morsztym, *Do trupa*

Leżysz zabity i jam też zabity,
Ty – strzałą śmierci, ja – strzałą miłości,
Ty krwie. ja w sobie nie mam rumianości.
Ty jawne świece, ja mam płomień skryty.

Tyś na twarz suknem żałobnym nakryty,
Jam zawarł zmysły w okropnej ciemności,
Ty masz związane ręce. ja wolności
Zbyszysz mam rozum łańcuchem powity.

Ty jednak milczysz, a mój język kwili,
Ty nic nie czujesz, ja cierpię ból srodze,
Tyś jak lód. a jam w piekielnej srodozde.

Ty się rozsypiesz prochem w małej chwili,
Ja się nie mogę, stawszy się żywiołem
Wiecznym mych ogniów, rozsypać popiołem.

- 9.1.** Jakim gatunek literacki reprezentuje ten utwór Jana Andrzeja Morsztyna? (1 p.)

.....

- 9.2.** Nazwij zasadę kompozycyjną zastosowaną przez Morsztyna w tym wierszu. (1 p.)

.....

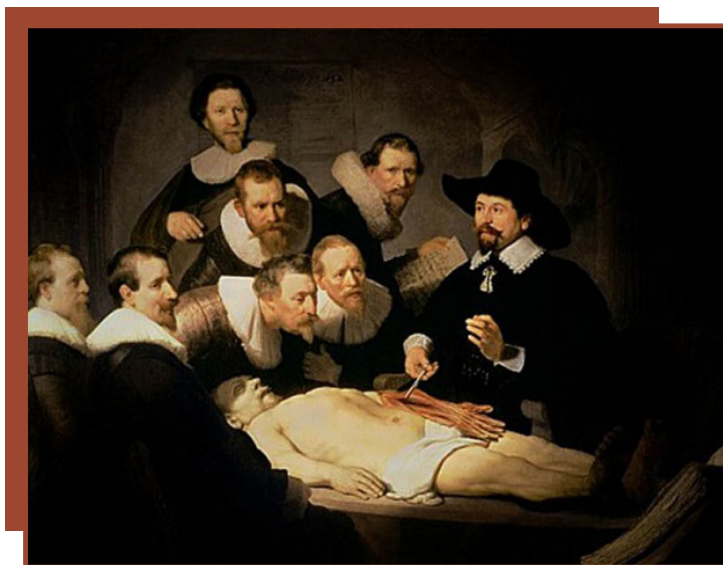
- 9.3.** Na podstawie wiersza Morsztyna podaj dwa argumenty potwierdzające fakt stwierdzony przez historyka literatury, iż poezja barokowa zadziwiała odbiorcę. (2 p.)

.....

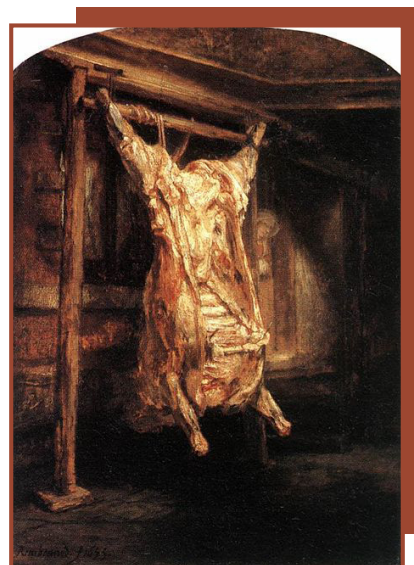
.....

Zadanie 10. (2 p.)

Obejrzyj dokładnie poniższe reprodukcje obrazów Rembrandta: *Lekcja anatomii profesora Tulpa* (A) i *Tusza wołowa w rzeźni* (B).

A.

B.

10.1. Są to dwa płótna barokowe. Na czym według ciebie polega oryginalność widocznego tu konceptu barokowego? Odpowiedz, podając jedną bądź dwie informacje. (1 p.)

.....

10.2. Podaj dwa nazwiska innych znanych ci malarzy barokowych. (1 p.)

.....

Zadanie 11. (1 p.)

W XVII w. we Francji Moliere napisał komedię *Skąpiec*. Podaj imię tytułowego bohatera tego utworu i imiona jego dzieci.

.....

Zadanie 12. (3 p.)

Skąpca nazwano komedią charakteru. Uzasadnij dlaczego?

.....

.....

Zadanie	BAROK Proponowane odpowiedzi	Punktacja
1.	średniowiecze; najprawdopodobniej XI w.; Szkocja; Anglia	2 p. (1 p. za miejsce akcji + 1 p. za czas akcji)
2.1.	Trzy spośród, np.: Ma łagodne usposobienie; jest dobrym, dobrodusznym człowiekiem; chciałby być kimś wielkim; ma ambicję; jest słaby z natury; chce działać uczciwie; nie potrafi kłamać, być obłudny.	3 p.
2.2.	Np.: Chce namówić męża do zbrodni; chce pozbawić go obaw i lęków; chce go nakłonić, by został władcą.	1 p.
3.1.	Dwa spośród, np.: Jako gospodarz powinien zapewnić władcy bezpieczeństwo; jako gospodarz nie powinien mordować gościa swojego domu; Duncan był bardzo dobrym, słynącym z cnót władcą.	2 p.
3.2.	ambicja	1 p.
4.	Np.: okrutny, bezwzględny; pozbawiony jakichkolwiek skrupułów; wyzbyty uczuć; tyran i despota.	2 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
5.	Trzy spośród, np.: zerwanie z zasadą trzech jedności; różnorodność stylistyczna tekstu (obok patosu język potoczny); zerwanie z zasadą <i>decorum</i> (humor); tragizm nie wynika z fatum; wielość postaci i sceny zbiorowe; brak chóru; podział na akty i sceny.	3 p.
6.1.	Np. walką.	1 p.
6.2.	Np.: A. szatan, B. pokusy świata materialnego, C. ciało jako źródło grzechu.	3 p.
6.3.	Dwie spośród, np.: człowiek słaby; rozdarty wewnętrznie; skłonny do grzechu; nadzieję pokłada w Bogu; wierzy, że dzięki Bożej opatrności będzie mógł przeżyć życie godnie i dostąpi zbawienia.	2 p.
6.4.	Np.: nie: człowiek w pieśniach Kochanowskiego powinien żyć cnotliwie, radośnie, wierzyć, że kłopoty przemijają, więc nie trzeba się nimi martwić; trzeba zachować spokój; warto czas spędzać na łonie natury, w dobrym towarzystwie i przy dobrym trunku; człowiek Sępa czuje swoją słabość, życie jest wieczną walką, trudno człowiekowi bronić się przed złem, które na niego czyha i w świecie zewnętrznym, i w potrzebach jego ciała; tak: zarówno człowiek Kochanowskiego, jak i człowiek Sępa ufa Bogu i liczy na Jego wsparcie.	2 p. (1 p. za odpowiedź „nie” + po 1 p. za każdą dobrą informację z uzasadnieniem)
7.1.	Dwie spośród, np.: rozmach budowli; niejednorodność bryły; lekkość budowli; jasność elewacji; bogactwo dekoracji rzeźbiarskich i form ornamentacyjnych; przepych; bogactwo form architektonicznych: bryła, kopuła, wieżyczka; ogród w Wilanowie jako element architektoniczny.	1 p.
7.2.	Dwie spośród, np.: lekkość budowli; jasność elewacji; bogata ornamentyka; przepych; dekoracje rzeźbiarskie.	2 p.
8.1.	Dwie spośród, np.: oryginalny koncept; użycie kunsztownych środków wyrazu (zastosowanie sumacji); liczne anafory (<i>biały</i>), wyliczenia.	2 p.
8.2.	Np.: Oryginalny koncept – podmiot liryczny zachwycą się tu bielą cery swojej ukochanej, aby to wyrazić, porównuje ją do aż sześciu białych rzeczy; treść dość blaha, a forma kunsztowna; liczne anafory; wiersz jest jednym wielkim porównaniem.	2 p. (1 p. za każdą właściwą informację)

8.3.	Jeden spośród, np.: anafora: <i>biały(e)</i> ; powtórzenie: <i>biały(e)</i> ; sumacja: <i>niż marmur, mleko, łabędź, perła, śnieg, lilije</i> .	1 p.
9.1.	sonet włoski	1 p.
9.2.	zasada kontrastu	1 p.
9.3.	Dwa spośród, np.: adresat wiersza to człowiek martwy (paradoks); zestawienie nieboszczyka z człowiekiem nieszczęśliwie zakochanym; konkluzja płynąca z tekstu, iż lepiej nie żyć, niż być kimś, kto kocha bez wzajemności; bogactwo i różnorodność środków stylistycznych; kompozycyjna zasada kontrastu.	2 p.
10.1.	Jedna spośród, np.: oryginalna, dotąd niewystępująca tematyka dzieł; antyestetyzm, szczególnie dotyczy <i>Tuszy wołowej w rzeźni</i> ; kontrast barw.	1 p.
10.2.	Dwa spośród, np.: Rubens, Caravaggio, Poussin, Carracci, Velazquez.	1 p.
11.	Harpagon – tytułowy skąpiec; Eliza i Kleant – jego dzieci.	1 p.
12.	Np.: Ośrodkiem komizmu jest charakter Harpagona, szczególnie jego wyolbrzymione skąpstwo; to charakter głównego bohatera jest głównym motywem utworu i to wokół charakteru Harpagona toczy się akcja komedii.	3 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
Razem		40 p.

oprac. Maria Bartnicka

OŚWIECENIE

Zadanie 1. (3 p.)

Przeczytaj uważnie fragment wypowiedzi Immanuela Kanta.

Oświeceniem nazywamy wyjście człowieka z niepełnoletności, w którą popadł z własnej winy. Niepełnoletność to niezdolność człowieka do posługiwania się swym własnym rozumem, bez obcego kierownictwa. Zawinioną jest ta niepełnoletność wtedy, kiedy przyczyną jej jest nie brak rozumu, lecz decyzji i odwagi posługiwania się nim bez obcego kierownictwa. *Sapere aude!* Miej odwagę posługiwania się własnym rozumem – tak brzmi hasło oświecenia.

- 1.1.** Skonfrontuj słowa Kanta ze swoją wiedzą o czasach oświecenia. Jakie były ważne idee oświecenia europejskiego? Podaj dwie. (2 p.)

.....

.....

- 1.2.** Jak rozumiesz skierowane do ludzi czasów oświecenia, przedstawione w wypowiedzi Kanta hasło: *Sapere aude!* (Odważ się być mądrym!)? Odpowiedz w formie jednego zdania. (1 p.)

.....

.....

Zadanie 2. (1 p.)

Spośród podanych filozofów wybierz tych, którzy działali w czasach oświecenia.

- A.** Zenon z Kition
B. John Locke

- C.** Wolter
D. Denis Diderot

Zadanie 3. (1 p.)

Spośród podanych prądów filozoficznych wybierz te, które występowały w dobie oświecenia.

- A.** racjonalizm
B. epikureizm

- C.** stoicyzm
D. empiryzm

Zadanie 4. (7 p.)

Przeczytaj uważnie podany fragment.

Normę literacką naszego oświecenia wyznacza klasycyzm. Był centralnym nurtem. [...] Klasycyzm wyraża pragnienie i potrzebę takich uniwersalnych wartości, jak ład, harmonia i jasność. Odrzuca to, co monstrualne, i to, co karłowate. Obce są mu formy nieregularne i pozbawione proporcji. W gruncie

rzeczy klasycyzm oswaja świat i zarazem go uczłowiecza. Porządkuje chaos, rozjaśnia mroki, pomija tajemnice, unika egzystencjalnej grozy i metafizycznego drżenia. [...] W Rzeczypospolitej lekarstwo na trapiące ją choroby ujrano właśnie w klasycyzmie. Miał oczyścić język, nauczyć mowy i myślenia, poprawić smak. Mówiliśmy o pierwszych próbach, podjętych jeszcze za panowania Augusta III Sasa. Wiemy, że jego następcą – Stanisław August Poniatowski – zaangażował klasycyzm w dzieło odnowy kultury oraz reformy społecznej.

Przyjęto wszystkie ważniejsze reguły estetyki klasycystycznej (harmonię kompozycji, jasność i czystość języka, stosowność stylu względem gatunku literackiego i tematu, unikanie wszelkiej „przesady”), ale cechą charakterystyczną oświeceniowego klasycyzmu polskiego było położenie nacisku na społeczne (moralizatorskie, patriotyczne, wychowawcze) funkcje sztuki.

(Jerzy Snopek)

- 4.1.** Najważniejszym nurtem kultury oświecenia był – jak pisze Jerzy Snopek – klasycyzm. Podaj trzy ważne założenia estetyki klasycyzmu. (3 p.)

.....

.....

.....

- 4.2.** Na podstawie zdjęć dwóch warszawskich budowli: Belwederu i Teatru Wielkiego podaj dwie cechy architektury klasycyzmu. (2 p.)

Belweder | fot. Warszawika

Teatr Wielki | fot. PAP/Paweł Kula

.....

.....

- 4.3.** Jak rozumiesz treść ostatniego akapitu wypowiedzi Jerzego Snopka? Jakie zadania powinni realizować pisarze, tworząc swoje teksty? Podaj dwa. (2 p.)

.....

Zadanie 5. (1 p.)

Spośród podanych gatunków literackich wybierz te, które znajdziemy w polskiej literaturze oświeceniowej.

A. bajka

C. tren

B. fraszka

D. satyra

Zadanie 6. (10 p.)

Przeczytaj uważnie bajkę Ignacego Krasickiego *Malarze*.

Ignacy Krasicki, *Malarze*

Dwaj portretów malarze słynęli przed laty:
Piotr dobry, a ubogi, Jan zły, a bogaty.
Piotr malował wybornie, a głód go uciskał,
Jan mało i źle robił, więcej jednak zyskał.
Dlaczegoż los tak różny mieli ci malarze?
Piotr malował podobne, Jan piękniejsze twarze.

6.1. Opowiedz treść tej bajki w kilku zdaniach. (3 p.)

.....

.....

.....

.....

6.2. Odpowiedz swoimi słowami na pytanie poety zawarte w poincie bajki. (3 p.)

.....

.....

6.3. Uzasadnij, że ta bajka, podobnie jak inne bajki Krasickiego, ma charakter paraboliczny. (4 p.)

.....

.....

.....

Zadanie 7. (7 p.)

Przeczytaj uważnie *Hymn do miłości ojczyzny* Ignacego Krasickiego.

Ignacy Krasicki, *Hymn do miłości ojczyzny*

Święta miłości kochanej ojczyzny,
Czują cię tylko umysły pocziwe!
Dla ciebie zjadłe smakują trucizny,
Dla ciebie więzy, pęta niezelżywe.
Kształcisz kalectwo przez chwalebne blizny,
Gnieździsz w umyśle rozkoszy prawdziwe,
Byle cię można wspomóc, byle wspierać,
Nie żal żyć w nędzy, nie żal i umierać.

7.1. Jak nazwiesz zabieg zastosowany przez poetę w wyrażeniu: *Święta miłości kochanej ojczyzny*? Wybierz właściwą odpowiedź. (1 p.)

- A. heroizacja
- B. sakralizacja
- C. deheroizacja
- D. mitologizacja

7.2. Na podstawie treści wiersza sformułuj sugerowany przez Krasickiego wizerunek patrioty. Dopisz swoimi słowami trzy określenia charakteryzujące jego postawę. (3 p.)

Patriota według Krasickiego to człowiek

.....

7.3. Wypisz z tekstu hymnu dwa różne środki stylistyczne i je nazwij. (2 p.)

.....

.....

7.4. Podaj autora i tytuł innego polskiego utworu o tematyce patriotycznej, powstałego w renesansie. (1 p.)

.....

Zadanie 8. (3 p.)

Przeczytaj uważnie początkowy fragment satyry Ignacego Krasickiego *Palinodia*.

Ignacy Krasicki, *Palinodia*

Na co pisać satyry? Choć się złe zbyt wzniosło,
Przestańmy. Świat poprawiać – zuchwałe rzemiosło.
Na złe szczerłość wychodzi, prawda w oczy kole,
Więc już łajać przestanę, a podchlebiać wolę.
Których więc grzbiet niekiedy, mnie rozum nawrócił,
Przystępujcież filuty, nie będę was smucił.

8.1. Podaj dwie cechy gatunkowe satyry, na które wskazuje Ignacy Krasicki w swoim utworze. (2 p.)

.....

8.2. Zacytuj użyty przez poetę w tekście stały związek frazeologiczny znany z mowy potocznej. (1 p.)

.....

Zadanie 9. (4 p.)

Podaj tytuł innej znanej ci satyry Ignacego Krasickiego i krótko przedstaw jej problematykę.

Tytuł:

Problematyka:

.....

.....

.....

Zadanie 10. (3 p.)

Obok reprodukcji portretu Ignacego Krasickiego podaj trzy ważne informacje o jego twórczości.

Per Krafft (starszy), Portret Ignacego Krasickiego

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 11. (6 p.)

Przeczytaj uważnie podany fragment wypowiedzi historyka literatury.

Termin *sentymentalizm* pojawił się [...] na oznaczenie prądu literacko-kulturowego występującego w XVIII wieku. [...] do najważniejszych założeń estetycznych prądu należy zaliczyć:

- uznanie przeżyć wewnętrznych, zwłaszcza wszelkich postaci czułości, także refleksji czy autoanaliz, za pełnoprawny przedmiot dzieła literackiego, czasem traktowano przeżycie wewnętrzne jako podstawowe źródło twórczości; [...]
- nastawienie na wzruszenie odbiorcy; za apelem do emocji stała funkcja wychowawcza, zmierzająca do kształtowania postaw poprzez prezentację wzorca człowieka czułego;
- negacja klasycznych prawideł tworzenia (np. zasady *decorum*) oraz hierarchii form literackich typowych dla tego prądu, poszukiwanie wzorców w tradycji obcej duchowi klasycyzmowi.

(Roman Krzywy)

11.1. Podaj swoimi słowami trzy ważne założenia estetyczne sentymentalizmu. (3 p.)

.....

.....

.....

11.2. Prezentując postać człowieka, pisarze sentymentalizmu starali się przede wszystkim eksponować w jego wizerunku ... Wybierz poprawne odpowiedzi. (1 p.)

- A. prawość charakteru
- B. przeżycia wewnętrzne
- C. uczucia i emocje

11.3. Wyjaśnij, na czym polegała zasada *decorum*, o której wspomina historyk literatury. (2 p.)

.....

.....

Zadanie 12. (4 p.)

Przeczytaj uważnie fragment sielanki Franciszka Karpińskiego pt. *Laura i Filon*

LAURA:

Już miesiąc zeszedł, psy się uśpiły,
I coś tam klaszcze za borem.
Pewnie mnie czeka mój Filon miły
Pod umówionym jaworem.

Nie będę sobie warkocz trefiła,
Tylko włos związę splątany;
Boby się bardziej jeszcze spóźniła,
A mój tam tęskni kochany.

Wezmę z koszykiem maliny moje
I tę plecionkę różową;
Maliny będziemy jedli oboje,
Wieniec mu włożę na głowę.

Prowadź mię teraz, miłości śmiała!
Gdybyś mi skrzydła przypięła!
Żebym najprędzej bór przeleciała,
Potem Filona ścisnęła!

Oto już jawor... Nie masz miłego!
Widzę, że jestem zdradzona!
On z przywiązania żartuje mego,
Kocham zmiennika Filona.

12.1. Nazwij dwa uczucia, które można dostrzec w wypowiedzi Laury. (2 p.)

.....

12.2. Wypisz z tekstu sielanki i nazwij dwa środki stylistyczne służące wyrażeniu uczuć. (2 p.)

.....

.....

Zadanie 13. (1 p.)

Franciszek Karpiński jest też autorem pieśni religijnych. Spośród podanych wybierz te, które są jego autorstwa.

- A. *Kiedy ranne wstają zorze*
- B. *Barka*
- C. *Bóg się rodzi*
- D. *Lulajże Jezuniu*

Zadanie	OŚWIECENIE Proponowane odpowiedzi	Punktacja
1.1.	Dwie spośród, np.: rozum i doświadczenie jako podstawowe narzędzia poznania świata; rzeczywistość jest racjonalna; świat jest poznawalny, to, co nie daje się poznać, nie istnieje; warto poznawać świat; trzeba być entuzjastą rozwoju techniki i wynalazczości; warto rozwijać nauki ścisłe.	2 p.
1.2.	Np.: Trzeba uczyć się i odważnie posługiwać się rozumem, gdyż on pozwala poznać wszystko.	1 p.
2.	B, C, D	1 p.
3.	A, D	1 p.
4.1.	Trzy spośród, np.: dążenie do ładu, jasności i precyzji; komunikatywność przekazu; harmonijność i regularność form; prostota i jasność świata przedstawianego; doskonałość języka wyrazu; dobry smak; dostosowanie stylu do gatunku literackiego i tematu utworu; sztuka miała realizować cele dydaktyczne.	3 p.
4.2.	Dwie spośród, np.: wzorowane na starożytnych budowlach greckich i rzymskich – m.in. kolumny; efekt harmonii, symetrii, zrównoważona kompozycja; fasady o liniach prostych; brak ornamentyki i zdobnictwa; budynki użyteczności publicznej.	2 p.
4.3.	Dwa spośród, np.: zasada <i>decorum</i> , czyli dostosowanie stylu do problematyki tekstu i gatunku literackiego; harmonijna kompozycja; jasność i komunikatywność przekazu; funkcje dydaktyczne tekstu; funkcje moralizatorskie utworu; elementy patriotyczne.	2 p.
5.	A, D	1 p.
6.1.	Np.: Dwaj malarze: Piotr i Jan, malowali portrety na zamówienie. Piotr malował bardzo dobrze, na jego portretach ludzie byli podobni do siebie, autentyczni, ale Piotr zarabiał niewiele. Jan był nie najlepszym malarzem, a miał mnóstwo pieniędzy, chociaż ludzie na jego portretach nie przypominali siebie, gdyż byli ładniejsi niż w rzeczywistości.	3 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
6.2.	Np.: Malarze ci mieli różny los, gdyż ludzie wyglądający pięknie na portretach płacili Janowi więcej niż Piotrowi ci, którzy byli podobni do siebie; ludzie chętniej przyjmowali swój upięszony, choć nieprawdziwy wizerunek niż ten zgodny z prawdą.	3 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
6.3.	Np.: Bajka ta ma charakter paraboliczny, gdyż oprócz sensu dosłownego ma wiele ukrytych sensów, więc można z niej wyczytać, że ludzie są hipokrytami; że kłamstwo daje więcej możliwości niż prawda; że kłamcom żyje się lepiej niż ludziom uczciwym; że ciężko być uczciwym człowiekiem.	4 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
7.1.	B	1 p.
7.2.	Trzy spośród, np.: dobry człowiek (<i>poczciwy</i>); skłonny do poświęceń na rzecz ojczyzny; gotów zawsze wspierać ojczyznę; wartości duchowe są dla niego ważniejsze niż materialne; gotów oddać życie za ojczyznę.	3 p.
7.3.	Dwa spośród, np.: epitety : <i>święta miłości, kochana ojczyzna, umysły poczciwe, zjadłe trucizny, pęta niezelżywe, chwalebne blizny, rozkoszy prawdziwe</i> ; wykrzyknienie: <i>Święta miłości [...] / Czują cię tylko umysły poczciwe!</i> ; metafory: <i>Dla ciebie zjadłe smakują trucizny...</i> , <i>Kształcisz kalcetwo przez chwalebne blizny, Gnieździsz w umyśle rozkoszy prawdziwe</i> ; powtórzenia: <i>Byle [...] byle; Nie żal [...] nie żal.</i>	2 p.

7.4.	Np.: Jan Kochanowski, <i>Pieśń XIX</i> ; <i>Pieśń o spustoszeniu Podola (Pieśń V)</i> ; Piotr Skarga, <i>Kazania sejmowe</i> .	1 p.
8.1.	Np.: Wskazuje na nieprawidłowości w otaczającym nas świecie; chce przedstawiać prawdę; nie krytykuje wprost, ale ironicznie przedstawia ważne kwestie; często charakteryzuje się humorem.	2 p. (1 p. za każdą cechę gatunkową)
8.2.	<i>prawda w oczy kole</i>	1 p.
9.	Np. <i>Pijaństwo</i> : przedstawia mężczyznę, który nie potrafi opanować nałogu, pije przy każdej nadarzającej się okazji, zdaje sobie sprawę, iż nałóg jest zgubny, ale nie potrafi i nie chce nie pić; <i>Żona modna</i> : przedstawia kobietę bezkrytycznie naśladowującą obcą modę, doprowadzającą męża do ruiny majątkowej, oraz mężczyznę, który ożenił się tylko po to, by powiększyć swoje dobra ziemskie; <i>Do króla</i> : przedstawia zarzuty konserwatywnych szlachciców skierowane do Stanisława Augusta Poniatowskiego, są one absurdalne i świadczą o głupocie szlachty, natomiast pośrednio prezentują władcę jako młodego, mądrego człowieka; <i>Świat zepsuty</i> : przedstawia główne wady szlachty, zepsucie obyczajów i mankamenty ówczesnej Polski.	4 p. (1 p. za dobry tytuł satyry + po 1 p. za każdą właściwą informację na temat problematyki ukazanej w satyrze)
10.	Trzy spośród, np.: patriota; najwybitniejszy poeta polskiego oświecenia; nazywany <i>księciem poetów</i> ; pisał bajki, satyry, poematy heroikomiczne; autor pierwszej polskiej powieści <i>Mikołaja Doświadczynskiego przypadku</i> ; przyjaciel króla Stanisława Augusta Poniatowskiego; publicysta pracujący w „Monitorze”; w swoich utworach zwracał uwagę na niedoskonałości natury ludzkiej i słabości ówczesnej Polski.	3 p.
11.1.	Trzy spośród, np.: przedstawianie przeżyć i emocji ludzkich w dziele literackim; najistotniejszym tematem utworów stały się uczucia ludzkie; celem utworu stało się wywołanie emocji u czytelnika; literatura powinna czynić człowieka osobą wrażliwą; łamanie zasad klasycyzmu; zerwanie z zasadą <i>decorum</i> , czyli swoboda twórcy w zakresie dostosowania stylu do tematyki utworu.	3 p.
11.2.	B, C	1 p.
11.3.	Np.: Zasada <i>decorum</i> polegała na dostosowaniu stylu wypowiedzi do tematyki utworu (o sprawach ważnych mówiono stylem patetycznym).	2 p. (1 p. za informację o dostosowaniu stylu do problematyki + 1 p. za rozwinięcie tego stwierdzenia przez podanie przykładu)
12.1.	Dwie spośród, np.: tęsknota, miłość, niepokój, żal, złość.	2 p.
12.2.	Dwa spośród, np.: epitety nacechowane emocjonalnie: <i>Filon miły, miłości śmiała</i> ; wykrzyknienia: <i>Prowadź mię teraz miłości śmiała!</i> , <i>Gdybyś mi skrzydła przypięła!</i> , <i>Potem Filona ścisnęła!</i> , <i>Nie masz miłego!</i> ; zdanie urywane: <i>Oto już jawor...</i>	2 p.
13.	A, C	1 p.
Razem		50 p.

oprac. Maria Bartnicka

ROMANTYZM

Zadanie 1. (1 p.)

Spośród podanych dat wybierz te, które określają ramy czasowe romantyzmu polskiego.

- A. 1822–1860
- B. 1820–1863
- C. 1822–1863
- D. 1820–1860

Zadanie 2. (1 p.)

Wśród grup nazwisk pisarzy polskich wskaż tę, która zawiera nazwiska wyłącznie twórców literatury romantycznej.

- A. Mickiewicz, Słowacki, Kochanowski, Norwid
- B. Mickiewicz, Słowacki, Fredro, Norwid
- C. Mickiewicz, Słowacki, Norwid, Morsztyn
- D. Mickiewicz, Słowacki, Krasicki, Norwid

Zadanie 3. (1 p.)

Spośród podanych wydarzeń historycznych wybierz te, które miały miejsce w czasach romantyzmu polskiego.

- A. powstanie listopadowe
- B. rewolucja francuska
- C. Wiosna Ludów
- D. III rozbiór Polski

Zadanie 4. (7 p.)

Obejrzyj dokładnie obraz Jacka Malczewskiego *Zesłanie studentów* i przeczytaj podany fragment tekstu Jacka Kaczmarskiego pod tym samym tytułem.

Jacek Malczewski,
Zesłanie studentów

Jacek Kaczmarski, *Zesłanie studentów*

Pod wielką mapą Imperium
Odpocząć – jak kto potrafi
Kończymy bliską Syberią
Skrócony kurs geografii

Śpi – kto spać może po drodze
Trudnej jak lekcja historii
Na wielkiej pustej podłodze
Egzamin wstępny katorgi

Najmłodszy w mapę jak w okno
Patrzy szczytując litery
Układa drogę powrotną
Przez białe wiorsty papieru

Dwaj inni usiedli razem
Dręczą się w mokrych ubraniach
Jak by tu ojcu pokazać
Naganne ze sprawowania [...]

A żołdak spity jak bela
Śpi i karabin odrzucił
Wie nawet już w majaczeniach
Że i tak nie mają gdzie uciec

Szynele o wyrok za duże
Kij co z wilgoci poczerniał
Książki tobołki podrózne
Pod wielką mapą Imperium

- 4.1.** Jacek Kaczmarski napisał wiersz zainspirowany obrazem Malczewskiego. Jakie wspólne treści dostrzegasz w obu tekstach kultury? Przedstaw je w formie trzech informacji. (3 p.)

.....

.....

.....

- 4.2.** Podaj tytuł utworu literackiego, w którym można znaleźć historie o zsyłkach młodych Polaków w głąb Rosji. (1 p.)

.....

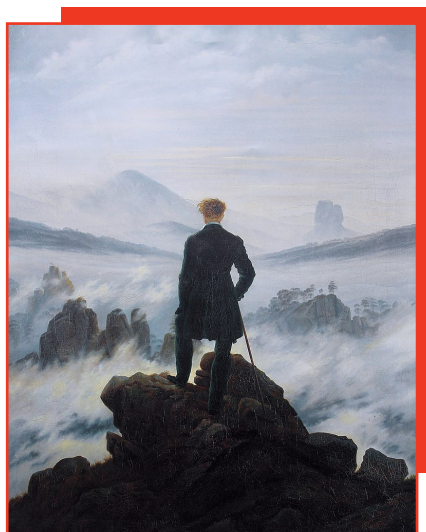
- 4.3.** Przybliż dowolną sytuację związaną z represjami zaborców wobec młodych Polaków ukazaną w podanym w poprzednim zadaniu utworze. (3 p.)

.....

.....

Zadanie 5. (6 p.)

Obejrzyj dokładnie dzieło malarskie Caspara Davida Friedricha *Wędrowiec nad morzem mgły*.

Caspar David Friedrich,
Wędrowiec nad morzem mgły

- 5.1.** Romantyków charakteryzuje specyfika spojrzenia na naturę i jej rolę w życiu ludzkim. Jaką rolę, zdaniem romantyków, odgrywała natura w egzystencji ludzkiej? Skonfrontuj swoją wiedzę z reprodukcją obrazu Friedricha. Przedstaw wnioski w formie dwóch punktów. (2 p.)

.....

.....

- 5.2.** Bohater dzieł romantycznych to człowiek niezwykle. Na podstawie postaw bohaterów literackich i wizerunku na reprodukcji obrazu Friedricha podaj cztery ważne cechy bohatera romantycznego. (4 p.)

.....

.....

Zadanie 6. (8 p.)

Przeczytaj uważnie fragment utworu Adama Mickiewicza.

Słuchaj dziewczeczko!
 – Ona nie słucha –
 To dzień biały! To miasteczko!
 Przy tobie nie ma żywego ducha.
 Co tam wkoło siebie chwytasz?
 Kogo wołasz, z kim się witasz?
 – Ona nie słucha. – [...]
 Dziewczyna czuje – odpowiadam skromnie –
 A gawiedź wierzy głęboko;
 Czucie i wiara silniej mówi do mnie
 Niż mędrca szkiełko i oko.

6.1. Podaj tytuł zacytowanego utworu Adama Mickiewicza. (1 p.)

.....

6.2. Jakim gatunkiem literackim jest ten utwór? Podaj trzy ważne cechy tego gatunku. (4 p.)

Gatunek literacki:

Cechy gatunkowe:

.....

6.3. Dlaczego mówi się, że ten tekst jest utworem programowym romantyków polskich? Uzasadnij. (3 p.)

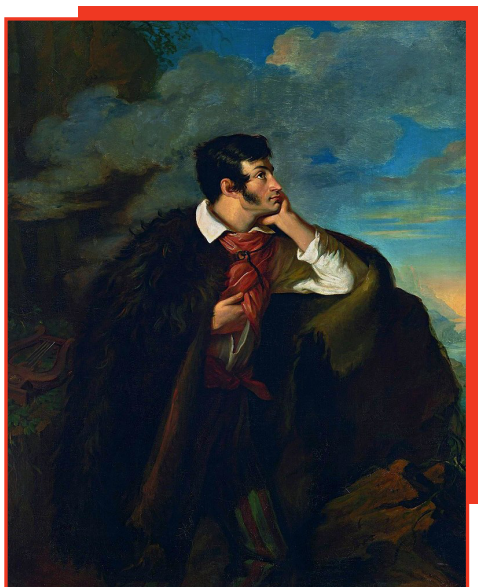
.....

.....

.....

Zadanie 7. (3 p.)

Obejrzyj dokładnie reprodukcję obrazu Walentego Wańkowicza *Portret Mickiewicza na Judahu skale*.

Walenty Wańkowicz, *Portret Mickiewicza na Judahu skale*
| Muzeum Narodowe w Warszawie

7.1. Z jakim faktem z biografii Mickiewicza związany jest ten obraz? (1 p.)

.....

- 7.2.** Jakie utwory napisał wówczas Mickiewicz? Podaj tytuł zbioru i łączący wiersze wspólny motyw. (2 p.)

Tytuł zbioru:

Wspólny motyw:

Zadanie 8. (5 p.)

Przeczytaj uważnie poniższy fragment utworu Adama Mickiewicza.

Jam to uczynił; dopełnił przysięgi,
Strasliwszej zemsty nie wymyśli piekło. [...]
Ja więcej nie chcę, wszak jestem człowiekiem!
Spędziłem młodość w bezecnej obłudzie,
W krwawych rozbojach – dziś schylony wiekiem,
Zdrady mnie nudzą, niezdolnym do bitwy,
Już dosyć zemsty, – i Niemcy są ludzie!

- 8.1.** Który bohater utworu Mickiewicza wypowiada te słowa? (1 p.)

.....

- 8.2.** Zaprezentuj postać tego bohatera w formie czterech informacji o nim. (4 p.)

.....

.....

.....

.....

Zadanie 9. (7 p.)

W 1834 r. Juliusz Słowacki wydał w Paryżu *Kordiana*.

- 9.1.** Przedstaw główny problem tego dramatu. (1 p.)

.....

- 9.2.** Tytułowy bohater dramatu Słowackiego jest w pewnym okresie swojego życia podróżnikiem. Wymień kraje, w których przebywa. (2 p.)

.....

- 9.3.** Porównaj postawę Kordiana z postawą Konrada z *Dziadów części III*. Podaj trzy podobieństwa i jedną różnicę. (4 p.)

Podobieństwa:

.....

.....

Różnica:

.....

Zadanie 10. (6 p.)

Wiersz *Testament mój* jest poetyckim wyznaniem ostatniej woli Słowackiego. Pisze on w nim również o tym, jak czuł się, będąc poetą.

- 10.1.** Jak rozumiesz poniższy fragment tekstu? Wyjaśnij jego znaczenie pełnym zdaniem. (2 p.)

Kto drugi tak bez świata oklasków się zgodzi
Iść... Taką obojętność, jak ja, mieć dla świata?
Być sternikiem duchami napelnionej łodzi,
I tak cicho odlecieć – jak duch, gdy odlata?

.....

.....

- 10.2.** Ważna jest pointa tego wiersza Słowackiego. Jak ją rozumiesz? Odpowiedz w formie 1–2 zdań. (2 p.)

Jednak zostanie po mnie ta siła fatalna,
Co mi żywemu na nic... tylko czoło zdoła
Lecz po śmierci was będzie gniotła niewidzialna.
Aż was, zjadacze chleba – w aniołów przerobi.

.....

.....

- 10.3.** Z podanej wyżej strofy wypisz dwa środki stylistyczne i je nazwij. (2 p.)

.....

.....

Zadanie 11. (2 p.)

Cyprian Norwid pisał często o tym, iż wielcy ludzie nie są doceniani za życia. Podaj dwa nazwiska osób, o których pisał poeta.

.....

Zadanie 12. (3 p.)

Uzupełnij tabelkę, wpisując brakujące treści.

Tytuł utworu	Autor	Gatunek literacki
A.		ballada
B.		dramat romantyczny
C. <i>Konrad Wallenrod</i>		
D.	Juliusz Słowacki	
E. <i>Bakczysaraj w nocy</i>		
F.		epopeja

Zadanie		ROMANTYZM Proponowane odpowiedzi	Punktacja
1.	C		1 p.
2.	B		1 p.
3.	A, C		1 p.
4.1.	Trzy spośród, np.: przedstawieni są młodzi ludzie; niektórzy śpią; dwaj młodzi ludzie siedzą razem; widoczny jest pijany żołnierz z odrzuconym karabinem; najmniejszy (<i>najmłodszy</i>) patrzy na mapę; są zdezorientowani; być może nie zdają sobie sprawy z grozy sytuacji.		3 p.
4.2.	<i>Dziadów część III</i>		1 p.
4.3.	Rozwinięta jedna z podanych, np.: sytuacja osadzonych w klasztorze Bazylianów zamienionym na więzienie; wywózki kibitkami na Sybir; zachowania polskiej młodzieży, np. Janczewski: <i>Jeszcze Polska nie zginęła</i> ; losy Cichowskiego; sytuacja Rollisona.		3 p. (1 p. za właściwie podaną sytuację + po 1 p. za informacje prawidłowo ją prezentujące)
5.1.	Dwa spośród, np.: zdumiewała, a nawet przerażała człowieka potęgą i tajemniczością; miała moc odradzania się; była bytem łączącym sferę ducha i ziemię; pełniła funkcję stróża praw moralnych; jej kontemplacja umożliwiała człowiekowi dotarcie do swojego wnętrza, poznanie siebie samego.		2 p.
5.2.	Cztery spośród, np.: wielki indywidualista; wyalienowany; samotnik; zbuntowany przeciwko światu; przekonany o swojej wyjątkowości; nieszczęśliwie zakochany; patriota; pełen pychy.		4 p.
6.1.	<i>Romantyczność</i>		1 p.
6.2.	Ballada; trzy cechy spośród, np.: utwór synkretyczny; tematyka często zaczerpnięta z podań, legend ludowych; realność współistnieje z fantastyką; nastrój tajemniczy, a nawet groźny; występują ludowe prawdy moralne.		4 p. (1 p. za właściwe określenie gatunku + po 1 p. za każdą prawidłową cechę gatunkową)
6.3.	Np.: Mamy tu dyskusję romantyków z klasykami na temat sposobów poznania świata; romantycy po raz pierwszy zaprezentowali swoją epistemologię, wbrew przekonaniom oświeceniowym stwierdzili, że rozum i doświadczenie nie wystarczą do poznania świata, gdyż prawdziwemu poznaniu służą wiara i uczucia: <i>Miej serce i patrzaj w serce!</i>		3 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
7.1.	Zesłanie w głąb Rosji po procesie filomatów i filaretów.		1 p.
7.2.	<i>Sonety krymskie</i> ; np.: los pielgrzyma; tęsknota za krajem; tułaczka, potęga natury.		2 p. (1 p. za dobrze podany tytuł + 1 p. za właściwy wspólny motyw)
8.1.	Konrad Wallenrod		1 p.
8.2.	Cztery spośród, np.: Litwin jako dziecko porwany przez Krzyżaków; wychowany przez wielkiego mistrza; poznał swoją przeszłość dzięki Halbanowi; z Halbanem uciekał na Litwę; przebywał na Litwie u księcia Kiejstuta; poślubił Aldonę – córkę Kiejstuta; kiedy Krzyżacy zaatakowali Litwę, postanowił pomóc ojczyźnie; udawał rycerza krzyżackiego; został wybrany mistrzem zakonu; w bitwie poprowadził Krzyżaków do klęski; uratował Litwę; chciał uciec z Aldoną; popełnił samobójstwo.		4 p.

9.1.	Np.: ocena powstania listopadowego	1 p.
9.2.	Anglia, Włochy, Szwajcaria	2 p. (1 p. za dobrze podane 2 kraje)
9.3.	Podobieństwa: trzy spośród, np.: wyalienowany; indywidualista; samotnik; przekonany o swojej ważnej roli; patriota; nieszczęśliwie zakochany. Różnica: jedna spośród, np.: Konrad jest bierny, Kordian chce działać; Konrad bluźni przeciwko Bogu, Kordian tego nie robi.	4 p. (po 1 p. za każde podobieństwo + 1 p. za podanie różnicy)
10.1.	Np.: Poeta mówi tu, że jako twórca nie był w ogóle doceniany za życia, jego twórczość spotykała się z obojętnością, niezrozumieniem; odchodzi też niemal w ogóle niezauważony.	2 p. (1 p. za stwierdzenie nierozumienia twórczości za życia poety + 1 p. za stwierdzenie o śmierci w zapomnieniu)
10.2.	Np.: Poeta wyraża przekonanie, że jego twórczość będzie ważna po jego śmierci; będzie miała ogromny wpływ na ludzi; będzie miała moc pozytywnej zmiany świata, ludzi.	2 p. (1 p. za dostrzeżenie przekonania o ważności własnej twórczości + 1 p. za informację o ogromnym wpływie poezji na przyszłych odbiorców)
10.3.	Np.: epitety: <i>siła fatalna</i> ; metafory: <i>zostanie po mnie ta siła fatalna; po śmierci was będzie gniotła niewidzialna; was, zjadacze chleba w aniołów przerobi</i> ; wypowiedzenie urywane: <i>Co mi żywemu na nic</i> .	2 p. (po 1 p. za każdy środek stylistyczny)
11.	Dwa spośród, np.: Sokrates, Dante, Kościuszko, Cameons, Kolumb, Napoleon, Mickiewicz.	2 p.
12.	Np.: A. <i>Romantyczność</i> , <i>Lilie</i> , <i>Świtezianka</i> , <i>Świtez</i> , <i>Pani Twardowska...</i> ; Adam Mickiewicz; B. <i>Dziady</i> Adam Mickiewicz; <i>Kordian</i> , Juliusz Słowacki; <i>Nie-Boska komedia</i> , Zygmunt Krasiński; C. Adam Mickiewicz, powieść poetycka; D. <i>Kordian</i> , dramat; <i>Testament mój</i> , liryk; <i>Grób Agamemnona</i> , wiersz; E. Adam Mickiewicz, sonet; F. <i>Pan Tadeusz</i> , Adam Mickiewicz.	3 p. (za całkowitą poprawność – 3 p.; 1 błąd – 2 p.; 2 błędy – 1 p.; więcej niż 2 błędy – 0 p.)
Razem		50 p.

oprac. Maria Bartnicka

POZYTYWIZM

Zadanie 1. (1 p.)

Pozytywizm, chociaż ta nazwa na określenie epoki literackiej funkcjonuje tylko w Polsce, łączy wspólny wszystkim Europejczykom światopogląd. Do podanych tu omówień konkretnych przeobrażeń dobierz ich nazwy.

- A. Jego zwolennicy wierzyli przede wszystkim w potęgę nauki, twierdzili, że chcąc zmienić rzeczywistość, trzeba ją dokładnie poznać. Wiedzę prawdziwą zdobędziemy, studiując nauki przyrodnicze.
- B. Podstawy tej doktryny światopoglądowej sformułował John Stuart Mill, który twierdził: *Wszystkie nasze uczynki są dobre, jeśli pociągają za sobą szczęście nasze i innych.*
- C. Wszystkie formy bytu podlegają nieustannym przemianom i rozwojowi. Takim przemianom podlegają także społeczeństwa.
- D. Wierzono, że społeczeństwo rozwija się jak żywy organizm. Instytucje społeczne muszą ze sobą współdziałać, by zapewnić społeczeństwu harmonijny rozwój.

1. organicyzm 2. sensualizm 3. utilitaryzm 4. scjentyzm 5. ewolucjonizm

Zadanie 2. (4 p.)

Obejrzyj dokładnie reprodukcje obrazów: *W altanie* Aleksandra Gieryskiego, *Stańczyk* Jana Matejki i *Bociany* Józefa Chełmońskiego.

Aleksander Gieryski, *W altanie*

Jan Matejko, *Stańczyk*

Józef Chełmoński, *Bociany*

2.1. Na podstawie analizy obrazów i swojej wiedzy podaj trzy ważne cechy malarstwa realistycznego. (3 p.)

.....

.....

.....

2.2. Realizm był też ważnym kierunkiem literackim. Spośród podanych utworów wybierz najwybitniejszą polską powieść dojrzałego realizmu. (1 p.)

- A. *Potop* Henryka Sienkiewicza
- B. *Chłopi* Władysława Stanisława Reymonta
- C. *Lalka* Bolesława Prusa
- D. *Ludzie bezdomni* Stefana Żeromskiego

Zadanie 3. (1 p.)

Polscy pozytywści starali się angażować w ważne kwestie społeczne. Podaj nazwę wydarzenia historycznego, które niejako wymusiło to zaangażowanie.

.....

Zadanie 4. (4 p.)

Polscy pozytywści formułowali ważne idee społeczne, które pojawią się też na kartach ich utworów. Podaj cztery ważne postulaty polskich pozytywistów.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 5. (5 p.)

Przeczytaj uważnie podany fragment wypowiedzi historyka literatury Juliana Krzyżanowskiego.

Nie ulega mianowicie wątpliwości, iż w przypadkach renesansu, oświecenia i pozytywizmu kultura tych prądów ma charakter racjonalistyczny i szczyty swe osiąga nie w dziedzinie sztuki, lecz nauki, nie wyobrażnia bowiem w niej góruje, lecz myśl poznawcza, zwrócona ku przyrodzie i człowiekowi. Wskutek tego literatura pozytywistyczna nie była wdzięcznym polem dla kwiatów poezji [...]. Proza [...] stanowi chlubę i trwałe dorobek literacki pozytywizmu polskiego i wydaje dzieła o zasięgu europejskim czy nawet światowym, zadokumentowanym przyznaniem Sienkiewiczowi nagrody Nobla (1905).

5.1. W czym Krzyżanowski dostrzega podobieństwo renesansu, oświecenia i pozytywizmu? Odpowiedz w formie jednego zdania. (1 p.)

.....

5.2. Podaj imiona i nazwiska trzech najwybitniejszych prozaików polskiej literatury pozytywistycznej. (1 p.)

.....

5.3. Podaj trzy ważne gatunki polskiej literatury pozytywistycznej. (3 p.)

.....

Zadanie 6. (4 p.)

Przeczytaj uważnie fragment opinii historyka literatury Grażyny Borkowskiej o *Lalce* Bolesława Prusa.

Lalka jest utworem wielowątkowym o skomplikowanej strukturze tematycznej i narracyjnej. Daje panoramiczny obraz społeczeństwa polskiego w końcu lat siedemdziesiątych ubiegłego stulecia. Przynosi szeroką wiedzę na temat przebiegających podówczas procesów społecznych i obyczajowych (krzepnięcie polskiego mieszczaństwa, program pierwszych socjalistów, nowe stosunki gospodarcze z Rosją itd.). Jest wiernym, choć niepełnym (brak Rosjan!) obrazem popowstaniowej Warszawy.

6.1. Na podstawie znajomości powieści *Lalka* Prusa uzasadnij, że to dzieło wielowątkowe. Wymień trzy wątki utworu. (3 p.)

.....

.....

.....

6.2. Dlaczego Borkowska twierdzi, że obraz Warszawy w *Lalce* byłby pełny, gdyby Prus przedstawił też Rosjan? Uzasadnij jednym zdaniem. (2 p.)

.....

Zadanie 7. (3 p.)

Obejrzyj dokładnie reprodukcję obrazu Aleksandra Gierymskiego *Powisłe*.

Dlaczego ten obraz mógłby być ilustracją do fragmentu *Lalki* Prusa? Uzasadnij.

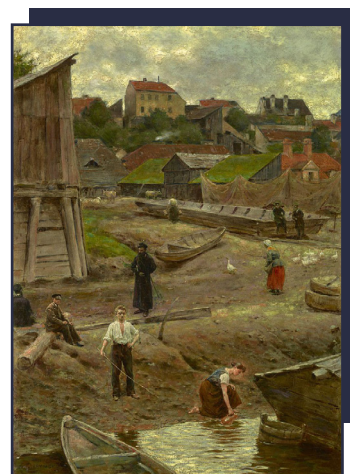
.....

.....

.....

.....

.....

Aleksander Gierymski, *Powisłe*

Zadanie 8. (5 p.)

Przeczytaj fragment wypowiedzi historyka literatury Ewy Paczoskiej o *Lalce*.

[...] pokój starego subiekta nie przypomina w niczym mieszkania zbieracza pamiątek. Pokój, w którym nic się nie zmienia, od dwudziestu pięciu lat żyje swoim utajonym życiem, czeka. Wnętrze, choć zrosnięte ze swoim właścicielem, nie ma jednak charakteru intymnego, prywatnego. Pokój przygotowany został do pełnienia funkcji publicznych – np. biura sztabu, kancelarii dowódcy. Pokój Rzeckiego przypomina kancelarię w Ministerstwie Cieni. Ale to także pokój żołnierza, który nieustannie czuwa, by być jak ojciec *zawsze gotowym na pierwszy odgłos*. Żelazne łóżko, dubeltówka, gitara nie stanowią wyposażenia ustabilizowanego, nastawionego na długie trwanie, jak mieszczańskie i arystokratyczne salony. Te przedmioty można będzie zwinąć szybko, gdy trzeba będzie gdzie indziej rozbić obóz. Pokój Rzeckiego jest więc miejscem czekania na wielki dzień i na wielką rolę. [...] Pokój starego subiekta kilka razy porównywany jest, nie wprost i bezpośrednio, do grobu. To w tym *grobie* właśnie mieści się przestrzeń przeszłości – a może polskości, skazanej na byt podziemny. Rzecki wyznaczył sobie rolę strażnika tych podziemi, do których nikt prawie już teraz nie zagląda. Jedynie pokój Rzeckiego wpisuje się jakoś w przestrzeń polskości. A jego mieszkaniowiec coraz bardziej oddala się od rzeczywistości pozostałych bohaterów.

- 8.1.** Na podstawie znajomości powieści przedstaw postać Ignacego Rzeckiego – bohatera *Lalki* Bolesława Prusa. Podaj trzy ważne informacje. (3 p.)

.....

.....

.....

- 8.2.** Z jakim faktem z przeszłości Rzeckiego wiąże się stwierdzenie Paczoskiej: *Pokój Rzeckiego jest miejscem czekania na wielki dzień i na wielką rolę*? Odpowiedz w formie jednego zdania. (1 p.)

.....

- 8.3.** Dlaczego pokój Rzeckiego porównywany jest w *Lalce* do grobu? Odpowiedz w formie jednego zdania. (1 p.)

.....

Zadanie 9. (9 p.)

Przeczytaj uważnie podany fragment rozpoczynający nowelę Bolesława Prusa *Z legend dawnego Egiptu*.

Patrzcie, jak marne są ludzkie nadzieje wobec porządku świata; patrzcie, jak marne są wobec wyroków, które ognistymi znakami wypisał na niebie Przedwieczny!...

Stuletni Ramzes, potężny władca Egiptu, dogorywał. Na pierś mocarza, przed którego głosem pół wieku drżały miliony, padła dusząca z mora i wypijała mu krew z serca, siłę z ramienia, a chwilami nawet przytomność z mózgu. Leżał jak powalony cedr, wielki faraon na skórze indyjskiego tygrysa, okrywszy nogi triumfalnym płaszczem króla Etiopów. A surowy nawet dla siebie, zawołał najmędrszego lekarza ze świątyni w Karnaku i rzekł:

– Wiem, że znasz tęgie lekarstwa, które albo zabijają, albo od razu leczą. Przyrządź mi jedno z nich, właściwe mojej chorobie, i niech mi się to raz skończy... tak albo owak.

Lekarz wahał się.

– Pomyśl, Ramzesie – szepnął – że od chwili twego zstąpienia z wysokich niebios Nil wylewał już sto razy; mogą ci zadać lekarstwo, niepewne nawet dla najmłodszego z twoich wojowników?

Ramzes aż usiadł na łożu.

– Muszę być bardzo chory – zawołał – kiedy ty, kapłanie, ośmielasz się dawać mi rady! Milcz i spełnij, com kazał. Żyje przecież trzydziestoletni wnuk mój i następca, Horus. Egipt zaś nie może mieć władcy, który by nie dosiadł wozu i nie dźgnął oszczepu.

Gdy kapłan drżącą ręką podał mu straszne lekarstwo, Ramzes wypił je, jak spragniony pije kubek wody; potem zawołał do siebie najsłynniejszego astrologa z Tebów i kazał szczerze odpowiedzieć, co tam pokazują gwiazdy.

– Saturn połączył się z Księżycem – odparł mędrzec – co zapowiada śmierć członka twojej dynastii, Ramzesie. Źle zrobiłeś, pijąc dzisiaj lekarstwo, bo puste są ludzkie plany wobec wyroków, które na niebie zapisuje Przedwieczny. Naturalnie, że gwiazdy zapowiedziały moją śmierć – odparł Ramzes. – I kiedyż to może nastąpić? – zwrócił się do lekarza.

– Przed wschodem słońca, Ramzesie, albo będziesz zdrow jak nosorożec, albo twój święty pierścień znajdzie się na ręku Horusa.

– Zaprowadźcie – rzekł Ramzes cichnącym już głosem – Horusa do Sali faraonów: niech czeka na moje ostatnie słowa i na pierścień, ażeby w sprawowaniu władzy ani na chwilę nie było przerwy.

9.1. Podaj w 5 punktach zdarzenia, które miały miejsce w dalszej części noweli. (5 p.)

.....

.....

.....

.....

.....

9.2. Przeczytaj jeszcze raz zdanie rozpoczynające nowelę. Kończy się ona takim samym zdaniem. Jak nazwiesz taką kompozycję? (1 p.)

.....

9.3. Dlaczego historycy literatury twierdzą, że ta nowela Bolesława Prusa jest wzorcowym przykładem tego gatunku literackiego? Uzasadnij. (3 p.)

.....

.....

.....

Zadanie 10. (3 p.)

Gloria vicitis Elizy Orzeszkowej to utwór o powstaniu styczniowym. Ważnym dyktatorem powstania był Romuald Traugutt. Jaki wizerunek Traugutta buduje Orzeszkowa w swoim opowiadaniu? Podaj trzy cechy postawy dyktatora. (3 p.)

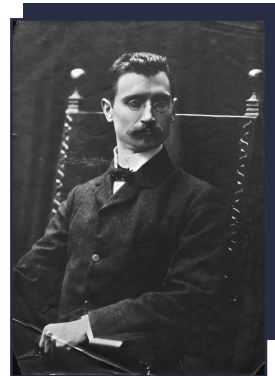
.....

.....

.....

.....

.....

Romuald Traugutt

Zadanie 11. (3 p.)

W interpretacji niektórych tekstów polskiej literatury pozytywistycznej używa się wyrażen *mowa ezopowa* bądź *język ezopowy*. Na czym polegał ten zabieg? Dlaczego go stosowano?

Na czym polegał?

Dlaczego go stosowano?

.....

Zadanie 12. (5 p.)

Przeczytaj uważnie fragmenty wypowiedzi historyka literatury Tadeusza Bujnickiego i autora *Potopu* Henryka Sienkiewicza.

[...] powieść historyczna w 2. połowie XIX wieku stawała się gatunkiem coraz bardziej „konserwatywnym”, o skonwencjonalizowanej poetyce, ustalonych formach narracji, kompozycji i stereotypowych kreacjach. Pisarze, nie odrzucając pojęcia „prawdy historycznej”, poddają ją różnym relatywizującym zabiegom i wiążą z fikcyjnością. „Gra” składników „historii i „zmyślenia” odbywa się na różnych piętrach struktury powieściowej; pisarze tworzą „iluzję historyczności”. Sienkiewicz, idąc tym tropem, sięga po wzorzec podstawowy, konwencję klasycznej powieści historycznej, której modelem było powieściopisarstwo Waltera Scotta. W tym ujęciu składniki historyczne były mocno uwewnętrznione oraz zintegrowane z płaszczyzną fikcjonalną. [...] Sienkiewicz na czoło wysunął imperatyw wspólnego, solidarnego wysiłku narodowego. [...]. Zarazem stworzył dzieło „do czytania”, barwny i sugestywny obraz przedstawionego świata, w którym sensacyjność i przygodowość ściśle się łączy z iluzją „prawdy dziejowej

(Tadeusz Bujnicki)

[...] powieść historyczna nie tylko nie potrzebuje być poniewieraniem prawdy dziejowej, ale może być jej objaśnieniem i dopełnieniem. Ona powlecze odpowiednią barwą szare mury wzniesione przez historię.

(Henryk Sienkiewicz)

- 12.1.** Na jaką właściwość poetyki powieści historycznej zwracają uwagę historyk literatury i pisarz? Odpowiedz jednym zdaniem. (1 p.)

.....

- 12.2.** Wymień dwa wydarzenia historyczne ukazane w *Potopie* Henryka Sienkiewicza. (2 p.)

.....

.....

- 12.3.** Dziewiętnastowieczni czytelnicy *Potopu* wskazywali na podobieństwo kreacji Andrzeja Kmicica do Mickiewiczowskiego Jacka Soplicy. Podaj dwa podobieństwa. (2 p.)

.....

.....

Zadanie 13. (1 p.)

Zbrodnia i kara Fiodora Dostojewskiego to powieść psychologiczna, której akcja toczy się w Petersburgu. Spośród podanych wyrażenń wybierz te, które charakteryzują opisany przez Dostojewskiego Petersburg.

- A.** miasto pięknych ulic i radosnych ludzi
- B.** miasto kontrastów i cierpienia
- C.** miasto nowoczesne i rozwijające się
- D.** miasto-demon, ciasne i duszne przestrzenie

Zadanie 14. (2 p.)

Dlaczego Raskolnikow zamordował lichwiarkę? Podaj dwa powody, którymi kierował się bohater.

.....

.....

Zadania		POZYTYWIZM Proponowane odpowiedzi	Punktacja
1.	A – 4, B – 3, C – 5, D – 1		1 p.
2.1.	Trzy spośród, np.: odtwarzanie sytuacji rzeczywistych; oddanie prawdziwych kształtów i barw; przedstawianie osób i sytuacji prawdziwych bez ich idealizowania i upiększania; zwyczajność odtwarzanych sytuacji i ludzi; występowanie motywów codzienności dotąd niegodnych sztuki; rezygnacja z elementów nierealnych, przesadnie żywych kolorów, kontrastu barw.		3 p.
2.2.	C		1 p.
3.	klęska powstania styczniowego		1 p.
4.	Cztery spośród, np.: praca organiczna; praca u podstaw; emancypacja kobiet; równouprawnienie mniejszości narodowych; kult wiedzy i pracy; szacunek dla przeszłości powstańczej.		4 p.
5.1.	Np.: Twierdzi, że racjonalizm staje się podstawą światopoglądu ludzi zarówno renesansu, jak i oświecenia i pozytywizmu; literatura tych epok ma służyć rozumieniu świata.		1 p.
5.2.	Bolesław Prus, Eliza Orzeszkowa, Henryk Sienkiewicz		1 p.
5.3.	Trzy spośród, np.: powieść (powieść realistyczna), powieść historyczna, nowela, opowiadanie, obrazek.		3 p.
6.1.	Trzy spośród, np.: losy Wokulskiego; losy Izabeli Łęckiej, losy Rzeckiego, historia Krzeszowskich, losy Marianny, losy Szumana.		3 p.
6.2.	Np.: Akcja powieści toczy się w czasach, gdy Polska była pod zaborami, a Warszawa to zabór rosyjski, więc obecność Rosjan była czymś realnym i oczywistym, jednak Prus ich w ogóle nie przedstawił, stąd niepełność tego obrazu.	2 p. (1 p. za stwierdzenie, iż akcja toczy się w czasach zaboru rosyjskiego + 1 p. za stwierdzenie, iż brak Rosjan w świecie <i>Lalki</i> powoduje, iż ów obraz jest niepełny)	
7.	Np. Prus przedstawia w <i>Lalce</i> obraz Powiśla, gdyż idzie tam Wokulski, by obejrzeć tę dzielnicę, opisaną jako dzielnica nędzarzy, ludzi ciężko pracujących i żyjących w ubóstwie.	3 p. (1 p. za stwierdzenie, iż Prus opisał Powiśle w swojej powieści + po 1 p. za szczegółowe informacje na temat tego opisu)	
8.1.	Trzy spośród, np.: wierny przyjaciel Wokulskiego; wychowany w kulcie Napoleona; rozpoczął pracę w sklepie Mincla; brał udział w walkach podczas Wiosny Ludów; w ówczesnej rzeczywistości nieco <i>archaiczny</i> ; pragnie małżeństwa Wokulskiego z panią Stawską.		3 p.
8.2.	Np.: z wychowaniem w kulcie Napoleona i wiarą, że jakiś potomek Napoleona na pewno przyniesie Polakom wolność.		1 p.
8.3.	Np. Ze względu na zabory polskość jest niejako w grobie, w pokoju Rzeckiego jest zachowana przeszłość polskości.		1 p.

9.1.	Np.: 1. Przybycie Horusa do Sali faraonów i przygotowania do przejęcia władzy. 2. Ukąszenie pająka. 3. Przybycie urzędników faraona, przygotowywanie dekretów i oczekiwanie na pierścień. 4. Wyzdrowienie Ramzesa. 5. Śmierć Horusa.	5 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
9.2.	kompozycja klamrowa lub kompozycja ramowa	1 p.
9.3.	Np.: Jest doskonale skonstruowana; ma początek akcji (zawiązanie akcji), wyraźny punkt kulminacyjny i rozwiązanie akcji; kompozycja klamrowa; nieoczekiwane zdarzenia, niespodziewane zakończenie.	3 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
10.	Trzy spośród, np.: wielki patriota; gotów poświęcić życie dla ojczyzny; sakralizowany przez Orzeszkową, porównywany do Chrystusa; zdeterminowany i oddany walce; porównany do Leonidasa – obrońcy Termopil; bohaterski, nieulekny, odważny.	3 p.
11.	Np.: Na czym polegał: stosowanie przemilczeń bądź metafor, by nie mówić o ważnych sprawach wprost, by je ukryć przed cenzurą, lecz zasugerować polskiemu czytelnikowi. Dlaczego stosowano: cenzura; zabory, konieczność przekazywania ważnych treści, np. politycznych, w sposób zawoalowany.	2 p. (1 p. za podanie, na czym ten zabieg polegał + 1 p. za wskazanie przyczyny jego stosowania)
12.1.	Np.: Zwracają uwagę na fakt występowania w powieści historycznej śladów prawdziwej historii i świata fikcyjnego.	1 p.
12.2.	Dwa spośród, np.: najazd Szwedów na Polskę (1655); pospolite ruszenie szlachty; zdrada Janusza Radziwiłła i wojna domowa na Litwie; obrona Jasnej Góry przed Szwedami; powrót Jana Kazimierza; oblężenie Tykocina; porażki Szwedów w widłach Wisły i Sanu; szarża kawalerii Czarnieckiego pod Warką; zdobycie Warszawy przez Polaków.	2 p.
12.3.	Dwa spośród, np.: barwna, hulaszczą młodość; wielka miłość; ukrywanie się pod obcym nazwiskiem; przemiana duchowa, zmiana priorytetów życiowych; patriotyzm.	2 p.
13.	B, D	1 p.
14.	Dwa spośród, np.: Uważał, że jest ona nie tylko niepotrzebna, ale społecznie szkodliwa; chciał uwolnić świat od tej wszy; buntował się przeciwko bezmiarowi cierpienia; chciał sprawdzić, czy jest człowiekiem niezwykłym.	2 p.
Razem		50 p.

oprac. Maria Bartnicka

MŁODA POLSKA

Zadanie 1. (3 p.)

Przeczytaj uważnie fragment rozprawy Jana Tomkowskiego o języku poezji Młodej Polski.

Poeci Młodej Polski zgodni byli co do istnienia zasadniczej różnicy między językiem poezji a językiem prozy. Natomiast prawdziwa przepaść dzieliła utwór liryczny od wypowiedzi należącej do języka potocznego. Język liryki młodopolskiej był tworem sztucznym, literackim, nie imitował zatem żywej mowy, nie korzystał z inspiracji języka gazet. Dlatego dzisiejszemu czytelnikowi poezja tamtej epoki wydaje się udziwniona, przeładowana słowami rzadkimi, obcymi, tajemniczymi. Niektóre z nich zniknęły już z polszczyzny, inne odczuwamy jako nieznosnie staroświeckie, jeszcze innymi w społecznej komunikacji nigdy się nie posługiwano.

1.1. Z podanego tekstu historyka literatury wypisz jeden przykład słownictwa wartościującego. (1 p.)

.....

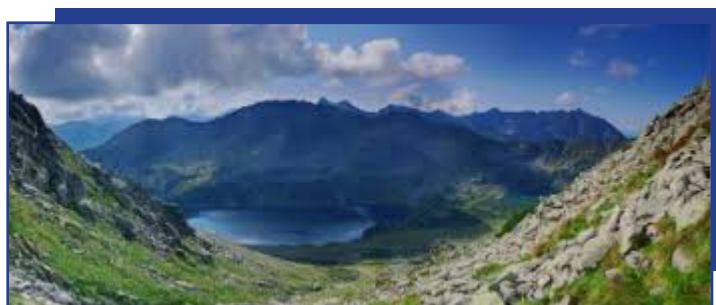
1.2. Jaką funkcję pełni w tym tekście słownictwo wartościujące? Jaką wiedzę uzyskujemy dzięki zastosowaniu takiego słownictwa w powyższym fragmencie? (2 p.)

.....

.....

Zadanie 2. (1 p.)

Dokładnie obejrzyj poniższą ilustrację.

2.1. Podaj tytuł utworu Jana Kasprowicza, do którego ilustracją mogłaby być ta fotografia (1 p.).

.....

Zadanie 3. (2 p.)

Przeczytaj uważnie fragment wiersza Kazimierza Przerwy-Tetmajera *Koniec wieku XIX*.

Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Koniec wieku XIX*

Przekleństwo?... tylko dziki, kiedy się skaleczy,
Złorzeczy swemu bogu skrytemu w przestworze.
Ironia?... Lecz największe z szyderstw czyż się może
Równać z ironią biegu najzwyczajniejszych rzeczy? [...]

Walka?... ale czyż mrówka rzucona na szyny
Może walczyć z pociągiem nadchodzącym w pędzie?
Rezygnacja?... Czyż przez to mniej się cierpieć będzie,
Gdy się z poddaniem schyli pod nóż gilotyny? [...]

Cóż więc jest?... Co zostało nam, co wszystko wiemy,
Dla których żadna z dawnych wiar już nie wystarcza?
Jakaż jest przeciw włóczni złego twoja tarcza,
Człowiecze z końca wieku?... Głowę zwiesił niemy.

3.1. Jaką postawę, charakterystyczną dla czasów przełomu wieków XIX i XX, ukazuje ten wiersz? (1 p.)

.....

3.2. Jaką funkcję pełnią w tym wierszu pytania retoryczne? (1 p.)

.....

Zadanie 4. (6 p.)

Dokładnie obejrzyj zamieszczoną ilustrację ukazującą pejzaż tatrzański i przeczytaj podany wiersz.

Kazimierz Przerwa Tetmajer,
Melodia mgieł nocnych (Nad Czarnym Stawem Gąsienicowym)

Cicho, cicho, nie budźmy śpiącej wody w kotlinie,
 lekko z wiatrem płasajmy po przestworów głębinie...
 Okręcajmy się wstęgą naokoło księżycy,
 co nam ciała przezrocze tęczę blasków nasycy,
 i wchłaniajmy potoków szmer, co toną w jeziorze,
 i limb szumy powiewne, i w smrekowym szept borze,
 pijmy kwiatów woń rzeźwą, co na zboczach gór kwitną,
 dźwięczne, barwne i wonne, w głąb wzlatujmy błękitną.
 Cicho, cicho, nie budźmy śpiącej wody w kotlinie,
 lekko z wiatrem płasajmy po przestworów głębinie...
 Oto gwiazdę, co spada, lećmy chwycić w ramiona,
 lećmy, lećmy ją żegnać, zanim spadnie i skona,
 puchem mlecza się bawmy i ćmy błoną przezrocza,
 i sów pierzem puszystym, co w powietrzu krąg toczą,
 nietoperza ścigajmy, co po cichu tak leci,
 jak my same, i w nikle oplatajmy go sieci,
 z szczytu na szczyt przerzucmy się jak mosty wiszące,
 gwiazd promienie przybiją do skał mostów tych końce,
 a wiatr na nich na chwilę uciszony odpocznie,
 nim je zerwie i w płasy znów pogoni nas skocznie.

- 4.1.** Kto jest podmiotem lirycznym w wierszu Tetmajera? Zacytuj słowo będące potwierdzeniem twojej odpowiedzi. (2 p.)

.....

- 4.2.** Czy krajobrazy przedstawione na reprodukcji i w wierszu Tetmajera są do siebie podobne, czy różnią się od siebie? Uzasadnij za pomocą dwóch argumentów. (2 p.)

.....

.....

.....

.....

- 4.3.** Wypisz z tekstu Tetmajera dwa różne środki stylistyczne i je nazwij. (2 p.)

.....

.....

Zadanie 5. (8 p.)

Przeczytaj uważnie wiersz Leopolda Staffa *Przedśpiew*.

Leopold Staff, *Przedśpiew*

Czciciel gwiazd i mądrości, miłośnik ogrodów,
 Wyznawca snów i piękna i uczestnik godów,
 Na które swych wybrańców sprasza sztuka boska:
 Znam gorzyc i zawody, wiem, co ból i troska,
 Złuda miłości, zwątpień mrok, tęsknot rozbicia,
 A jednak śpiewać będę wam pochwałę życia –
 Bo żyłem długo w górach i mieszkałem w lasach.
 Pamięcią swe dni chmurne i dni w słońca krasach
 Przechodzę, jakby jakieś wielkie, dziwne miasta,
 Z myślą ciężką, jak z dzbanem na głowie niewiasta,
 A dzban wino ukrywa i łączy w swojej cieśni.
 Kochałem i wiem teraz, skąd się rodzą pieśni;
 Widziałem konających w nadziei otusze
 I kobiety przy studniach brzemienne, jak grusze;
 Szedłem przez pola żniwne i mogilne kopce,
 Żyłem i z rzeczy ludzkich nic nie jest mi obce.
 Przeto myśli me, które stoją przy mnie w radzie,
 Choć smutne, są pogodne jako starcy w sadzie.
 I uczę miłowania, radości w uśmiechu,
 W łzach widzieć słodycz smutną, dobroć chorą w grzechu,
 I pochwalam tajń życia w pieśni i w milczeniu,
 Pogodny mądrym smutkiem i wprawny w cierpieniu.

- 5.1.** Podmiot liryczny w wierszu Staffa mówi o sobie. Scharakteryzuj go w trzech wyrażeniach na podstawie tekstu. (3 p.)

.....

.....

.....

- 5.2.** Zawarta w wierszu myśl: *Żyłem i z rzeczy ludzkich nic nie jest mi obce* jest zbieżna z szesnastowieczną ideą renesansową. Jak nazywano wówczas tych, którzy ją głosili? Odpowiedz i uzasadnij, dlaczego tak ich nazywano. (3 p.)

Odpowiedź:

Uzasadnienie:

.....

.....

5.3. Uzupełnij tabelę, wpisując brakujące treści, na podstawie analizy wiersza Staffa. (2 p.)

Nazwa środka stylistycznego	Przykład z tekstu (cytat)
wyliczenie	
	<i>Przeto myśli me, które stoją przy mnie w radzie...</i>
epitet	
	<i>...dni chmurne i dni w słońca krasach</i>

Zadanie 6. (1 p.)

Ważnym dramatem młodopolskim jest *Wesele* Stanisława Wyspiańskiego. Spośród podanych informacji o tym dramacie wybierz wszystkie, które są prawdziwe.

- A. Dramat przedstawiający ślub inteligenta z chłopką.
- B. Zdarzenia mają miejsce w bronowickiej chacie.
- C. W dramacie występuje Stanisław Wyspiański.
- D. Ważną postacią symboliczną jest Chochół.

Zadanie 7. (3 p.)

Wymień trzy postaci realistyczne i trzy symboliczne występujące w *Weselu* Wyspiańskiego.

Postaci realistyczne:

Postaci symboliczne:

Zadanie 8. (5 p.)

Obejrzyj reprodukcję obrazu Jana Matejki *Wernyhora*.

Jan Matejko, *Wernyhora*

- 8.1.** Jaką rolę odgrywa Wernyhora w świecie dramatu Wyspiańskiego? Podaj dwie ważne funkcje tej postaci. (2 p.)

.....

.....

- 8.2.** W kontekście odpowiedzi na powyższe pytanie określ, czy Wernyhora ukazany na obrazie Matejki ma podobne zadanie do wykonania jak postać w dramacie Wyspiańskiego? Podaj dwa argumenty jako uzasadnienie odpowiedzi. (3 p.)

.....

Uzasadnienie:

.....

.....

Zadanie 9. (2 p.)

Obejrzyj dokładnie poniższy plakat.

Plakat autorstwa Kingi Górnikowskiej przygotowany na Konkurs z okazji 120 rocznicy premiery „Wesela” w Teatrze Miejskim w Krakowie | VIII LO w Krakowie

- 9.1.** Na jakie treści *Wesela* Wyspiańskiego zwraca uwagę autorka plakatu? Odpowiedz pełnym zdaniem. (1 p.)

.....

.....

- 9.2.** Jaką rolę odgrywa Chochół w finale dramatu Wyspiańskiego? (1 p.)

.....

Zadanie 10. (1 p.)

Spośród podanych informacji o *Chłopach* Władysława Stanisława Reymonta wybierz wszystkie, które są prawdziwe.

- A. Akcja powieści toczy się we wsi Lipce.
- B. Głównym bohaterem jest Maciej Boryna.
- C. Ostatni tom powieści nosi tytuł *Zima*.
- D. Antek to ważna postać – syn Macieja Boryny.

Zadanie 11. (2 p.)

Chłopów Reymonta można nazwać epopeją. Podaj dwa argumenty potwierdzające tę tezę.

.....

.....

Zadanie 12. (3 p.)

Przeczytaj uważnie fragment wypowiedzi historyka literatury Stanisława Falkowskiego.

Dzisiejsza lektura *Chłopów* pozwala czytelnikowi, wydziedziczonemu z obszarów czasu świętego, zachwianemu w wierze i przywykłemu do pokus moralnego eklektyzmu i relatywizmu, obcować z wizerunkiem społeczności tylko na pozór prymitywnej, podporządkowującej swoje życie rytmowi czasu pojmowanego religijnie, w której chrześcijańska nadzieja równoważy lęk przed śmiercią, a fundament ludzkiej świadomości moralnej są chrześcijańskie normy wartości.

12.1. Nazwij problem, jaki przedstawia w tym fragmencie Stanisław Falkowski. (1 p.)

.....

12.2. Jaki wizerunek człowieka współczesnego wyłania się z fragmentu tekstu Falkowskiego? Podaj dwie cechy postawy. (2 p.)

.....

Zadanie 13. (1 p.)

Rozdzióbią na kruki, wrony... to jedno z młodopolskich opowiadań Stefana Żeromskiego. Podaj wydarzenie historyczne, z którym wiąże się akcja tego utworu.

.....

Zadanie 14. (1 p.)

Spośród podanych postaci wybierz bohatera opowiadania Żeromskiego *Rozdzióbią nas kruki, wrony...*

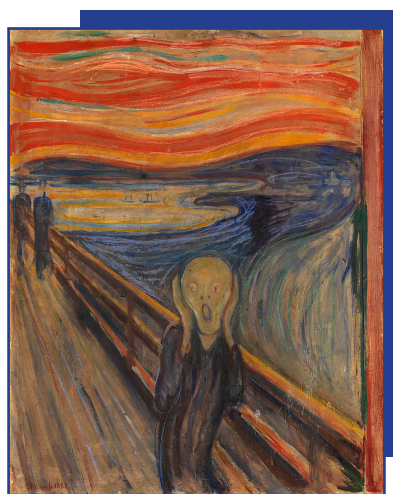
- A. Szymon Gajowiec
- B. Andrzej Winrych
- C. Tomasz Judym
- D. Cezary Baryka

Zadanie 15. (4 p.)

Koniec XIX w. i początek wieku XX to czas powstania i rozwoju ważnych kierunków artystycznych. Obejrzyj podane reprodukcje i przeczytaj fragmenty utworów. Następnie przyporządkuj im nazwę kierunku artystycznego, którego wpływ można w nich odnaleźć.

A.

B.

- C. Przymaszerowała aż do nozdrzy zabitego konia, z których sączył się jeszcze sopel krwi skrzepłej, okrytej błoną rudawą. Bystre i przenikliwe jej oczy dojrzały, co należy. Wtedy bez namysłu skoczyła na głowę zabitej szkapy, podniosła łeb do góry, rozkraczyła nogi jak drwal zabierający się do rąbania, nakierowała dziób prostopadle i jak żelaznym kilofem palnęła nim martwe oko trupa. Za przykładem śmiałej wrony ruszyły się jej towarzyszeki. Ta preparowała żebro, inna szczypała nogę, jeszcze inna rozrabiała ranę w czaszce. Najbardziej przecież ze wszystkich odznaczyła się ta (należy jej się tytuł „tej miary”), co pragnęła zajrzeć do wnętrza mózgu, do siedliska wolnej myśli i zupełnie je zeżreć. Ta wstąpiła majestatycznie na nogę Winrycha, pomaszerowała po nim, dotarła szczęśliwie aż do głowy i poczęła dobijać się zapamiętałe do wnętrza tej czaszki, do tej ostatniej fortecy polskiego powstania.
- D. W skrytych załomach, w cichym schronie,
Między graniami w słońcu płonie,
Zatopion w szum, krzak dzikiej róży...
- Do ścian się tuli jakby we śnie,
A obok limbę toczą pleśnie,
Limbę, zwaloną tchnieniem burzy.

1. symbolizm 2. naturalizm 3. secesja 4. ekspresjonizm 5. impresjonizm

Zadanie	Młoda Polska Proponowane odpowiedzi	Punktacja
1.1.	Jedno spośród, np.: <i>twór sztuczny; poezja udziwniona; nieznośnie staroświeckie.</i>	1 p.
1.2.	Np.: Słownictwo wartościujące pozwala poznać prezentowaną opinię autora tekstu – tu negatywną o języku poezji młodopolskiej.	2 p. (1 p. za stwierdzenie, iż pozwala na poznanie opinii autora + 1 p. za stwierdzenie, iż tu jest ona negatywna)
2.1.	<i>Krzak dzikiej róży w Ciemnych Smreczynach</i>	1 p.
3.1.	postawę dekadencją	1 p.
3.2.	Np.: Pytaniem retorycznym są wyróżnione proponowane możliwości postaw wobec życia; w ostatniej strofie podkreślają bierność i bezradność człowieka końca XIX w.	1 p.
4.1.	Mgły: <i>nie budźmy, płasajmy, okręcajmy...</i>	1 p.
4.2.	Nie: dwa spośród, np.: w wierszu dominującą rolę odgrywają mgły, które wypełniają tylko część krajobrazu na ilustracji; na ilustracji nie widać księżycy, gwiazd, kwitnących kwiatów i potoków, które są w wierszu; krajobraz na obrazie jest statyczny, w wierszu dynamiczny; wiersz oddaje wiele doznań zmysłowych (synestezja), których nie jest w stanie oddać obraz. Tak: dwa spośród, np. w wierszu i na obrazie mamy górski krajobraz; w obu tekstach kultury można dostrzec mgły; ilustracja przedstawia <i>śpiącą wodę</i> , która jest też w wierszu.	2 p. (uznajemy odpowiedź zarówno nie, jak tak; po 1 p. przyznajemy za każdy właściwy argument)
4.3.	Dwa spośród, np.: epitety: <i>śpiąca woda, szumy powiewne, smrekowy bór, woń rzeźwa, głęb błękitna, błona przeźrocza, pierze puszyste, nikłe sieci, mosty wiszące, wiatr uciszony</i> ; powtórzenia: <i>cicho, cicho; lećmy, lećmy</i> ; wyliczenie: <i>dźwięczne, barwne i wonne</i> ; metafory: <i>nie budźmy śpiącej wody w kotlinie; lekko z wiatrem płasajmy; okręcajmy się wstęgą naokoło księżycy; pijmy kwiatów woń rzeźwą.</i>	2 p.
5.1.	Trzy spośród, np.: erudyta i esteta; człowiek doświadczony przez życie; w życiu cierpiał i przeżywał trudne chwile; afirmuje życie; kochał; cierpiał; korzystał z życia; uczy miłości do życia, ludzi i świata; chwali życie.	3 p.
5.2.	Humaniści; głosili potrzebę zainteresowania się człowiekiem i sprawami związanymi z egzystencją ziemską, dążyli do wszechstronnego wykształcenia i pozostawienia po sobie śladu dla przyszłych pokoleń.	3 p. (1 p. za stwierdzenie: humaniści + po 1 p. za każde właściwe uzasadnienie)
5.3.	Wyliczenie: <i>złuda miłości, zwątpień mrok, tęsknot rozbicia</i> ; metafora; epitet: <i>sztuka boska, dni chmurne, wielkie, dziwne miasta, myśl ciężka, nadziejna otucha, kobiety brzemienne, pola żniwne, mogilne kopce, słodczy smutna, dobroć chora</i> , mądry smutek; powtórzenie.	2 p. (1 p. za trzy oraz dwie dobre odpowiedzi; za jedną dobrą – 0 p.)
6.	A, B, D	1 p.

7.	Postaci realistyczne, trzy spośród: Pan Młody, Panna Młoda, Gospodarz, Gospodyni, Radczyni, Klimina, Isia, Marysia, Wojtek, Kuba, Zosia, Maryna, Poeta, Rachela, Haneczka, Nos, Czepiec, Ojciec, Jasiek, Kacper, Ksiądz, Dziennikarz, Dziad. Postaci symboliczne, trzy spośród: Widmo, Stańczyk, Rycerz, Hetman, Upiór, Wernyhora, Chochół.	3 p. (2 p. za poprawne podanie 5 postaci; 1 p. za poprawne podanie 4 postaci; za mniej niż 4 – 0 p.)
8.1.	Dwie spośród, np.: Uosabia ideę wspólnoty narodowej; jest symbolem pojednania inteligencko-chłopskiego; ma pobudzić naród do walki o wolność; utożsamia ideę odrodzenia Polski w jej dawnych granicach; chce zjednoczyć Polaków; każe rozsyłać wici i zebrać wszystkich; wręcza Gospodarzowi złoty róg, który ma zjednoczyć Polaków.	2 p.
8.2.	Tak; dwa spośród, np.: Na obrazie i w dramacie jest kimś ważnym, najważniejszym; przez Matejkę ukazany jest jako ktoś, kto ma odegrać szczególną rolę, podobnie jest w tekście dramatu; na płótnie przedstawiony jest jako prorok – wieszcz, taką rolę odgrywa też u Wyspiańskiego.	3 p. (1 p. za stwierdzenie: tak; po 1 p. za każde dobre uzasadnienie)
9.1.	Np.: Autorka plakatu eksponuje chochoły, które mogą być symbolem społeczeństwa polskiego, dłonie będące na pierwszym planie to potrzeba zgody narodowej między inteligencją i chłopstwem, bo na razie są razem ze względu na chłopomanię.	1 p.
9.2.	Np.: Chochół w finale dramatu gra smętną melodię, w której takt poruszają się wszyscy zebrani; ich taniec staje się symbolem braku gotowości Polaków do podjęcia działań na rzecz wolności jako zjednoczone społeczeństwo.	1 p.
10.	A, B, D	1 p.
11.	Dwa spośród, np.: obszerny utwór epicki; przedstawia dzieje ważnej grupy społecznej w perspektywie historycznej i uniwersalnej; główny bohater – Maciej Boryna to niemal heros; plan realny współistnieje z planem mitycznym.	2 p.
12.1.	Np.: <i>Chłopi</i> w odbiorze współczesnym; wartość powieści Reymonta dla współczesnego odbiorcy.	1 p.
12.2.	Dwie spośród, np.: tracący wiarę; niereligijny; pozbawiony ważnych zasad moralnych; dość liberalny moralnie; wierzący w relatywność zachowań i norm.	2 p.
13.	powstanie styczniowe	1 p.
14.	B	1 p.
15.	A – 5, B – 4, C – 2, D – 1	2 p. (za 1 pomyłkę – 1 p.; za 2 pomyłki – 0 p.)
Razem		40 p.

oprac. Maria Bartnicka

DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE

Zadanie 1. (2 p.)

Pierwsze dziesięciolecie XX w. to czas początków i rozwoju wielu nowych dziedzin i kierunków w sztuce. Podanym reprodukcjom malarskim przyporządkuj związane z nimi nazwy kierunków artystycznych XX w.

A.

Zdjęcie obrazu Salvadora Dali, *Płonąca żyrafa*
| Muzeum Sztuki w Bazylei

B.

Zdjęcie obrazu Wassily Kandinsky, *Linia przeczna*

C.

Zdjęcie obrazu Pablo Picassa, *Panny z Awinionu*
| Muzeum Sztuki Nowoczesnej, Nowy Jork

1. impresjonizm 2. kubizm 3. abstrakcjonizm 4. surrealizm

Zadanie 2. (1 p.)

Spośród podanych dziedzin sztuki wybierz te, które powstały w dwudziestoleciu międzywojennym.

A. grafika	C. muzyka jazzowa
B. film dźwiękowy	D. teatr

Zadanie 3. (2 p.)

Przeczytaj uważnie fragment wypowiedzi historyka literatury Anny Nasiłowskiej.

Odzyskanie przez Polskę niepodległości w 1918 r. jedni powitali jako „cud” i spełnienie romantycznych przepowiedni, drudzy jako koniec koszmaru i szansę na normalny rozwój. Wszyscy jednak oczekiwali niecierpliwie na nowe zjawiska, będące literackim wyrazem upragnionej i wywalczonej niepodległości. I oto grupa młodych poetów, którzy zdołali przekonać odbiorców, że to oni właśnie są owym „głosem niepodległej”, zdobyła w życiu literackim Polski międzywojennej pozycję, której nie mogły zagrozić ani uwagi krytyki, ani konkurencyjne programy. [...] Zasadniczy zrąb grupy tworzyła piątka poetów. Było wśród nich dwóch warszawiaków: Jan Lechoń i Antoni Słonimski. Julian Tuwim przybył do Warszawy z Łodzi, by studiować na uniwersytecie; Kazimierz Wierzyński pochodził z Galicji Wschodniej [...]. Z Ukrainy przyjechał Jarosław Iwaszkiewicz.

3.1. Jaką rolę w historii literatury polskiej odegrał rok 1918? (1 p.)

.....

3.2. Podaj nazwę grupy poetyckiej, o której pisze Nasiłowska. (1 p.)

.....

Zadanie 4. (3 p.)

Przeczytaj uważnie podane niżej fragmenty wierszy.

Ojczyzna moja wolna, wolna...
Więc zrzucam z ramion płaszcz Konrada.
Ojczyzna w więzach już nie biada. [...]
(Antoni Słonimski, *Czarna wiosna*)

Ja nie chcę nic innego, niech jeno mi płacze
Jesiennych wiatrów gędzba w półnagich badyłach;
A latem niech się słońce przegląda w motylach,
A wiosną – niechaj wiosnę, nie Polskę zobaczę.
(Jan Lechoń, *Herostrates*)

4.1. Do jakiego utworu odwołuje się Słonimski, pisząc o *płaszczu Konrada*. Podaj tytuł utworu i autora. (1 p.)

.....

4.2. Jakie wspólne dążenie można dostrzec w wierszach różnych przecież poetów? (1 p.)

.....

.....

4.3. Jaka jest przyczyna wyrażonego w wierszach marzenia? (1 p.)

.....

Zadanie 5. (4 p.)

Przeczytaj uważnie podane teksty: fragment *Mojej piosnki I* Cypriana Norwida i *Rzecz czarnolesską* Juliana Tuwima.

Cyprian Kamil Norwid, *Moja piosnka I*

Źle, źle zawsze i wszędzie.
Ta nie czarna się przędzie:
Ona za mną, przede mną i przy mnie,
Ona w każdym oddechu,
Ona w każdym uśmiechu,
Ona we łzie, w modlitwie i w hymnie.

Lecz, nie kwiląc jak dziecię,
Raz wywalczę się przecie;
Złotostruna, nie opuść mię, lutni!
Czarnolesskiej ja rzeczy
Chcę — ta serce uleczy!
I zagrałem...
... i jeszcze mi smutniej.

Julian Tuwim, *Rzecz czarnolesska*

Rzecz Czarnolesska – przyływa, otacza,
Nawiedzonego niepokoi dziwem.
Słowo się z wolna w brzmieniu przeistacza,
Staje się tem prawdziwem.

Z chaosu ład się tworzy. Ład, konieczność,
Jedyność chwili, gdy bezmiar tworzywa
Sam się uклада w swoją ostateczność
I woła, jak się nazywa.

Głuchy nierozum, ciemny sens człowieczy
Oстрыm promieniem na wskroś przeświełony,
Oddechem wielkiej Czarnolesskiej Rzeczy
Zbudzony i wyzwolony.

5.1. Oba wiersze to utwory autotematyczne. Zacytuj z każdego z nich fragment potwierdzający ową autotematyczność. (2 p.)

Moja piosnka I:

.....

Rzecz czarnolesska:

.....

5.2. Zacytuj fragmenty wierszy Norwida i Tuwima, które pokażą, że skamandryta nawiązuje do utworu poety romantycznego. (2 p.)

.....

.....

5.3. O czym według ciebie świadczy owo nawiązanie w wierszu Tuwima? W odpowiedzi podaj jeden argument. (1 p.)

.....

.....

Zadanie 6. (9 p.)

Przeczytaj uważnie wiersz Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej.

Maria Pawlikowska Jasnorzewska, *Laura i Filon*

A jawor był szumiący, ponury i siny,
miał dużo, dużo liści, jak drzewo na sztychu.
– Koszyk miły pleciony był z cienkiej wikliny,
maliny w nim różowe śmiały się po cichu...

Filon w zielonym fraczku był jak pasikonik,
Laura miała łyzy w oczach i przepaskę modrą,
wśród książkowej, poźółkłej i francuskiej woni
leżała, chudą rękę oparłszy o biodro.

Przyszli w proch się rozsypać (płascy jak kwiat w książce)
pod umówionym, sinym, szumiącym jaworem:
smutny, zielony Filon, Laura w modrej wstążce,
w bladej sukni i w wielkiej kamei z amorem.

- 6.1.** W XVIII w. powstał wiersz zatytułowany tak samo. Związane są z nim poniższe ilustracje. Podaj imię i nazwisko autora tego wiersza, gatunek literacki XVIII-wiecznego utworu i kierunek literacki, z którym jest związany. (3 p.)

Malarskie wizje XVIII-wiecznych kochanków

Autor:

Gatunek literacki:

Kierunek literacki:

- 6.2.** Maria Pawlikowska Jasnorzewska zastosowała w swoim tekście aluzję literacką. Na podstawie drugiej strofy tekstu przedstaw postaci Laury i Filona. (2 p.)

.....

.....

.....

- 6.3.** Na podstawie analizy sposobu zaprezentowania w wierszu bohaterów i ostatniej strofy wyjaśnij, jak poetka dwudziestowieczna przedstawia bohaterów dawnej literatury. Dlaczego robi to właśnie w ten sposób? Uzasadnij swoje zdanie. (3 p.)

.....

.....

.....

- 6.4.** W wierszu *Laura i Filon* można dostrzec wiele epitetów kolorystycznych. Wypisz dwa. (1 p.)

.....

Zadanie 7. (5 p.)

Przeczytaj uważnie fragment wypowiedzi historyka literatury Anny Nasiłowskiej na temat poezji Juliana Przybosa oraz wiersz tego poety *Gmachy*.

Poeta dynamizuje krajobraz, narzuca swoją wolę i emocje otaczającemu światu, widzi pejzaż niemal jako funkcję „ja”. To charakterystyczna dla stylu Przybosa, łatwo rozpoznawalna metafora kreacyjna. [...] U Przybosa pojawia się cała gama środków wzmacniania ekspresji słowa, kondensowania wypowiedzi.

Julian Przybós, *Gmachy*

Poeta,
wykrzyknik ulicy!

Masy współzatrzymane, z których budowniczy
uprowadził ruch: znieruchomiłe piętra.

Dachy
przerwane w skłonie.

Mury
wynikłe ściśle.

Góry naładowane trudem człowieczym:
gmachy.

Pomyśleć:
każda cegła spoczywa na wyjętej dłoni.

- 7.1.** Nasiłowska twierdzi, że Przybós widzi pejzaż jako funkcję „ja”. Na podstawie analizy wiersza udowodnij to stwierdzenie. (2 p.)

.....

.....

- 7.2.** Wypisz z tekstu wiersza przykład metafory kreacyjnej, o której mówi Nasiłowska. (1 p.)

.....

7.3. Jakie zabiegi stosuje Przyboś, by wzmocnić ekspresję słowa? Omów jeden z nich. (2 p.)

.....

.....

Zadanie 8. (1 p.)

W 1925 r. ukazała się ostatnia powieść Stefana Żeromskiego *Przedwiośnie*. Spośród podanych wydarzeń historycznych wybierz wszystkie te, które pojawiają się w akcji utworu.

A. powstanie styczniowe	C. rewolucja październikowa
B. I wojna światowa	D. wojna z bolszewikami w 1920 r.

Zadanie 9. (1 p.)

Podanym bohaterom powieści Żeromskiego przyporządkuj informacje, które ich dotyczą.

A. Cezary Baryka	1. Komunista i nacjonalista.
B. Seweryn Baryka	2. Opowiada historię o szklanych domach.
C. Hipolit Wielosławski	3. Przyjeżdża do Polski z Baku.
D. Lulek	4. Oddany służący w dworku ziemiańskim.
	5. Zawdzięcza Cezaremu życie.

Zadanie 10. (4 p.)

Przeczytaj uważnie fragment wypowiedzi historyka literatury Artura Hutnikiewicza.

Dramat Cezarego Baryki miał być dramatem pokolenia, które chciało wierzyć, że odrodzone państwo polskie będzie domem wolności i sprawiedliwości. Gdy rzeczywistość zaprzeczyła marzeniu, pokolenie to stanęło wobec tych samych niepokojących pytań co bohater powieści. Powieść, nie dając żadnej jednoznacznej odpowiedzi na te pytania, zarysowała jednak pewne możliwości rozwiązań. Pierwsza z nich to owa wizja szklanych domów. [...] Możliwość druga, lecz mieszcząca się w granicach celów całkowicie realnych, to ów umiarkowany, ostrożny, ewolucyjny program Gajowca [...]. Pozostała więc rewolucja, owa trzecia możliwość, w przekonaniu pisarza najzupełniej realna. Tej właśnie możliwości obawiał się najbardziej.

10.1. Jakie trzy możliwości rozwiązań sytuacji w Polsce sugeruje, zdaniem Hutnikiewicza, Żeromski w swojej powieści? Wymień je. (3 p.)

.....

.....

.....

10.2. Ojciec Baryki, który opowiada synowi o szklanych domach, mówi też, co jego zdaniem jest jedyną prawdziwą rewolucją. Wybierz poprawną odpowiedź. (1 p.)

A. walka o władzę	C. zniesienie nierówności społecznych
B. wynalazek techniczny	D. likwidacja bezrobocia

Zadanie 11. (2 p.)

Przeczytaj uważnie wypowiedź Stefana Żeromskiego i skonfrontuj ją z przytoczoną powyżej wypowiedzią Artura Hutnikiewicza.

[...] oświadczam krótko, iż nigdy nie byłem zwolennikiem rewolucji [...], a w *Przedwiośniu* najdotkliwiej potępiałem rzezie i kaźnie bolszewickie. Nikogo nie wzywałem na drogę komunizmu, lecz za pomocą tego utworu literackiego usiłowałem, o ile to możliwe, zabiec drogę komunizmowi, ostrzec, przerazić, odstraszyć.

(W odpowiedzi Arcybaszewowi i innym)

11.1. Przedstaw swoimi słowami stosunek Żeromskiego do rewolucji zaprezentowany w *Przedwiośniu*. (2 p.)

.....

.....

Zadanie 12. (7 p.)

Obejrzyj zamieszczoną tu ilustrację.

Ilustracja w: S. Żeromski, *Przedwiośnie*, 2018
| Wydawnictwo: Greg

12.1. Przedstaw sytuację z *Przedwiośnia* Żeromskiego, z którą związana jest ta ilustracja. (3 p.)

.....

12.2. Zinterpretuj tę sytuację. Jaką funkcję pełni ona w powieści? (4 p.)

.....

.....

Zadanie 13. (1 p.)

Spośród podanych informacji wybierz tę, która dotyczy powieści Witolda Gombrowicza *Ferdydurke*.

- A.** To powieść pisana prozą poetycką, w której spotkamy oniryczną wizję świata. Narratorem jest Józio, przedstawiający swego ojca – Jakuba i mityczny czas dzieciństwa.
- B.** To psychologiczna powieść prezentująca nie tylko realia międzywojennej Polski, ale też sugerująca pewien sposób oceny człowieka. Poszukując prawdy o sobie, powinniśmy, zdaniem autora, zastanowić się, czy dotrzemy do tej prawdy sami, czy też bliżsi niej są inni ludzie.
- C.** Niektórzy piszą, że to antypowieść, bowiem nietrudno dostrzec w niej groteskę oraz zerwanie z tradycyjnymi wyznacznikami kompozycji tradycyjnej powieści. Autor próbuje w niej zaprezentować swoje widzenie człowieka, zniewolonego Formą, upupianego i przyprawiającego gębę innym, ale też podlegającego owemu procesowi przyprawiania gęby.

Zadanie 14. (4 p.)

Przeczytaj uważnie fragment wypowiedzi historyka literatury Jana Błońskiego i skonfrontuj jego słowa z fragmentem powieści Gombrowicza *Ferdydurke*.

Czego właściwie chce Gombrowicz, co nam zaleca? Niczego nie zaleca (albo zaleca chyłkiem i tylko niektórym, sobie podobnym). *Ferdydurke* nie jest powieścią (ani tym bardziej przypowieścią) z tezą. Pokazuje tylko, jak człowiek jest „zrobiony” albo jak go widzi pisarz, co w powieści wyjść musi na jedno. Właśnie ruch od przypadku do kształtu, od kaprysu do systemu, od poruszeń podświadomości do uspołecznionych reguł współistnienia ludzkiego, a więc od chaosu do formy – ten ruch nie tyle nawet kształtuje, ile wręcz stanowi człowieka. Ale w takim samym stopniu czyni to ruch odwrotny, który ocala różnicę, zmianę i wolność! Człowiek składa się nie tyle z ciała i duszy, ile z podświadomości i społeczeństwa, i właśnie działanie tych dwóch sił, zdolnych do niezliczonych przekształceń... „ucie-ra” w końcu jednostkę. Jeśli *Ferdydurke* cokolwiek wykląda, to zwłaszcza tę literacką antropologię, na którą pisarz czuje się niejako skazany. Taki jest człowiek – mniema Gombrowicz – i nie pozostaje nic innego, jak się w tym „mechanizmie” człowieczeństwa odnaleźć.

(Jan Błoński)

[...] istota ludzka nie wyraża się w sposób bezpośredni i zgodny ze swoją naturą, ale zawsze w jakiejś określonej formie i że forma owa, ów styl, sposób bycia nie jest tylko z nas, lecz jest nam narzucony z zewnątrz – i oto dlatego ten sam człowiek może objawiać się na zewnątrz mądrze lub głupio, krwawo lub anielsko, dojrzałe albo niedojrzałe, zależnie od tego, jaki styl mu się napatoczy i jak uzależniony jest od innych ludzi.

(Witold Gombrowicz, *Ferdydurke*)

- 14.1.** Na podstawie treści obu fragmentów nazwij jednym słowem przedmiot zainteresowania Gombrowicza w *Ferdydurke*. (1 p.)

.....

- 14.2.** Jak wyjaśnisz twierdzenie Błońskiego, że Człowiek składa się nie tyle z ciała i duszy, ile z podświadomości i społeczeństwa. Skorzystaj z wypowiedzi Gombrowicza. (3 p.)

.....

.....

Zadanie 15. (3 p.)

Objaśnij znaczenie widocznych na ilustracji słów kluczy.

Kompozycja graficzna na podstawie
plakatu Mieczysława Górowskiego
| Z Czym To Się Czyta (YouTube)

.....

.....

.....

Zadanie	DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE Proponowane odpowiedzi	Punktacja
1.	A – 4, B – 3, C – 2	2 p. (za 2 poprawne odpowiedzi – 1p.; za 1 poprawną odpowiedź – 0 p.)
2.	B, C	1 p.
3.1.	Np.: Stał się początkiem nowej epoki w literaturze: dwudziestolecia międzywojennego; zmienił postawy pisarzy wobec rzeczywistości (wolność przysłała po 123 latach niewoli).	1 p.
3.2.	Skamander	1 p.
4.1.	Adam Mickiewicz <i>Dziadów część III</i> .	1 p.
4.2.	Np.: Poeci mówią, że w związku z wolnością kraju nie muszą już pisać o obowiązkach wobec ojczyzny, lecz o zwyczajnych, ludzkich sprawach; poeci demonstrują wolność w wyborze tematyki utworów i rezygnację z treści wyłącznie patriotycznych.	1 p.
4.3.	Odzyskanie niepodległości po 123 latach niewoli.	1 p.
5.1.	<i>Moja piosenka I: Złotostruna, nie opuść mię, lutni! / Czarnoleskiej ja rzeczy / chcę...; Rzecz czarnoleska: Rzecz czarnoleska – przyptywa, otacza, [...] / Słowo się z wolna w brzmieniu przeistacza, / staje się tem prawdziwem.</i>	2 p. (po 1 p. za dobry cytat z każdego tekstu)
5.2.	Norwid: <i>Czarnoleskiej ja rzeczy / Chcę</i> . Tuwim: <i>Rzecz Czarnoleska</i> .	2 p. (po 1 p. za każdy właściwy cytat)
5.3.	Np.: Tuwim deklaruje swoje przywiązanie do tradycji polskiej poezji, a więc do Norwida i Kochanowskiego.	1 p.
6.1.	Franciszek Karpiński; sielanka; sentymentalizm	3 p.
6.2.	Np.: Są to postaci sztuczne, literackie, nierzeczywiste; Filon przyrównany do pasikonika, Laura – bohaterka starej (<i>pożółkłej</i>) książki.	2 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
6.3.	Np.: Są to kreacje wyłącznie literackie, nie są jak u Karpińskiego ludźmi pełnymi uczuć; w XX w. nie ma już takich emocjonalnych bohaterów, a może ludzie nie uwierzą już w istnienie tak autentycznych uczuć: <i>Przyyszli w proch się rozsypać</i> .	3 p. (1 p. za przedstawienie postaci bohaterów + po 1 p. za każdy dobry argument uzasadnienia)
6.4.	Dwa spośród, np.: <i>maliny różowe, zielony fraczek, przepaska modra, po- żółkła woń, siny jawor, modra wstążka</i> .	1 p.
7.1.	Np.: Gmachy są tu widziane przez poetę, który obserwuje ulicę: <i>Poeta, / wykrzyknik ulicy!</i> ; gmachy są efektem trudu człowieka: <i>budowniczy uprowadził ruch</i> ; w pejzaż miasta wpisany jest człowiek i obserwator, i kreator.	2 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
7.2.	Jedna spośród, np.: <i>Poeta, / wykrzyknik ulicy!</i> ; <i>Masy współtrzymane, z których budowniczy uprowadził ruch</i> ; <i>Góry naładowane trudem człowieczym: gmachy</i> .	1 p.
7.3.	Np.: stosuje wykrzyknienia; metafory kreacyjne; eksponuje ważne słowa, budując wersy jednowyrazowe.	2 p. (1 p. za właściwe nazwanie zabiegu + 1 p. za omówienie wpływu na ekspresję)

8.	B, C, D	1 p.
9.	A – 3, B – 2, C – 5, D – 1	1 p.
10.1.	Np.: wizja szklanych domów; program Gajowca; rewolucja.	3 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
10.2.	B	1 p.
11.1.	Np.: Żeromski przedstawia rewolucję w Rosji niemal jako krwawą rzeź. Nie jest więc zwolennikiem tego rozwiązania, a nawet próbuje ową wizją przestraszyć Polaków i ostrzec ich przed komunizmem; jest wrogiem rewolucji jako humanista.	2 p. (1 p. za stwierdzenie, że pisarz nie jest zwolennikiem rewolucji, oraz 1 p. za dostrzeżenie rewolucji jako krwawej rzezi i chęci przestraszenia czytelnika tą wizją)
12.1.	Np.: Jest to zakończenie powieści, gdy Cezary wraz z Lulkiem bierze udział w manifestacji komunistów zmierzającej do Belwederu.	3 p. (1 p. za stwierdzenie, że to zakończenie powieści + po 1 p. za każdą dobrą informację o tej scenie)
12.2.	Np.: Jest zakończeniem powieści, (wywołała wiele kontrowersji interpretacyjnych). Żeromski pokazuje tu Barykę jako człowieka niezdecydowanego, jeszcze niedawno krytykował komunistów, gdy był na ich zebraniu, teraz protestuje z nimi. Sytuację tę poprzedziło spotkanie Cezarego z Laurą i definitywne rozstanie, więc być może kierowały Cezarym emocje.	4 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
13.	C	1 p.
14.1.	człowiek	1 p.
14.2.	Np.: Zachowanie człowieka, jego reakcje, a nawet osobowość to nie wyłącznie wynik predyspozycji człowieka, lecz oczekiwań i działań innych ludzi, a więc społeczeństwa.	3p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
15.	Gęba – np.: maska społeczna przyjmowana przez człowieka, a narzucana mu przez innych ludzi; są to też formy, w które wpadamy, przyjmując konwenanse i spotykając się z drugim człowiekiem. Pupa – np.: zdziecinienie, infantylizacja w relacjach międzyludzkich, ale też znak niższości. Łydka – np.: nowoczesna obyczajowość oparta przede wszystkim na kulcie zdrowego ciała, ale też swoboda obyczajowa, a nawet erotyczna.	3 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
Razem		50 p.

oprac. Maria Bartnicka

LITERATURA WOJNY I OKUPACJI

Zadanie 1. (7 p.)

Przeczytaj uważnie fragment wiersza Krzysztofa Kamila Baczyńskiego *Ten czas*.

Krzysztof Kamil Baczyński, *Ten czas*

Miła moja, kochana. Taki to mroczny czas.
Ciemna noc, tak już dawno ciemna noc, a bez gwiazd,
po której drzew upiory wydarte ziemi – drżą.
Smutne nieba nad nami jak krzyż złamanych rąk.
Głowy dudnią po ziemi, noce schodzą do dnia,
dni do nocy odchodzą, nie łodzie – trumny rodzą,
w świat grobami odchodzą, odchodzi czas we snach.

A serca – tak ich mało, a usta – tyle ich.
My sami – tacy mali, krok jeszcze – przejdziem w mit.
My sami – takie chmurki u skrzyżowania dróg,
gdzie armaty stuleci i krzyż, a na nim Bóg.

Krzysztof Kamil Baczyński

- 1.1.** Wydawać się może, że ów wiersz Baczyńskiego jest erotykiem. Jednak nim nie jest. Zacytuj fragment, który może sugerować takie odczytanie. (1 p.)

.....

- 1.2.** Przedstaw wizję czasu, którą poeta przedstawia w tym liryku. (4 p.)

.....

.....

- 1.3.** *My sami* to ludzie z pokolenia poety. Podaj dwie ważne cechy ich postawy na podstawie wiersza *Ten czas*. (2 p.)

.....

.....

Zadanie 2. (6 p.)

Przeczytaj uważnie fragment wiersza Krzysztofa Kamila Baczyńskiego *Z głową na karabinie*.

Krzysztof Kamil Baczyński, *Z głową na karabinie*

Nocą słyszę, jak coraz bliżej
drząc i grając krąg się zaciska.
A mnie przecież zdrój rzeźbił chyży,
wyhuśtała mnie chmur kołyska.

A mnie przecież wody szerokie
na dźwigarach swych niosły płatki
bzu dzikiego; bujne obłoki
były dla mnie jak uśmiech matki.

Krąg powolny dzień czy noc krąży,
ostrzem świszcząc tnie już przy ustach,
a mnie przecież tak jak i innym
ziemia rosła tęga – nie pusta.

I mnie przecież jak dymu laska
wytryskała gołębia młodość;
teraz na dnie śmierci wyrastam
ja – syn dziki mego narodu.

- 2.1.** W wierszu mowa o teraźniejszości (*słyszę*) i przeszłości (*rzeźbił*). Na podstawie tekstu zaprezentuj osobę mówiącą o sobie dawnym – w przeszłości, i dziś – w teraźniejszości. (4 p.)

Ja liryczne kiedyś to:

.....

Ja liryczne dziś to:

.....

- 2.2.** Wypisz z wiersza i nazwij dwa środki stylistyczne, które według ciebie służą ukazaniu świata wojny. (2p.)

.....

.....

Zadanie 3. (2 p.)

Obejrzyj dokładnie rysunki, których autorem jest Baczyński i przeczytaj jeszcze raz zamieszczone powyżej wiersze. Jakie wspólne motywy można dostrzec na ilustracjach i w podanych wierszach tego poety? Podaj dwie ważne informacje.

Rysunki K.K. Baczyńskiego
| Biblioteka Narodowa

Zadanie 4. (6 p.)

Przeczytaj uważnie fragment wypowiedzi historyka literatury Marty Piwińskiej.

Baczyński patrzył na swój czas jak na zagładę wszystkich ludzkich wartości przez Historię. [...] Dla Baczyńskiego nic nie było proste, oczywiste. Dlatego pisał: niech ten obcy i ciemny czas zostanie odrzucony na dno nieba, niech zginą dokonane w nim odkrycia. To są prawdy wrogie człowiekowi, to nie czas, gdy „rodzi się bohater”, nie czas miłości do Ojczyzny, heroizmu i zwycięstwa człowieka nad sobą. To czas klęski człowieka, trzeba odrzucić go w całości. Nic w nim cennego, cały był „ciemny”. [...] Ponieważ jest to świat nieludzki, zaprzeczenie wszystkiego, czego uczono nas o kulturze, historii, ludzkości – by mu sprostać, musieliśmy sami przekroczyć granice człowieczeństwa, co jest naszą winą tragiczną. Moim losem i wyborem niech będzie możliwie pełna świadomość tej winy, artystyczna i etyczna odpowiedzialność za cały czas nieludzki wobec tego, co ludzkie w przeszłości i przyszłości – to stanowisko Baczyńskiego.

- 4.1.** Jak według Piwińskiej Baczyński ocenia czas wojny, w którym musiał żyć? Zacytuj z tekstu jedno, wybrane określenie. (1 p.)

- 4.2.** Dlaczego według Piwińskiej Baczyński mówi, że żyjący w czasie wojny ludzie – tacy jak on – naznaczeni są *winą tragiczną*? Odpowiedz pełnym zdaniem. (3 p.)

- 4.3.** Na podstawie tekstu Piwińskiej zaznacz informacje prawdziwe (P) i fałszywe (F) (2 p.)

A. Czas wojny według poety to czas heroizmu i patriotycznych postaw.	
B. Czas wojny według poety to unicestwienie wszystkich kultywowanych wcześniej wartości.	
C. Czas wojny według poety umożliwia człowiekowi pokonanie własnych słabości.	
D. Czas wojny według poety niszczy człowieka i człowieczeństwo.	

Zadanie 5. (1 p.)

W 1947 r. ukazały się opowiadania obozowe Tadeusza Borowskiego. Podanej niżej informacji o jednym z nich przyporządkuj tytuł opowiadania, którego informacja ta dotyczy.

Więźniowie pracują przy rozładunku wagonów z przybywających do obozu transportów. Stanowią grupę określaną mianem Kanady.

Po opróżnieniu wagonów więźniowie muszą je posprzątać. Wewnątrz jest bardzo brudno, leżą tam często poduszone niemowlęta. Narrator – Tadeusz – zwierza się przyjacielowi, że jest zły na ludzi, którzy idą do gazu, że czuje, jakby to przez nich musiał przebywać na rampie. Mówi, że nie ma w nim żadnych pozytywnych uczuć, że nie umie współczuć tym ludziom, a przecież powinien.

- A.** *Ludzie, którzy szli*
- B.** *U nas w Auschwitzu*
- C.** *Proszę państwa do gazu*
- D.** *Bitwa pod Grunwaldem*

Zadanie 6. (4 p.)

Przeczytaj uważnie fragment wypowiedzi historyka literatury Sławomira Buryły.

Co zatem sprawia, że Borowskiemu udaje się uniknąć banału, w który tak często popadali inni artyści? Składa się na to kilka czynników. Młody [...] Borowski odrzucił psychologizm. Pozwoliła mu na to technika behawioryzmu, którą podglądał u amerykańskich mistrzów, zwłaszcza u Ernesta Hemingwaya. Konsekwentnie trzymał się konwencji realistycznej. Interesował się zdobyczami prozy realistycznej, w której upatrywał antidotum na zbyt dużą i nieuzasadnioną ekspansję symboliki, metaforyki. Widział w niej punkt oparcia dla twórcy podejmującego tematykę nazistowskich łagrów.

- 6.1.** Na czym polega wykorzystana przez Borowskiego technika behawioryzmu, o której pisze historyk literatury? Wyjaśnij zwięźle. (2 p.)

.....

- 6.2.** Co zdaniem Buryły spowodowało, że Borowski w opowiadaniach *uniknął banału*? Podaj dwie informacje. (2 p.)

.....

.....

Zadanie 7. (5 p.)

Przeczytaj uważnie fragment wypowiedzi historyka literatury Izabeli Sariusz-Skąpskiej.

Misza chciał być wierny „wielkiemu dziełu Rewolucji Październikowej”, bo tak wychowywał go ojciec: należał do komsomołu, potem do partii, studiował na moskiewskiej politechnice, a potem na Akademii Morskiej we Władywostoku. Robił to wszystko, fanatycznie wierząc w ideały komunizmu. W czasie studiów, chcąc doskonalić język francuski, Misza pożyczał w bibliotece dawne romanse – i nagle uwierzył, że fikcyjny świat opisany w powieściach Balzaka, Stendhala czy Flauberta to ucieleśnienie jego marzeń o idealnym świecie. Wystarczyła jedna entuzjastyczna uwaga o wspaniałości Zachodu, rzucona mimochodem w dyskusji z kolegami, aby student idealista trafił do więzienia.

- 7.1.** Podaj tytuł rozdziału *Innego świata* Gustawa Herlinga-Grudzińskiego i nazwisko bohatera, o którym pisze historyk literatury. (2 p.)

.....

- 7.2.** Jaki zarzut postawiono bohaterowi, skazując go na pobyt w obozie? (1 p.)

.....

- 7.3.** Jak wyglądają ostatnie dni bohatera przed śmiercią w obozie? Co robi Misza? (2 p.)

.....

.....

Zadanie 8. (4 p.)

Przeczytaj uważnie fragment tekstu historyka literatury Ryszarda K. Przybylskiego *W perspektywie cierpienia. O „Innych światach” Tadeusza Borowskiego i Gustawa Herlinga-Grudzińskiego*.

Borowski stoi twardo na ziemi. „Bo żywi zawsze mają rację przeciwko umarłym” (*U nas w Auschwitzu*). Pisze tedy w imieniu żywych. W ich imieniu żąda zadośćuczynienia. Z tej perspektywy dokonuje rozliczeń. „Nie ma piękna, jeśli w nim leży krzywda człowieka. Nie ma prawdy, która tę krzywdę pomija. Nie ma dobra, które na nią pozwala” (*U nas w Auschwitzu*). A jeśli owo piękno, prawda, dobro nie są temu przeciwne, lecz po prostu same w sobie nie mogą w bezpośrednim starciu zapobiec nieszczęściu, cóż wtedy? Wiele wskazuje na to, że Borowski gotów jest uczynić wówczas gest likwidatorski: cała kultura europejska niewiele waży, skoro nie była zdolna przeciwstawić się wojnie. Wszak obóz bezwzględnie nihilizował wszelkie dziedziczne wartości.

A jeśli poprzestać tylko na mówieniu prawdy? Wtedy trzeba być przekonanym, że istnieją wartości stałe, niezmiennie, transcendentne, że w nich człowiek znaleźć może oparcie. Owszem są one zagrożone, więcej nawet – spychane na margines życia, ale wciąż jeszcze obecne. Nie abstrakcyjne pojęcia, lecz ludzkie postawy. Herling-Grudziński w opisie obozowych realiów nie omija szpitala i obecnych w nim siostr. [...] Nawet represyjny totalitaryzm nie wyeliminował tego przyczółka dobroci. [...] Tu odzyskiwało się utraconą indywidualność. Tu powracała, nie na długo co prawda, solidarność z towarzyszami niedoli. Tu odradzała się utracona nadzieja. [...] Istnieją wciąż jeszcze prześladowane uniwersalia, o które trzeba walczyć. Uniwersalia fundujące ludzką godność, którą właśnie obozy miały zniszczyć. Godność przełamującą strach przed cierpieniem, które potraktowane zostało jako środek represyjny. Zgoda na cierpienie – to ostatni wolny wybór w obozie, to manifestacja wolności. [...] Ta ekstremalna forma wolności była możliwa, podkreślmy to raz jeszcze, dzięki wierze w wartości absolutne. Oczywiście nie wszyscy im ufali, a ci, co przyjmowali ich istnienie – sami okazywali się nietrwali. Wynikałby z tego problem niebłahy, gdyby Herling-Grudziński uznawał, jak Borowski, że „żywi zawsze mają rację przeciw umarłym”. Ale tak nie jest. Autor *Innego świata* mówi w imieniu umarłych, ich głosem opowiada historię „niehumanitarnej ziemi”. Zwraca się jednak do żywych, do wierzących w uniwersalia z ostrzeżeniem, że pojęcie obozu jest rzeczą względną, a cierpienie atrybutem kondycji człowieka.

- 8.1.** Wyjaśnij w kontekście tekstu Przybylskiego znaczenie słowa: *uniwersalia*. (2 p.)

.....

.....

8.2. Na podstawie lektury tekstu Przybylskiego podaj dwie dostrzeżone przez historyka literatury różnice w prezentowaniu świata obozów przez Borowskiego i Grudzińskiego. (2 p.)

.....

.....

Zadanie 9. (2 p.)

Zaznacz prawdziwe (P) i fałszywe (F) informacje o utworze Hanny Krall *Zdążyć przed Panem Bogiem*.

A. Ważną postacią w utworze jest Marek Edelman – jedyny ocalały członek sztabu powstańczego ŻOB.	
B. Z Hanną Krall spotyka się też Mordechaj Anielewicz, przywódca powstania w getcie.	
C. Akcję książki tworzą epizody, ich układ jest chaotyczny, fragmentaryczny, odpowiadający destrukcyjnej właściwości ludzkiej pamięci.	
D. W utworze mamy dwa miejsca zdarzeń: getto warszawskie i klinika kardiochirurgiczna.	

Zadanie 10. (6 p.)

W dorobku twórczym Tadeusza Różewicza znajdziemy wiele wierszy związanych z II wojną światową. Przeczytaj uważnie fragment wiersza *Ocalony*.

Tadeusz Różewicz, *Ocalony*

Mam dwadzieścia cztery lata
ocalałem
prowadzony na rzeź.

To są nazwy puste i jednoznaczne:
człowiek i zwierzę
miłość i nienawiść
wróg i przyjaciel
ciemność i światło.

Człowieka tak się zabija jak zwierzę
widziałem:
furgony porąbanych ludzi
którzy nie zostaną zbawieni.

Pojęcia są tylko wyrazami:
cnota i występki
prawda i kłamstwo
piękno i brzydota
męstwo i tchórzostwo.

Jednak ważny cnota i występki
widziałem:
człowieka który był jeden
występny i cnotliwy. [...]

Mam dwadzieścia cztery lata
ocalałem
prowadzony na rzeź.

Tadeusz Różewicz | fot. G. Michałowski

10.1. Przedstaw podmiot liryczny utworu Różewicza. Podaj o nim trzy ważne informacje. (3 p.)

.....

.....

.....

- 10.2.** Nazwij środek stylistyczny zastosowany przez poetę w pierwszej strofie wiersza: *ocalałem / prowadzony na rzeź*. (1 p.)
-

- 10.3.** Jaką funkcję pełnią w wierszu pojedyncze słowa stanowiące samodzielne wersy? (2p.)
-

Zadanie 11. (7 p.)

Czesław Miłosz zawarł reminiscencje wojenne w tomiku wierszy *Ocalenie* wydanym w 1945 r. Przeczytaj uważnie fragment wiersza *W Warszawie*.

Czesław Miłosz, *W Warszawie*

Co czynisz na gruzach katedry
Świętego Jana, poeto,
W ten ciepły, wiosenny dzień?

Co myślisz tutaj, gdzie wiatr
Od Wisły wiejąc rozwiewa
Czerwony pył rumowiska?

Przysięgałeś, że nigdy nie będziesz
Płaczką żałobną.
Przysięgałeś, że nigdy nie dotkniesz
Ran wielkich swego narodu,
Aby nie zmienić ich w świętość,
Przeklętą świętość, co ściga
Przez dalsze wieki potomnych.

Ale ten płacz Antygony,
Co szuka swojego brata,
To jest zaiste nad miarę
Wytrzymałości. A serce
To kamień, w którym jak owad
Zamknięta jest ciemna miłość
Najnieszcześniejszej ziemi.

Nie chciałem kochać tak,
Nie było to moim zamiarem.
Nie chciałem litować się tak,
Nie było to moim zamiarem.
Moje pióro jest łżejsze
Niż pióro kolibra. To brzemię
Nie jest na moje siły.
Jakże mam mieszkać w tym kraju.
Gdzie noga potrąca o kości
Nie pogrzebane najbliższych?

Kolumna Zygmunta obalona pociskiem niemieckiego działa czołgowego
w nocy z 1 na 2 września 1944

- 11.1.** Określ sytuację liryczną. W jakich okolicznościach mówi ja liryczne? (1 p.)
-

- 11.2.** Zacytuj słowa wiersza, które wyraźnie ukazują czas wojny. Wypisz jedno wyrażenie. (1 p.)
-

- 11.3.** Podaj autora i tytuł utworu, którego bohaterką jest Antygona, pojawiająca się także w wierszu Miłosza. (2 p.)
-

- 11.4.** O jakiej sytuacji z podanego przez ciebie utworu mówi Miłosz w swoim wierszu? Krótko ją przypomnij. (3 p.)

.....

.....

.....

.....

Zadanie	LITERATURA WOJNY I OKUPACJI Proponowane odpowiedzi	Punktacja
1.1.	<i>Miła moja, kochana.</i>	1 p.
1.2.	Np.: Jest to z pewnością czas wojny; poeta nazywa go <i>czasem mrocznym</i> , czyli jest to inna rzeczywistość niż normalnie, człowiek nie ma nadziei na dobro, jest smutny, przerażony, żyje w bliskości śmierci, która staje się powszechna, w świecie tym nie ma uczuć.	4 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
1.3.	Dwie spośród, np.: bezradność, słabość, przekonanie o bliskości śmierci, przerażenie światem, w którym trzeba żyć, przekonanie o niemocy, przemijaniu.	2 p.
2.1.	Np.: Ja liryczne kiedyś to marzyciel, radosny, otoczony miłością bliskich, optymistycznie patrzący na świat, wierzący w siłę młodości; ja liryczne dziś to człowiek młody, przerażony zdarzeniami, które go otaczają, osaczony i bezradny, żyjący w bliskości śmierci.	4 p. (po 1 p. za każdą dobrą informację; 2 p. za przedstawienie ja lirycznego kiedyś i 2 p. za przedstawienie ja lirycznego dziś)
2.2.	Dwa spośród, np.: metafory: <i>Nocą słyszę, jak coraz bliżej / drżąc i grając krąg się zaciska; Krąg powolny dzień czy noc krąży / ostrzem świszcząc tnie już przy ustach; teraz na dnie śmierci wyrastam; epitety: zdrój chyży, wody szerokie, bzu dzikiego, bujne obłoki, ziemia tęga, ziemia pusta, gołębia młodość, syn dziki; porównania: bujne obłoki jak uśmiech matki, jak dymu laska [...] gołębia młodość; wyrażenie onomatopieczne: ostrzem świszcząc.</i>	2 p.
3.	Dwie spośród, np.: motywy obecne na rysunkach i w wierszach to ciemne barwy, smutny nastrój, ludzie przedstawieni jako bezradni, bliskość śmierci, brak nadziei.	2 p.
4.1.	Jedno spośród, np.: <i>zagłada wszystkich ludzkich wartości przez Historię; obcy, ciemny czas; nie czas, gdy „rodzi się bohater”; nie czas miłości do ojczyzny, heroizmu i zwycięstwa człowieka nad sobą; czas klęski człowieka; cały był „ciemny”; świat nieludzki.</i>	1 p.
4.2.	Np.: tu wina tragiczna to postępowanie niegodne człowieka; akceptacja czynów nieetycznych; postępowanie wbrew zasadom człowieczeństwa; odrzucenie zasad i norm obowiązujących w normalnym świecie.	3 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
4.3.	A – FAŁSZ, B – PRAWDA, C – FAŁSZ, D – PRAWDA	2 p. (1 p. za 3 poprawne odpowiedzi; za 2 poprawne – 0 p.)
5.	C	1 p.
6.1.	Np.: tendencja widoczna w literaturze XX w. (Hemingway) polegająca na przedstawianiu bohaterów wyłącznie na podstawie ich zachowań zewnętrznych, rezygnująca z analizy psychologicznej przedstawianych postaci.	2 p. (1 p. za stwierdzenie o przedstawianiu bohaterów poprzez ich zewnętrzne zachowania + 1 p. za stwierdzenie o rezygnacji z psychologizmu)
6.2.	Dwie spośród, np.: odrzucił psychologizm; zastosował konwencję realistyczną; zrezygnował z symboliki i metaforyki.	2 p.

7.1.	<i>Ręka w ogniu</i> ; Kostylew	2 p. (1 p. za tytuł rozdziału + 1 p. za nazwisko bohatera)
7.2.	Chciał z pomocą obcych mocarstw obalić ustrój Związku Sowieckiego.	1 p.
7.3.	Np. Kostylew skaleczoną rękę codziennie wkładał do ognia, by rana się nie zagoiła, gdyż przyrzekł sobie, że nie będzie pracował na rzecz tych, którzy go tak potraktowali; gdy okazało się, że został skierowany na Kofymę, oblał się cały wrzaskiem i umarł w męczarniach.	2 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
8.1.	Np.: wartości łączące wspólnotę ludzką; ponadczasowe idee charakteryzujące wartościowego człowieka; zasady i normy wyznaczające prawdziwe człowieczeństwo.	2 p. (2 p. za pełną definicję; 1 p. za niepełną)
8.2.	Dwie spośród, np.: Borowski twierdzi, że w świecie obozów giną wszystkie wartości ludzkie, Grudziński jest natomiast przekonany, że mimo wszystko wartości uniwersalne nadal istnieją i warto w to wierzyć; Borowski pisze w imieniu żywych, tylko oni mają według niego rację, Grudziński pisze w imieniu zmarłych; Borowski żąda zadośćuczynienia za cierpienie, Grudziński przekonuje, że akceptacja cierpienia była w obozie jedyną manifestacją wolności wyboru, a cierpienie jest atrybutem kondycji ludzkiej.	2 p.
9.	A – PRAWDA, B – FAŁSZ, C – PRAWDA, D – PRAWDA	2 p. (1 p. za 3 poprawne odpowiedzi; za 2 poprawne – 0 p.)
10.1.	Trzy spośród, np.: 24-letni młody mężczyzna; przeżył II wojnę światową; doświadczenia wojenne są w nim żywe; nie potrafi żyć po wojnie; nie umie odróżnić dobra od zła.	3 p.
10.2.	metafora	1 p.
10.3.	Np.: Są to słowa szczególnie wyeksponowane, a więc ważne; osoba mówiąca była świadkiem zdarzeń wojennych, ocalała i o nich zaświadcza.	2 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
11.1.	Np.: wiosennego dnia w zniszczonej wojną Warszawie.	1 p.
11.2.	Jedno spośród, np.: <i>na gruzach katedry; czerwony pył rumowiska; najnieszczęśliwszej ziemi; w tym kraju / Gdzie noga potrąca o kości / Nie pogrzebane najbliższych.</i>	1 p.
11.3.	Sofokles, <i>Antygona</i>	2 p. (1 p. za podanie autora + 1 p. za podanie tytułu utworu)
11.4.	Np.: Antygona, wbrew zakazowi Kreona, chciała przysypać ciało brata ziemią, gdyż tylko wówczas, zgodnie z prawem boskim, mógłby on dostać się do krainy zmarłych; w wierszu Miłosza ta bohaterka, chce to uczynić, bo kocha brata, a prawa boskie są dla niej ważniejsze od praw ustanowionych przez człowieka; płacze, bo jest świadoma kary, jaka ją spotka.	3 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
Razem		50 p.

oprac. Maria Bartnicka

KLASA IV

POWTÓRZENIE CZ. 1

Zadanie 1. (1 p.)

Podane informacje przyporządkuj postaciom mitologicznym, których one dotyczą.

A. bogini mądrości.	
B. królowa nieba.	1. Dionizos
C. bóg wina i sił natury	2. Artemida
D. opiekun handlu i posłaniec bogów	3. Hera
	4. Atena
	5. Hermes

Zadanie 2. (3 p.)

Przeczytaj uważnie fragment wiersza Horacego.

Horacy, *Wybudowałem pomnik*

Wybudowałem pomnik trwalszy niż ze spiżu
strzelający nad ogrom królewskich piramid
nie naruszą go deszcze gryzące nie zburzy
oszałały Akwilon oszczędzi go nawet
łańcuch lat niezliczonych i mijanie wieków.
Nie wszystek umrę wiem że uniknie pogrzebu
częstka nie byle jaka [...]

- 2.1.** Przedstaw jedną z ważnych myśli, które Horacy wyraża w tej pieśni i zacytuj fragment tekstu, by poprzeć swoje słowa. (2 p.)

.....

.....

- 2.2.** Jak nazywamy utwory podejmujące zagadnienie twórczości, mówiące o założeniach twórczych autora tekstu i ukazujące jego refleksje o swojej sztuce poetyckiej. (1 p.)

.....

Zadanie 3. (5 p.)

Przeczytaj uważnie podany fragment tekstu Anny Świderkówny *Biblijny potop – metafora czy zjawisko?*.

Biblia, używając potopu jako metafory, narzuca pytanie, czy biblijny potop był jedynie metaforą, czy rzeczywistym zjawiskiem. W ślad za pytaniem pojawiły się próby odnalezienia góry, na której arka miała osiąść. Jak wiadomo, nigdy te poszukiwania nie zostały uwieńczone powodzeniem i pewnie nigdy nie będą. Bo pytanie, które sobie należy zadać, to nie pytanie, czy rzeczywiście był jakiś Noe, który wszedł do arki razem z rodziną i zwierzętami. [...] Powiedzmy od razu, że Noe jako taki, Noe z kart biblijnych nie istniał na pewno. Ale jego rzeczywiste istnienie wcale nie było potrzebne do tego, żeby napisać pierwszych kilkanaście rozdziałów Księgi Rodzaju (te bowiem nie mają waloru historycznego, choć pisane były jak historia). Te rozdziały to swego rodzaju wstęp do Księgi Rodzaju i były one próbą odpowiedzi na podstawowe pytania, które dla nas dzisiaj też są aktualne, pytania o sens życia, o sens tego, że to życie jest ustawicznie zagrożone, o sens cierpienia i śmierci, o ludzką odpowiedzialność, o Boga i relację, jaka nas łączy z Bogiem. Dzisiaj napisalibyśmy taki wstęp językiem teologii albo filozofii, a wtedy takiego języka nie było, wobec tego autorzy biblijni (bądź redaktorzy) pisali obrazami, wykorzystując w tym celu różne tradycje bliskowschodnie.

3.1. Odpowiedz na pytanie zawarte w tytule fragmentu i uzasadnij krótko swoją odpowiedź. (3 p.)

.....

.....

3.2. Jakie problemy, zdaniem Anny Świderkówny, możemy spotkać w opowieściach będących treścią *Księgi Rodzaju*? Wymień dwa. (2 p.)

.....

.....

Zadanie 4. (1 p.)

W architekturze średniowiecza występowały dwa style: gotycki i romański. Obejrzyj zamieszczone niżej zdjęcia i odpowiednio je podpisz, podając nazwę stylu, w którym została zbudowana każda z budowli.

A.

B.

.....

.....

Zadanie 5. (3 p.)

Obejrzyj dokładnie reprodukcję obrazu Jana Matejki.

Jan Matejko, *Jan Kochanowski nad zwłokami Urszuli*

- 5.1. Podaj tytuł utworu Jana Kochanowskiego, do którego obraz ten mógłby być ilustracją. (1 p.)

.....

- 5.2. W utworze Kochanowskiego, o którym mowa, mamy zapis kryzysu światopoglądowego poety. Wyjaśnij, na czym on polegał? (2 p.)

.....

.....

Zadanie 6. (2 p.)

Przeczytaj uważnie fragment wypowiedzi historyka literatury i zamieszczony wiersz.

W dziedzinie literatury, podobnie jak w innych sztukach, barok przyniósł swoistą „estetykę nadmiaru”. [...] Poeci twierdzili, że odbiorcę należy zaskakiwać, zadziwiać, wywoływać u niego niepokój. Styl barokowy cechuje ruch, dynamizm, nieład, dysharmonia, zmysłowość, indywidualizm. Najważniejszy w poezji był concept, zaskakujący pomysł. Conceptyzm stał się głównym kierunkiem poezji barokowej. [...] Barokowy styl pisania odznaczał się kwiecistością, sztucznym językiem, używaniem kunsztownych środków wyrazu, zamiłowaniem do kontrastów. Kontrast możliwy był do osiągnięcia dzięki stosowaniu tropów stylistycznych takich jak antyteza, oksymoron, paradoks. Niemniej ważne w poezji barokowej okazały się alegorie, hiperbole, peryfrazy (omówienia), wyliczenia, anafory.

(Anna Skoczek)

Jan Andrzej Morsztyn, *O swej pannie*

Biały jest polerowny alabastr z Karrary,
Białe mleko przysłane w sitowiu z koszary,
Biały łabęć i białym okrywa się piórem,
Biała perła nieczęstym zażywana sznurem,
Biały śnieg świeżo spadły, nogą nie deptany,
Biały kwiat lilijowy za świeża zerwany,
Ale bielsza mej panny płeć twarzy i szyje
Niż marmur, mleko, łabęć, perła, śnieg, lilije.

- 6.1. Które z podanych przez Annę Skoczek cech poezji barokowej można znaleźć w wierszu Jana Andrzeja Morsztyna. Podaj dwie. (2 p.)

.....

Zadanie 7. (3 p.)

Przeczytaj uważnie podany fragment.

Normę literacką naszego oświecenia wyznacza klasycyzm. Był centralnym nurtem. [...] Klasycyzm wyraża pragnienie i potrzebę takich uniwersalnych wartości, jak ład, harmonia i jasność. Odrzuca to, co monstrualne, i to, co karłowate. Obce są mu formy nieregularne i pozbawione proporcji. W gruncie rzeczy klasycyzm oswaja świat i zarazem go ucłowiecza. Porządkuje chaos, rozjaśnia mroki, pomija tajemnice, unika egzystencjalnej grozy i metafizycznego drżenia. [...] W Rzeczypospolitej lekarstwo na trapiące ją choroby ujrzano właśnie w klasycyzmie. Miał oczyścić język, nauczyć mowy i myślenia, poprawić smak. Mówiliśmy o pierwszych próbach, podjętych jeszcze za panowania Augusta III Sasa. Wiemy, że jego następca – Stanisław August Poniatowski – zaangażował klasycyzm w dzieło odnowy kultury oraz reformy społecznej.

Przyjęto wszystkie ważniejsze reguły estetyki klasycystycznej (harmonię kompozycji, jasność i czystość języka, stosowność stylu względem gatunku literackiego i tematu, unikanie wszelkiej „przesady”), ale cechą charakterystyczną oświeceniowego klasycyzmu polskiego było położenie nacisku na społeczne (moralizatorskie, patriotyczne, wychowawcze) funkcje sztuki.

(Jerzy Snopek)

- 7.1.** Najważniejszym nurtem kultury oświecenia był – jak pisze Jerzy Snopek – klasycyzm. Podaj trzy ważne założenia estetyki klasycyzmu. (3 p.)

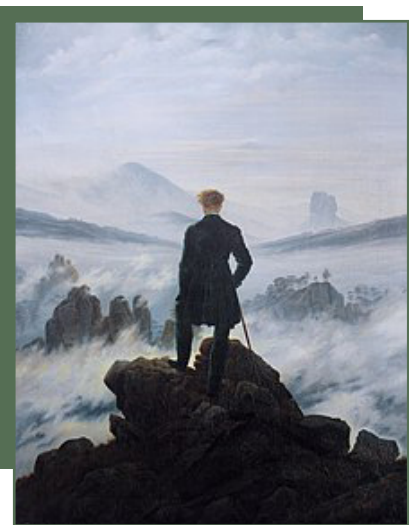
.....

.....

.....

Zadanie 8. (4 p.)

Bohater dzieł romantycznych to człowiek niezwykły. Na podstawie postaw bohaterów literackich i wizerunku na reprodukcji obrazu Caspara Davida Friedricha podaj cztery ważne cechy postawy bohatera romantycznego.

Caspar David Friedrich, *Wędrowiec nad morzem mgły*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 9. (2 p.)

Uzupełnij tabelkę, wpisując brakujące treści.

Tytuł utworu	Autor	Gatunek literacki
A.		ballada
B.		dramat romantyczny
C. <i>Konrad Wallenrod</i>		
D.	Juliusz Słowacki	
E. <i>Bakczysaraj w nocy</i>		
F.		epopeja

Zadanie 10. (3 p.)

Realizm był ważnym kierunkiem artystycznym w dobie polskiego pozytywizmu. Na podstawie reprodukcji obrazu Aleksandra Gierymskiego *W altanie* i wiedzy o literaturze podaj trzy ważne założenia realizmu w literaturze i sztuce.

Aleksander Gierymski, *W altanie*

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 11. (5 p.)

Przeczytaj fragment wypowiedzi historyka literatury Ewy Paczoskiej o *Lalce*.

[...] pokój starego subiekta nie przypomina w niczym mieszkania zbieracza pamiątek. Pokój, w którym nic się nie zmienia, od dwudziestu pięciu lat żyje swoim utajonym życiem, czeka. Wnętrze, choć zrosnięte ze swoim właścicielem, nie ma jednak charakteru intymnego, prywatnego. Pokój przygotowany został do pełnienia funkcji publicznych – np. biura sztabu, kancelarii dowódcy. Pokój Rzeckiego przypomina kancelarię w Ministerstwie Cieni. Ale to także pokój żołnierza, który nieustannie czuwa, by być jak ojciec *zawsze gotowym na pierwszy odgłos*. Żelazne łóżko, dubeltówka, gitara nie stanowią wyposażenia ustabilizowanego, nastawionego na długie trwanie, jak mieszczańskie i arystokratyczne salony. Te przedmioty można będzie zwinąć szybko, gdy trzeba będzie gdzie indziej rozbić obóz. Pokój Rzeckiego jest więc miejscem czekania na wielki dzień i na wielką rolę. [...] Pokój starego subiekta kilka razy porównywany jest, nie wprost i bezpośrednio, do grobu. To w tym *grobie* właśnie mieści się przestrzeń przeszłości – a może polskości, skazanej na byt podziemny. Rzecki wyznaczył sobie rolę

strażnika tych podziemi, do których nikt prawie już teraz nie zagląda. Jedynie pokój Rzeckiego wpisuje się jakoś w przestrzeń polskości. A jego mieszkaniowiec coraz bardziej oddala się od rzeczywistości pozostałych bohaterów.

- 11.1.** Na podstawie znajomości *Lalki* przedstaw postać Ignacego Rzeckiego – bohatera powieści Bolesława Prusa. Podaj trzy ważne informacje. (3 p.)

.....

.....

.....

- 11.2.** Z jakim faktem z przeszłości Rzeckiego wiąże się stwierdzenie Paczoskiej: *Pokój Rzeckiego jest miejscem czekania na wielki dzień i na wielką rolę*. Odpowiedz pełnym zdaniem. (1 p.)

.....

- 11.3.** Dlaczego pokój Rzeckiego porównywany jest w *Lalce* do grobu? Odpowiedz pełnym zdaniem. (1 p.)

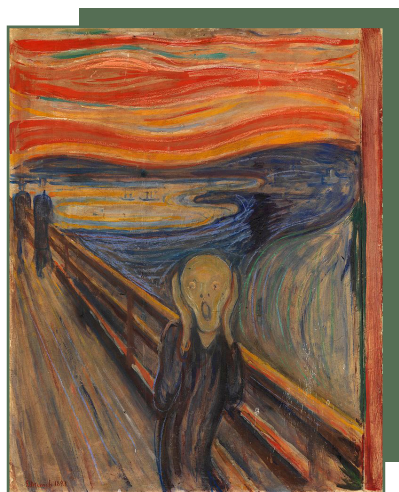
.....

Zadanie 12. (4 p.)

Koniec XIX w. i początek wieku XX to czas powstania i rozwoju ważnych kierunków artystycznych. Obejrzyj podane reprodukcje i przeczytaj fragmenty utworów. Następnie przyporządkuj im nazwę kierunku artystycznego, którego wpływ można w nich odnaleźć.

A.

B.

- C.** Przymaszerowała aż do nozdrzy zabitego konia, z których sączył się jeszcze sople krwi skrzepłej, okrytej błoną rudawą. Bystre i przenikliwe jej oczy dojrzały, co należy. Wtedy bez namysłu skończyła na głowę zabitej szkapy, podniosła łeb do góry, rozkraczyła nogi jak drwal zabierający się do rąbania, nakierowała dziób prostopadle i jak żelaznym kilofem palnęła nim martwe oko trupa. Za przykładem śmiałej wrony ruszyły się jej towarzyszki. Ta preparowała żebro, inna szczypała nogę, jeszcze inna rozrabiała ranę w czaszce. Najbardziej przecież ze wszystkich odznaczyła się ta (należy jej się tytuł „tej miary”), co pragnęła zajrzeć do wnętrza mózgu, do siedliska wolnej myśli i zupełnie je zeżreć. Ta wstąpiła majestatycznie na nogę Winrycha, pomaszerowała po nim, dotarła szczęśliwie aż do głowy i poczęła dobijać się zapamiętałe do wnętrza tej czaszki, do tej ostatniej fortecy polskiego powstania.

- D.** W skrytych załomach, w cichym schronie,
Między graniami w słońcu płonie,
Zatopion w szum, krzak dzikiej róży...
- Do ścian się tuli jakby we śnie,
A obok limbę toczą pleśnie,
Limbę, zwaloną tchnieniem burzy.

1. symbolizm 2. naturalizm 3. secesja 4. ekspresjonizm 5. impresjonizm

Zadanie 13. (7 p.)

Obejrzyj dokładnie podaną ilustrację wykonaną do *Przedwiośnia* Stefana Żeromskiego.

Ilustracja w: S. Żeromski, *Przedwiośnie*, 2018
| Wydawnictwo: Greg

- 13.1.** Przedstaw sytuację z *Przedwiośnia* Żeromskiego, z którą związana jest ta ilustracja. (3 p.)

- 13.2.** Zinterpretuj tę sytuację. Jaką funkcję pełni ona w powieści? (4 p.)

Zadanie 14. (4 p.)

Przeczytaj uważnie fragment tekstu historyka literatury Ryszarda K. Przybylskiego *W perspektywie cierpienia. O „Innych światach” Tadeusza Borowskiego i Gustawa Herlinga-Grudzińskiego*.

Borowski stoi twardo na ziemi. „Bo żywi zawsze mają rację przeciwko umarłym” (*U nas w Auschwitzu*). Pisze tedy w imieniu żywych. W ich imieniu żąda zadośćuczynienia. Z tej perspektywy dokonuje rozliczeń. „Nie ma piękna, jeśli w nim leży krzywda człowieka. Nie ma prawdy, która tę krzywdę pomija. Nie ma dobra, które na nią pozwala” (*U nas w Auschwitzu*). A jeśli owo piękno, prawda, dobro nie są temu przeciwne, lecz po prostu same w sobie nie mogą w bezpośrednim starciu zapobiec nieszczęściu, cóż wtedy? Wiele wskazuje na to, że Borowski gotów jest uczynić wówczas gest likwidatorski: cała kultura europejska niewiele waży, skoro nie była zdolna przeciwstawić się wojnie. Wszak obóz bezwzględnie nihilizował wszelkie dziedziczone wartości.

A jeśli poprzestać tylko na mówieniu prawdy? Wtedy trzeba być przekonanym, że istnieją wartości stałe, niezmiennie, transcendentne, że w nich człowiek znaleźć może oparcie. Owszem są one zagrożo-

ne, więcej nawet – spychane na margines życia, ale wciąż jeszcze obecne. Nie abstrakcyjne pojęcia, lecz ludzkie postawy. Herling-Grudziński w opisie obozowych realiów nie omija szpitala i obecnych w nim siostr. [...] Nawet represyjny totalitaryzm nie wyeliminował tego przyczółka dobroci. [...] Tu odzyskiwało się utraconą indywidualność. Tu powracała, nie na długo co prawda, solidarność z towarzyszami niedoli. Tu odradzała się utracona nadzieja. [...] Istnieją wciąż jeszcze prześladowane uniwersalia, o które trzeba walczyć. Uniwersalia fundujące ludzką godność, którą właśnie obozy miały zniszczyć. Godność przełamującą strach przed cierpieniem, które potraktowane zostało jako środek represyjny. Zgoda na cierpienie – to ostatni wolny wybór w obozie, to manifestacja wolności. [...] Ta ekstremalna forma wolności była możliwa, podkreślmy to raz jeszcze, dzięki wierze w wartości absolutne. Oczywiście nie wszyscy im ufali, a ci, co przyjmowali ich istnienie – sami okazywali się nietrwali. Wynikałby z tego problem niebłahy, gdyby Herling-Grudziński uznawał, jak Borowski, że „żywi zawsze mają rację przeciw umarłym”. Ale tak nie jest. Autor *Innego świata* mówi w imieniu umarłych, ich głosem opowiada historię „niehumanitarnej ziemi”. Zwraca się jednak do żywych, do wierzących w uniwersalia z ostrzeżeniem, że pojęcie obozu jest rzeczą względną, a cierpienie atrybutem kondycji człowieka.

14.1. Wyjaśnij w kontekście tekstu Przybylskiego znaczenie słowa *uniwersalia* (2 p.)

.....

14.2. Na podstawie lektury tekstu Przybylskiego podaj dwie dostrzeżone przez historyka literatury różnice w prezentowaniu świata obozów przez Borowskiego i Grudzińskiego. (2 p.)

.....

.....

Zadanie 15. (2 p.)

Zdążyć przed Panem Bogiem Hanny Krall to ważny utwór XX w. Analizując podane niżej informacje, oznacz prawdziwe (P) i nieprawdziwe (F).

A. Ważną postacią w utworze jest Marek Edelman – jedyny ocalały członek sztabu powstańczego ŻOB.	
B. Z Hanną Krall spotyka się też Mordechaj Anielewicz, przywódca powstania w getcie.	
C. Akcję książki tworzą epizody, ich układ jest chaotyczny, fragmentaryczny, odpowiadający destrukcyjnej właściwości ludzkiej pamięci.	
D. W utworze mamy dwa miejsca zdarzeń: getto warszawskie i klinika kardiochirurgiczna.	

Zadanie	KLASA IV – POWTÓRZENIE CZ. 1 Proponowane odpowiedzi	Punktacja
1.	A – 4, B – 3, C – 1, D – 5	1 p.
2.1.	Np. Horacy mówi o nieśmiertelności twórcy: <i>Nie wszystek umrę</i> ; mówi o nieśmiertelności poezji: <i>Wybudowałem pomnik trwalszy niż ze spiżu</i> .	2 p. (1 p. za sformułowanie myśli + 1 p. za cytaty)
2.2.	utwory autotematyczne	1 p.
3.1.	Np.: Biblijny potop jest metaforą, nie jest to księga historyczna; mniej istotne jest to, czy Noe i jego arka istnieli naprawdę, ważne natomiast jest to, że historia Noego inspirowa człowieka do refleksji o sprawach egzystencjalnych i jest uniwersalna.	3 p. (1 p. za odpowiedź, iż jest metaforą + po 1 p. za każdą informację zawierającą właściwie uzasadniającą)
3.2.	Dwa spośród, np.: sens życia, zagrożenia w ludzkim życiu, sens cierpienia i śmierci, odpowiedzialność człowieka, relacje między człowiekiem i Bogiem.	2 p.
4.	A – styl romański, B – styl gotycki	1 p.
5.1.	<i>Treny</i>	1 p.
5.2.	Np. Kochanowski, który w pieśniach deklarował się jako zwolennik stoicyzmu i epikureizmu, a także człowiek głęboko wierzący, teraz odrzuca stoicyzm i epikureizm, mówiąc, że nie da się wierzyć w mądrości starożytnych filozofów; przez chwilę wątpi też w Boga, podając w wątpliwość istnienie życia pozagrobowego, ale do wiary w Boga wraca w ostatnim XIX trenie.	2 p. (1 p. za odrzucenie wcześniej głoszonych poglądów filozoficznych + 1 p. za zwątpienie w Boga)
6.1.	Dwie spośród, np.: oryginalny koncept; użycie sztucznych środków wyrazu (zastosowanie sumacji); liczne anafory (<i>biały</i>), wyliczenia.	2 p.
7.	Trzy spośród, np.: dążenie do ładu, jasności i precyzji; komunikatywność przekazu; harmonijność i regularność form; prostota i jasność przedstawianego świata; doskonałość języka wyrazu; dobry smak; dostosowanie stylu do gatunku literackiego i tematu utworu; sztuka miała realizować cele dydaktyczne.	3 p.
8.	Cztery spośród, np.: wielki indywidualista; wyalienowany; samotnik; zbuntowany przeciwko światu; przekonany o swojej wyjątkowości; nieszczęśliwie zakochany; patriota; pełen pychy.	4 p.
9.	A. <i>Romantyczność</i> ; <i>Świtez</i> ; <i>Świtezianka</i> ; <i>Lilie</i> ; <i>To lubię</i> ; <i>Pani Twardowska...</i> ; Adam Mickiewicz; B. <i>Kordian</i> ; <i>Dziady</i> ; <i>Nie-Boska komedia</i> ; Adam Mickiewicz; Juliusz Słowacki; Zygmunt Krasiński; C. Adam Mickiewicz; powieść poetycka; D. <i>Kordian</i> ; dramat romantyczny; E. Adam Mickiewicz; sonet; F. <i>Pan Tadeusz</i> ; Adam Mickiewicz	2 p. (1 p. za 4 dobre odpowiedzi)
10.	Trzy spośród, np.: odtwarzanie sytuacji rzeczywistych; życiowo prawdopodobnych; oddanie prawdziwych kształtów i barw; przedstawianie osób i sytuacji prawdziwych bez idealizowania i upiększania; zwyczajność odtwarzanych sytuacji i ludzi; występowanie motywów codzienności, dotąd niegodnych sztuki; rezygnacja z elementów nierealnych, przesadnie żywych kolorów, kontrastu barw; w literaturze przedstawianie typowych bohaterów; motywacja ich czynów na ogół socjologiczna.	3 p.

11.1.	Trzy spośród, np.: wierny przyjaciel Wokulskiego; wychowany w kulcie Napoleona; rozpoczął pracę w sklepie Mincla; brał udział w walkach podczas Wiosny Ludów; w ówczesnej rzeczywistości nieco archaiczny; pragnie małżeństwa Wokulskiego z panią Stawską.	3 p.
11.2.	Np.: z wychowaniem w kulcie Napoleona i wiarą, że potomek Napoleona przyniesie Polsce wolność.	1 p.
11.3.	Np.: ze względu na zabory polskość jest niejako w grobie, w pokoju Rzeczy jest zachowana przeszłość polskości.	1 p.
12.	A – 5, B – 4, C – 2, D – 1	4 p. (po 1 p. za każde dobre przyporządkowanie)
13.1.	Np.: Jest to zakończenie powieści, gdy Cezary wraz z Lulkiem bierze udział w manifestacji komunistów zmierzającej do Belwederu.	3 p. (1 p. za stwierdzenie, że to zakończenie powieści + po 1 p. za każdą dobrą informację o tym wydarzeniu)
13.2.	Np.: Jest zakończeniem powieści (wywołała wiele kontrowersji interpretacyjnych). Żeromski pokazuje tu Barykę jako człowieka niezdecydowanego, jeszcze niedawno krytykował komunistów, będąc na ich zebraniu, teraz protestuje z nimi. Sytuację tę poprzedziło spotkanie Cezarego z Laurą i definitywne rozstanie, więc być może Cezarym kierowały emocje.	4 p. (1 p. za stwierdzenie, iż jest to scena niejednoznaczna + po 1 p. za każdą dobrą informację na temat tej sceny)
14.1.	Np.: wartości łączące wspólnotę ludzką; ponadczasowe idee charakteryzujące wartościowego człowieka; zasady i normy wyznaczające prawdziwe człowieczeństwo.	2 p. (2 p. za dokładne objaśnienie; 1 p. za niepełne wyjaśnienie)
14.2.	Dwie spośród, np.: Borowski twierdzi, że w świecie obozów giną wszystkie wartości ludzkie, Grudziński jest natomiast przekonany, że mimo wszystko wartości uniwersalne nadal istnieją i warto w to wierzyć; Borowski pisze w imieniu żywych, tylko oni mają według niego rację, Grudziński pisze w imieniu zmarłych; Borowski żąda zadośćuczynienia za cierpienie, Grudziński przekonuje, że akceptacja cierpienia była w obozie jedyną manifestacją wolności wyboru, a cierpienie jest atrybutem ludzkiej kondycji.	2 p.
15.	A – PRAWDA, B – FAŁSZ, C – PRAWDA, D – PRAWDA	1 p.
Razem		50 p.

oprac. Maria Bartnicka

KLASA IV

POWTÓRZENIE CZ. 2

Zadanie 1. (1 p.)

Słowa – symbole mitologiczne przyporządkuj ich objaśnieniom.

A. Egida	1. magiczna chusta
B. Skamander	2. cudowna tarcza
C. obol	3. pieniążek wkładany umarłym
D. kaduceusz	4. rzeka opływająca Troję
	5. laska zażegnująca spory

Zadanie 2. (4 p.)

Przeczytaj uważnie fragment tragedii Sofoklesa *Antygona*.

ANTYGONA:

Nie Zeus to przecież obwieścił to prawo,
Ni wola Diki, podziemnych bóstw siostry,
Taką ród ludzki związała ustawą.
A nie mniemałam, by ukaz twój ostry
Tyle miał wagi i siły w człowieku,
Aby mógł łamać święte prawa boże,
Które są wieczne i trwają od wieku,
Że ich początku nikt zbadać nie może.
Ja więc nie chciałam ulęknąć się człeka
I za złamanie praw tych kiedyś bogom

Zdawać tam sprawę. Bom śmierci ja pewna
Nawet bez twego ukazu; a jeśli
Wcześniej śmierć przyjdzie, za zysk to poczytam.
Bo komu przyszło żyć wśród nieszczęść tylu,
Jakżeby w śmierci zysku nie dopatrzeć?
Tak więc nie mierzi mnie śmierci ta groźba,
Lecz mierzyłoby mnie braterskie ciało
Nie pogrzebane. Tak, śmierć mnie nie straszy;
A jeśli głupio działać ci się zdaje,
Niech mój nierozum za nierozum staje.

- 2.1.** Na podstawie przytoczonych słów podaj dwa argumenty, które formułuje bohaterka, by przedstawić Kreonowi swoje racje. (2 p.)

.....

.....

- 2.2.** Jaką postawę wobec decyzji Antygony przyjęła Ismena i czym uzasadniała swoje stanowisko? Odpowiedz w formie dwóch zdań. (2 p.)

.....

.....

Zadanie 3. (4 p.)

Przeczytaj uważnie podany fragment *Księgi Rodzaju*.

A wreszcie rzekł Bóg: „Uczyńmy człowieka na Nasz obraz, podobnego Nam. Niech panuje nad rybami morskimi, nad ptactwem powietrznym, nad bydłem, nad ziemią i nad wszystkimi zwierzętami pełzającymi po ziemi”. Stworzył więc Bóg człowieka na swój obraz, na obraz Boży go stworzył: stworzył mężczyznę i niewiastę.

Po czym Bóg im pobłogosławił, mówiąc do nich: „Bądźcie płodni i rozmnażajcie się, byście zaludnili ziemię i uczynili ją sobie poddaną; abyście panowali nad rybami morskimi, nad ptactwem powietrznym i nad wszystkimi zwierzętami pełzającymi po ziemi”. I rzekł Bóg: „Oto wam daję wszelką roślinę przynoszącą ziarno po całej ziemi i wszelkie drzewo, którego owoc ma w sobie nasienie: dla was będą one pokarmem. A dla wszelkiego zwierzęcia polnego i dla wszelkiego ptactwa podniebnego i dla wszystkiego, co się porusza po ziemi i ma w sobie pierwiastek życia, będzie pokarmem wszelka trawa zielona”. I tak się stało. A Bóg widział, że wszystko, co uczynił było bardzo dobre.

- 3.1.** Jaki był stworzony przez Boga człowiek i jakie zadania wyznaczył mu Stwórca? Odpowiedz w formie dwóch, trzech zdań. (2 p.)

.....

.....

- 3.2.** Czym różni się człowiek opisany w *Księdze Rodzaju* od tego, którego stworzył Prometeusz i poznajemy go w mitologii? (2 p.)

.....

.....

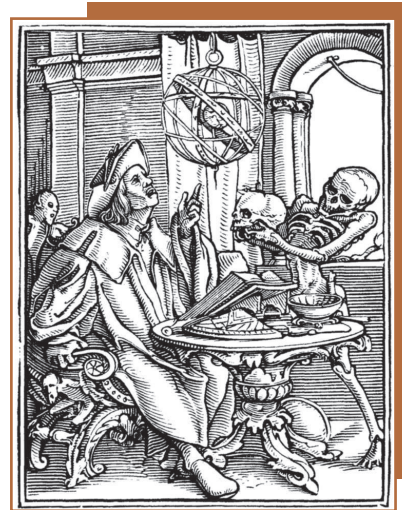
.....

Zadanie 4. (6 p.)

Obejrzyj dokładnie zamieszczone reprodukcje przedstawiające popularny w sztuce średniowiecza motyw śmierci.

A.

B.

4.1. Która reprodukcja przedstawia popularny w sztuce średniowiecza *danse macabre*? Uzasadnij. (3 p.)

.....

.....

4.2. Która reprodukcja mogłaby być, twoim zdaniem, ilustracją do średniowiecznego tekstu *Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią*? Uzasadnij. (3 p.)

.....

.....

Zadanie 5. (5 p.)

Przeczytaj uważnie dwa fragmenty wypowiedzi historyków literatury polskiej o renesansie.

Renesansem nazywamy epokę w dziejach kultury trwającą we Włoszech od XIV w. do początku XVI w., a w krajach północnej Europy od końca XV w. po koniec XVI w. Renesans jest rezultatem skomplikowanego procesu historycznego, na który złożyły się takie czynniki jak kryzys papieżstwa, rozluźnienie więzi scalających cesarsko-papieską Europę, szybki rozwój miast, powstawanie – po okresie rozbicia feudalnego – zjednoczonych państw (np. Hiszpania, Francja, Polska, Szwajcaria) lub dążenie do zjednoczenia narodowego (Włochy). W kulturze renesansu ogromną rolę odegrało odrodzenie i przyswojenie kultury antycznej. [...] Renesans jest nazwą epoki, w której dochodziły do głosu różne prądy umysłowe i religijne. Wśród nich dwa najważniejsze – to reformacja i humanizm.

(Jerzy Ziomek)

Gdy tedy człowiek średniowieczny był wyznawcą teocentryzmu, poglądu na świat opartego na nauce Kościoła, a interesującego się przede wszystkim Bogiem i zagadnieniami religijnymi, nowy człowiek wykształcony na filozofii Platona i Cicerona, wielbiciel kultury starożytnej, której odrodzenia (renesansu) dokonał, był wyznawcą antropocentryzmu, środek bowiem jego zainteresowań stanowiły *res humanae* – sprawy ludzkie.

(Julian Krzyżanowski)

5.1. Wymień trzy czynniki, które miały wpływ na powstanie kultury renesansu. (2 p.)

.....

5.2. Na jaką cechę kultury renesansu zwracają uwagę dwaj cytowani wyżej historycy literatury polskiej? (1 p.)

.....

Zadanie 6. (2 p.)

Ważnym prądem umysłowym renesansu był humanizm. Podaj dwa ważne założenia humanistów.

.....

.....

Zadanie 7. (1 p.)

Jakim słowem określano renesansowy światopogląd? Podaj je.

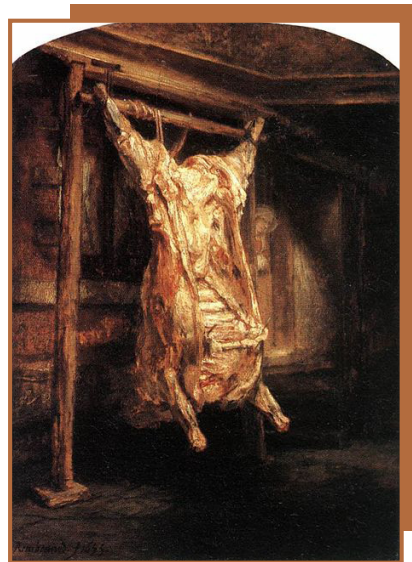
.....

Zadanie 8. (1 p.)

Obejrzyj dokładnie poniższe reprodukcje obrazów Rembrandta: *Lekcja anatomii profesora Tulpa* (A) i *Tusza wołowa w rzeźni* (B). Są to dwa płótna barokowe. Na czym według Ciebie polega oryginalność widocznego tu konceptu barokowego? Odpowiedz, podając jedną informację.

A.

B.

Zadanie 9. (7 p.)

Przeczytaj uważnie *Hymn do miłości ojczyzny* Ignacego Krasickiego.

Ignacy Krasicki, *Hymn do miłości ojczyzny*

Święta miłości kochanej ojczyzny,
Czują cię tylko umysły pocziwe!
Dla ciebie zjadłe smakują trucizny,
Dla ciebie więzy, pęta niezelżywe.
Kształcisz kalectwo przez chwalebne blizny,
Gnieździsz w umyśle rozkoszy prawdziwe,
Byle cię można wspomóc, byle wspierać,
Nie żal żyć w nędzy, nie żal i umierać.

9.1. Jak nazwiesz zabieg zastosowany przez poetę w wyrażeniu: *Święta miłości kochanej ojczyzny*? Wybierz właściwą odpowiedź. (1 p.)

A. heroizacja

C. deheroizacja

B. sakralizacja

D. mitologizacja

- 9.2.** Na podstawie treści wiersza sformułuj sugerowany przez Krasickiego wizerunek patrioty. Dopisz swoimi słowami trzy określenia charakteryzujące jego postawę. (3 p.)

Patriota według Krasickiego to człowiek:

.....

.....

- 9.3.** Wypisz z tekstu hymnu dwa różne środki stylistyczne i je nazwij. (2 p.)

.....

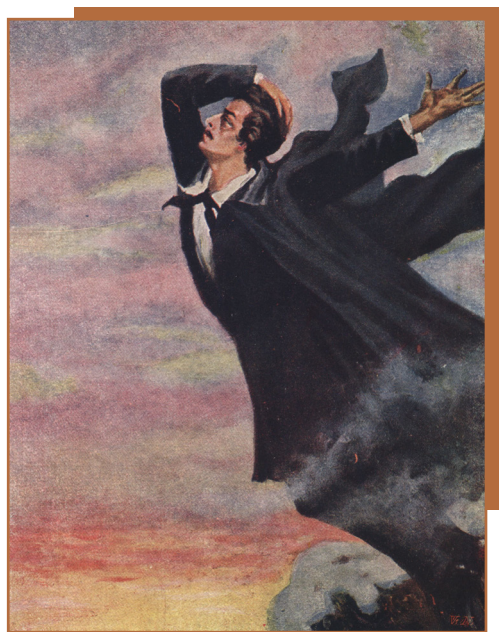
.....

- 9.4.** Podaj autora i tytuł innego polskiego utworu o tematyce patriotycznej powstałego w renesansie. (1 p.)

.....

Zadanie 10. (6 p.)

Ilustracja przedstawia tytułowego bohatera dramatu Juliusza Słowackiego *Kordian* w momencie, gdy postanawia wrócić do Polski.

Ilustracja A. Setkowicz
w: J. Słowacki, *Kordian*, 1930
| Biblioteka Cyfrowa WBP
w Lublinie, europeana.eu

- 10.1.** Ten tytułowy bohater dramatu Słowackiego w pewnym okresie swojego życia jest podróżnikiem. Wymień kraje, w których przebywa. (2 p.)

.....

10.2. Porównaj postawę Kordiana i Konrada z *Dziadów części III*. Podaj trzy podobieństwa i jedną różnicę. (4 p.)

Podobieństwa:

.....

.....

Różnica:

.....

Zadanie 11. (2 p.)

Uzupełnij tabelkę, wpisując brakujące treści.

Tytuł utworu	Autor	Gatunek literacki
A.		ballada
B.		dramat romantyczny
C. <i>Konrad Wallenrod</i>		
D.	Juliusz Słowacki	
E. <i>Bakczysaraj w nocy</i>		
F.		epopeja

Zadanie 12. (1 p.)

Realizm był ważnym kierunkiem literackim. Spośród podanych utworów wybierz najwybitniejszą polską powieść dojrzałego realizmu.

- A.** *Potop* Henryka Sienkiewicza
- B.** *Chłopi* Władysława Stanisława Reymonta
- C.** *Lalka* Bolesława Prusa
- D.** *Ludzie bezdomni* Stefana Żeromskiego

Zadanie 13. (4 p.)

Przeczytaj uważnie fragment opinii historyka literatury Grażyny Borkowskiej o *Lalce* Bolesława Prusa.

Lalka jest utworem wielowątkowym o skomplikowanej strukturze tematycznej i narracyjnej. Daje panoramiczny obraz społeczeństwa polskiego w końcu lat siedemdziesiątych ubiegłego stulecia. Przynosi szeroką wiedzę na temat przebiegających podówczas procesów społecznych i obyczajowych (krzepnięcie polskiego mieszczaństwa, program pierwszych socjalistów, nowe stosunki gospodarcze z Rosją itd.). Jest wiernym, choć niepełnym (brak Rosjan!) obrazem powojennej Warszawy.

- 13.1.** Na podstawie znajomości powieści *Lalka* Prusa uzasadnij, że to dzieło wielowątkowe. Wymień trzy wątki utworu. (3 p.)

.....

.....

- 13.2.** Dlaczego Borkowska twierdzi, że obraz Warszawy w *Lalce* byłby pełny, gdyby Prus przedstawił też Rosjan? Uzasadnij jednym zdaniem. (2 p.)

.....

Zadanie 14. (5 p.)

Obejrzyj reprodukcję obrazu Jana Matejki *Wernyhora*.

Jan Matejko, *Wernyhora*

- 14.1.** Jaką rolę odgrywa Wernyhora w świecie dramatu Wyspiańskiego? Podaj dwie ważne funkcje tej postaci. (2 p.)

.....

.....

- 14.2.** W kontekście odpowiedzi na powyższe pytanie określ, czy Wernyhora ukazany na obrazie Matejki ma podobne zadanie do wykonania jak postać w dramacie Wyspiańskiego? Podaj dwa argumenty jako uzasadnienie twojej odpowiedzi. (3 p.)

.....

Uzasadnienie:

.....

.....

Zadanie 15. (3 p.)

Przeczytaj uważnie podane niżej fragmenty wierszy.

Ojczyzna moja wolna, wolna...
 Więc zrzucam z ramion płaszcz Konrada.
 Ojczyzna w więzach już nie biada [...]
 (Antoni Słonimski, *Czarna wiosna*)

Ja nie chcę nic innego, niech jeno mi płacze
 Jesiennych wiatrów gęźba w półnagich badyłach;
 A latem niech się słońce przegląda w motylach,
 A wiosną – niechaj wiosnę, nie Polskę zobaczę.
 (Jan Lechoń, *Herostrates*)

- 15.1.** Do jakiego utworu odwołuje się Słonimski, pisząc o *płaszczu Konrada*. Podaj tytuł utworu i autora. (1 p.)

.....

.....

- 15.2.** Jakie wspólne dążenie dostrzec można w wierszach różnych przecież poetów? (1 p.)

.....

.....

- 15.3.** Jaka jest przyczyna wyrażonego w wierszach marzenia? (1 p.)

.....

.....

Zadanie 16. (5 p.)

Przeczytaj uważnie fragment wypowiedzi historyka literatury Marty Piwińskiej.

Baczyński patrzył na swój czas jak na zagładę wszystkich ludzkich wartości przez Historię. [...] Dla Baczyńskiego nic nie było proste, oczywiste. Dlatego pisał: niech ten obcy i ciemny czas zostanie odrzucony na dno nieba, niech zginą dokonane w nim odkrycia. To są prawdy wrogie człowiekowi, to nie czas, gdy „rodzi się bohater”, nie czas miłości do Ojczyzny, heroizmu i zwycięstwa człowieka nad sobą. To czas klęski człowieka, trzeba odrzucić go w całości. Nic w nim cennego, cały był „ciemny”. [...] Ponieważ jest to świat nieludzki, zaprzeczenie wszystkiego, czego uczono nas o kulturze, historii, ludzkości – by mu sprostać, musieliśmy sami przekroczyć granice człowieczeństwa, co jest naszą winą tragiczną. Moim losem i wyborem niech będzie możliwie pełna świadomość tej winy, artystyczna i etyczna odpowiedzialność za cały czas nieludzki wobec tego, co ludzkie w przeszłości i przyszłości – to stanowisko Baczyńskiego.

- 16.1.** Dlaczego według Piwińskiej Baczyński mówi, że żyjący w czasie wojny ludzie – tacy jak on – naznaczenie są *winą tragiczną*? Odpowiedz pełnym zdaniem. (3 p.)

.....

.....

- 16.2.** Na podstawie tekstu Piwińskiej zaznacz informacje prawdziwe (P) i fałszywe (F). (1 p.)

A. Czas wojny według poety to czas heroizmu i patriotycznych postaw.	
B. Czas wojny według poety to unicestwienie wszystkich kultywowanych wcześniej wartości.	
C. Czas wojny według poety umożliwia człowiekowi pokonanie własnych słabości.	
D. Czas wojny według poety niszczy człowieka i człowieczeństwo.	

Zadanie	KLASA IV – POWTÓRZENIE CZ. 2 Proponowane odpowiedzi	Punktacja
1.1.	A – 2, B – 4, C – 3, D – 5	1 p.
2.1.	Dwa spośród, np.: Prawa boskie są odwieczne i ważniejsze niż te ustanowione przez człowieka; człowiek nie może łamać praw boskich; nie mogłaby zgodzić się na niepogrzebanie ciała brata; kierowała nią też miłość do brata.	2 p.
2.2.	Ismena odmawia pomocy Antygonie, mówi, że nie powinna ona przeciwstawiać się nakazom królewskim.	2 p. (1 p. za określenie postawy Ismeny + 1 p. za uzasadnienie decyzji Ismeny)
3.1.	Np.: Człowiek stworzony przez Boga (mężczyzna i kobieta) był stworzony na obraz i podobieństwo Boga. Człowiek powinien panować nad wszystkimi istotami żyjącymi na ziemi istotami, pamiętając, że są one darem Bożym, a nie własnością człowieka. Pierwsi ludzie mieli za zadanie zaludniać ziemię i czynić ją sobie poddaną.	2 p. (po 1 p. za każdą dobrą informację)
3.2.	Np. Człowiek przedstawiony w Biblii jest stworzony na wzór Boga; człowiek stworzony przez Prometeusza z gliny i łez był słaby i bezbronny.	2 p. (po 1 p. za każdą informację)
4.1.	A – Motyw <i>dance macabre</i> to taniec śmierci; jest to zwykle taniec ludzi różnych stanów i w różnym wieku, których Wielki Tancerz czyli śmierć prowadzi do grobu. Na reprodukcji widać w centrum śmierć jako tancerza i krąg różnych postaci tańczących ze śmiercią.	3 p. (1 p. za właściwe wskazanie reprodukcji + po 1 p. za każdą właściwą informację z uzasadnienia)
4.2.	B – Np.: mężczyzna na rycinie przypomina uczonego Polikarpa, który chciał zobaczyć śmierć; gdy śmierć mu się ukazała, rozmawiał z nią, a ona tłumaczyła mu, że przyjdzie do każdego człowieka bez względu na wiek, pozycję społeczną; mówiła, że trzeba żyć dobrze, wtedy nie będzie ona straszna.	3 p. (1 p. za właściwe wskazanie reprodukcji + po 1 p. za każdą właściwą informację z uzasadnienia)
5.1.	Trzy spośród, np.: kryzys papieżstwa; rozluźnienie więzów łączących narody Europy; kres uniwersalizmu średniowiecznego; rozwój miast; dążenia zjednoczeniowe w państwach europejskich; powstanie zjednoczonych państw europejskich; kres rozbicia feudalnego	2 p. (2 p. za wskazanie 3 czynników; 1 p. za wskazanie 2 czynników; za mniej niż 2 czynniki 0 p.)
5.2.	Sięganie do dorobku kultury antyku.	1 p.
6.	Dwa spośród, np.: dążenie do wszechstronnego wykształcenia; poznanie wielu dziedzin wiedzy; sięganie do kultury antyku; zainteresowanie człowiekiem i jego ziemską egzystencją; pozostawienie po sobie śladu dla przyszłych pokoleń.	2 p.
7.	antropocentryzm	1 p.
8.1.	Jedna spośród, np.: oryginalna, dotąd niewystępująca tematyka dzieł; antyestetyzm, szczególnie dotyczy <i>Tuszy wołowej w rzeźni</i> ; kontrast barw.	1 p.
9.1.	B	1 p.
9.2.	Trzy spośród, np.: dobry człowiek (<i>pocziwy</i>); skłonny do poświęceń na rzecz ojczyzny; gotów zawsze wspierać ojczyznę; wartości duchowe są dla niego ważniejsze niż materialne; gotów oddać życie za ojczyznę.	3 p.
9.3.	Dwa spośród, np. epitety: <i>święta miłości, kochana ojczyzna, umysły pocziwe, zjadłe trucizny, pęta niezelżywe, chwalebne blizny, rozkoszy prawdziwe</i> ; wykrzyknienie: <i>Święta miłości [...] / Czują cię tylko umysły pocziwe!</i> ; metafory: <i>Dla ciebie zjadłe smakuje trucizny, Kształcisz kalectwo przez chwalebne blizny; Gnieździsz w umyśle rozkoszy prawdziwe</i> ; powtórzenia: <i>Byle [...] byle; Nie żal [...] nie żal.</i>	2 p.

9.4.	Np.: Jan Kochanowski, <i>Pieśń XIX</i> ; <i>Pieśń o spustoszeniu Podola (Pieśń V)</i> ; Piotr Skarga, <i>Kazania sejmowe</i>	1 p.
10.1.	Anglia, Włochy, Szwajcaria	2 p. (1 p. za wskazanie dwóch poprawnych państw)
10.2.	Podobieństwa: trzy spośród, np.: wyalienowany; indywidualista; samotnik; przekonany o swojej ważnej roli; patriota; nieszczęśliwie zakochany. Różnica: jedna spośród, np.: Konrad jest bierny, Kordian chce działać; Konrad bluźni przeciwko Bogu, Kordian tego nie robi.	4 p. (po 1 p. za każde podobieństwo + 1 p. za dobrze wskazaną różnicę)
11.	A. <i>Romantyczność</i> , <i>Lilie</i> , <i>Świtezianka</i> , <i>Świtez</i> , <i>Pani Twardowska</i> , Adam Mickiewicz; B. <i>Dziady</i> , Adam Mickiewicz; <i>Kordian</i> , Juliusz Słowacki; <i>Nie-Boska komedia</i> , Zygmunt Krasiński; C. Adam Mickiewicz, powieść poetycka; D. <i>Kordian</i> , dramat; <i>Testament</i> , mój liryk; <i>Grób Agamemnona</i> wiersz; E. Adam Mickiewicz, sonet; F. <i>Pan Tadeusz</i> , Adam Mickiewicz	2 p. (1 p. za 4 poprawne odpowiedzi)
12.	C	1 p.
13.1.	Trzy spośród, np.: losy Wokulskiego; losy Izabeli Łęckiej, losy Rzeckiego, historia Krzeszowskich, losy Marianny, losy Szumana.	3 p.
13.2.	Np.: Akcja powieści toczy się w czasach, gdy Polska jest pod zaborami, a Warszawa to zabór rosyjski, więc obecność Rosjan była czymś realnym i oczywistym, jednak Prus ich w ogóle nie przedstawił, stąd niepełność tego obrazu.	2 p. (1 p. za stwierdzenie, iż akcja toczy się w czasach zaboru rosyjskiego + 1 p. za stwierdzenie, iż brak Rosjan w świecie <i>Lalki</i> powoduje, że ów obraz jest niepełny)
14.1.	Dwie spośród, np.: Uosabia ideę wspólnoty narodowej; jest symbolem inteligentno-chłopskiego pojednania; ma pobudzić naród do walki o wolność; utożsamia ideę odrodzenia Polski w jej dawnych granicach; chce zjednoczyć Polaków; każe rozsyłać wici i zebrać wszystkich; wręcza Gospodarzowi złoty róg, który ma zjednoczyć Polaków.	2 p.
14.2.	Tak; dwa spośród, np.: Na obrazie i w dramacie jest kimś ważnym, najważniejszym; przez Matejkę ukazany jest jako ktoś, kto ma odegrać szczególną rolę, podobnie jest w tekście dramatu; na płótnie przedstawiony jest jako prorok – wieszcz, taką rolę odgrywa też u Wyspiańskiego.	3 p. (1 p. za stwierdzenie: tak; po 1 p. za każde dobre uzasadnienie)
15.1.	Adam Mickiewicz, <i>Dziadów część III</i>	1 p.
15.2.	Np.: Poeci mówią, że w związku z wolnością kraju nie muszą już pisać o obowiązkach wobec ojczyzny, lecz o zwyczajnych, ludzkich sprawach; poeci demonstrują wolność w wyborze tematyki utworów i rezygnację z treści wyłącznie patriotycznych.	2 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
15.3.	Odzyskanie niepodległości po 123 latach niewoli.	1 p.
16.1.	Np.: tu вина tragiczna to postępowanie niegodne człowieka; akceptacja czynów nieetycznych; postępowanie wbrew zasadom człowieczeństwa; odrzucenie zasad i norm obowiązujących w normalnym świecie.	3 p. (po 1 p. za każdą właściwą informację)
16.2.	A – FAŁSZ, B – PRAWDA, C – FAŁSZ, D – PRAWDA	1 p.
Razem		60 p.

oprac. Maria Bartnicka